

ORODHA YA WAJUMBE WA BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR

MHE. PANDU AMEIR KIFICHO - SPIKA

1. Mhe. Ali Abdalla Ali Naibu Spika/Jimbo la Mfenesini.
2. Mhe. Mahmoud Muhammed Mussa Mwenyekiti wa Baraza Jimbo la Kikwajuni.
3. Mhe. Mgeni Hassan Juma Mwenyekiti wa Baraza/ Nafasi za Wanawake.
4. Mhe. Balozi Seif Ali Iddi MBM/Makamu wa Pili wa Rais/Kiongozi wa Shughuli za Serikali/Kuteuliwa na Rais.
5. Mhe. Dr. Mwinyihaji Makame Mwadini MBM/Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais Ikulu na Utawala Bora/ Jimbo la Dimani.
6. Mhe. Omar Yussuf Mzee MBM/Waziri wa Fedha/ Kuteuliwa na Rais.
7. Mhe. Haji Omar Kheri MBM/Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Idara Maalum za SMZ/JimbolaTumbatu
8. Mhe. Fatma Abdulhabib Fereji MBM/Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Kwanza wa Rais/Kuteuliwa na Rais.
9. Mhe. Mohammed Aboud Mohammed MBM/Waziri wa Nchi, Ofisi ya Makamu wa Pili wa Rais/ Kuteuliwa na Rais.
- 10.Mhe. Abubakar Khamis Bakary MBM/Waziri wa Katiba na Sheria/Jimbo la Mgogoni.
11. Mhe. Rashid Seif Suleiman MBM/ Waziri wa Afya/Jimbo la Ziwani.
- 12.Mhe. Ramadhan Abdalla Shaaban MBM/Waziri wa Ardhi, Maakazi, Maji na Nishati/ Kuteuliwa na Rais.

13.Mhe. Juma Duni Haji	MBM/Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano/Kuteuliwa na Rais.
14.Mhe. Zainab Omar Mohammed	MBM/Waziri wa Uwezeshaji, Ustawi wa Jamii, Vijana, Wanawake na Watoto/Kuteuliwa na Rais.
15.Mhe. Abdillahi Jihad Hassan	MBM/Waziri wa Mifugo na Uvuvi/Jimbo la Magogoni.
16.Mhe. Ali Juma Shamuhuna	MBM/Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali/Jimbo la Donge.
17.Mhe Dr. Sira Ubwa Mamboya	MBM/Waziri wa Kilimo na Maliasili/Kuteuliwa na Rais.
18.Mhe. Nassor Ahmed Mazrui	MBM/Waziri wa Biashara,Viwanda na Masoko/Jimbo la Mtoni.
19.Mhe. Said Ali Mbarouk	MBM/Waziri wa Habari, Utamaduni Utalii na Michezo/Jimbo la Gando.
20.Mhe. Haroun Ali Suleiman	MBM/Waziri wa Nchi, Ofisi Ya Rais, Kazi na Utumishi wa Umma/Jimbo la Makunduchi.
21.Mhe. Haji Faki Shaali	MBM/ Waziri Asiekuwa na Wizara Maalum/Jimbo la Mkanyageni.
22.Mhe. Machano Othman Said	MBM/Waziri Asiekuwa na Wizara Maalum/Jimbo la Chumbuni.
23. Mhe. Shawana Bukheit Hassan	MBM/Waziri Asiekuwa na Wizara Maalum/Jimbo la Dole.
24. Mhe. Issa Haji Ussi (Gavu)	Naibu Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano/Jimbo la Chwaka.

25. Mhe. Zahra Ali Hamad	Naibu Waziri wa Elimu na Mafunzo ya Amali/Nafasi za Wanawake.
26.Mhe.Mahmoud Thabit Kombo	Naibu Waziri wa Afya/ Jimbo la Kiembesamaki
27.Mhe. Bihindi Hamad Khamis	Naibu Waziri wa Habari, Utamaduni,Utalii na Michezo/ Nafasi za Wanawake.
28.Mhe. Haji Mwadini Makame	Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati/ Jimbo la Nungwi.
29.Mhe. Thuwaybah Edington Kissasi	Naibu Waziri wa Biashara, Viwanda na Masoko/Jimbo la Fuoni.
30.Mhe. Mohammed Said Mohammed	Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi/Jimbo la Mpendae.
31.Mhe. Mtumwa Kheir Mbarak	Naibu Waziri wa Kilimo na Maliasili/Nafasi za Wanawake
32.Mhe. Said Hassan Said	Mwanasheria Mkuu.
33.Mhe. Abdalla Juma Abdalla	Jimbo la Chonga
34.Mhe. Abdalla Moh'd Ali	Jimbo la Mkoani
35.Mhe. Abdi Mosi Kombo	Jimbo la Matemwe
36.Mhe. Ali Mzee Ali	Kuteuliwa na Rais
37.Mhe. Ali Salum Haji	Jimbo la Kwahani
38.Mhe. Amina Iddi Mabrouk	Nafasi za Wanawake
39.Mhe. Asaa Othman Hamad	Jimbo la Wete
40.Mhe. Asha Abdu Haji	Nafasi za Wanawake
41.Mhe. Asha Bakari Makame	Nafasi za Wanawake
42.Mhe. Ashura Sharif Ali	Nafasi za Wanawake

43.Mhe. Bikame Yussuf Hamad	Nafasi za Wanawake
44.Mhe. Farida Amour Mohammed	Nafasi za Wanawake
45.Mhe. Fatma Mbarouk Said	Jimbo la Amani
46.Mhe. Hamad Masoud Hamad	Jimbo la Ole
47.Mhe. Hamza Hassan Juma	Jimbo la Kwamtipura
48.Mhe. Hassan Hamad Omar	Jimbo la Kojani
49.Mhe. Hija Hassan Hija	Jimbo la Kiwani
50.Mhe. Hussein Ibrahim Makungu	Jimbo la Bububu
51.Mhe. Ismail Jussa Ladhu	Jimbo la Mji Mkongwe
52.Mhe. Jaku Hashim Ayoub	Jimbo la Muyuni
53.Mhe. Kazija Khamis Kona	Nafasi za Wanawake
54.Mhe. Makame Mshimba Mbarouk	Jimbo la Kitope
55.Mhe. Marina Joel Thomas	Kuteuliwa na Rais
56.Mhe. Mbarouk Wadi Mussa (Mtando)	Jimbo la Mkwajuni
57.Mhe. Mlinde Mabrouk Juma	Jimbo la Bumbwini
58.Mhe. Mohammed Haji Khalid	Jimbo la Mtambile
59.Mhe. Mohamedraza Hassanali Mohamedali	Jimbo la Uzini
60.Mhe. Mohammed Mbwana Hamadi	Jimbo la Chambani
61.Mhe. Mussa Ali Hassan	Jimbo la Koani
62.Mhe. Mwanaidi Kassim Mussa	Nafasi za Wanawake
63.Mhe. Mwanajuma Faki Mdachi	Nafasi za Wanawake
64.Mhe. Nassor Salim Ali	Jimbo la Rahaleo

65.Mhe. Omar Ali Shehe	Jimbo la Chake-Chake
66.Mhe. Panya Ali Abdalla	Nafasi za Wanawake
67.Mhe. Rufai Said Rufai	Jimbo la Tumbwe
68.Mhe. Raya Suleiman Hamad	Nafasi za Wanawake
69.Mhe. Saleh Nassor Juma	Jimbo la Wawi
70.Mhe. Salim Abdalla Hamad	Jimbo la Mtambwe
71.Mhe. Salma Mohammed Ali	Nafasi za Wanawake
72.Mhe. Salma Mussa Bilali	Nafasi za Wanawake
73.Mhe. Shadya Mohamed Suleiman	Nafasi za Wanawake
74.Mhe. Shamsi Vuai Nahodha	Jimbo la Mwanakwerekwe
75.Mhe. Subeit Khamis Faki	Jimbo la Micheweni
76.Mhe. Suleiman Hemed Khamis	Jimbo la Konde
77.Mhe. Suleiman Othman Nyanga	Jimbo la Jang'ombe
78.Mhe. Ussi Jecha Simai	Jimbo la Chaani
79.Mhe. Viwe Khamis Abdalla	Nafasi za Wanawake
80.Mhe. Wanu Hafidh Ameir	Nafasi za Wanawake

Ndugu Yahya Khamis Hamad

Katibu wa Baraza la Wawakilishi

Kikao cha Kumi – Tarehe 28 Mei, 2015

(Kikao Kilianza saa 3:00 za asubuhi)

Dua

Mhe. Spika, (Mhe. Pandu Ameir Kificho) Alisoma Dua

MASWALI NA MAJIBU

Nam. 18

Barabara ya Kambi ya Chuo cha Mafunzo Kengeja

Mhe. Salim Abdalla Hamad: (Kny: Mhe. Saleh Nassor Juma) – Aliuliza:-

Mhe. Spika, kwa kuwa katika barabara kuu hadi kufikia Chuo cha Mafunzo Kengeja, barabara yake ni ya kiwango cha vumbi, na kwa kuwa barabara hiyo siku za mvua haipitiki na kuifanya kambi hiyo kuwa kisiwa na hivyo kuwapa shida sana askari pamoja na wanafunzi, pale wanapohitaji huduma muhimu kama vile matibabu pamoja na mahitaji ya kila siku kutoka Kengeja Mtambile, pamoja na miji mengine ya kisiwa hiki.

Je, ni lini serikali itawaondolea askari wetu pamoja na wanafunzi wa chuo hicho, shida hiyo angalau kwa kuwajengea barabara yenye kiwango cha kifusi.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano - Alijibu:-

Mhe. Spika, kwa idhini yako naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake namba 18 kwa ufupi kama ifuatavyo:-

Mhe. Spika, ni kweli kwamba barabara hiyo inajengwa. Hivi sasa kuna mradi wa barabara ya Ole-Kengeja, ambapo barabara aliyoitaja Mhe. Mjumbe ni sehemu, kwani ujenzi wa barabara hiyo umeanza.

Mhe. Salim Abdalla Hamad: Mhe. Spika, nashukuru kwa kupata nafasi ya kuuliza swali fupi sahihi la nyongeza. Lakini kwa sababu barabara aliyoitaja Mhe. Waziri katika kutoa jibu lake, ni barabara ambayo inasuasua sana, na sidhani kwa utaratibu unavyofanywa kuwa utamalizika. Swali kwa sababu barabara hiyo iliyotajwa katika swali mama itafanikiwa shughuli zake baada ya kumalizika barabara hiyo.

Swali langu ni hivi, je, barabara hii anayoitaja Mhe. Waziri, kutokana na hali inavyotengenezwa, kuna sababu gani za msingi ikawa inasuasua sana kiasi ambacho wala hakuna tamaa ya kumalizika na hasa vile inavyotengenezwa, *cross* miembe inaachwa na kadhalika.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Spika, kwa kweli kwa wakati fulani barabara hiyo ilikuwa ikisuasua kwa sababu tulikuwa tunakosa mashine fulani ambayo ilikuwa ni muhimu kwa ujenzi wa barabara hiyo. Mashine hiyo imeshafika na shughuli zinakwenda kama inavyotegemewa.

Nam. 26

Uchunguzi wa Daraja la Vitongoji

Mhe. Salim Abdalla Hamad: (Kny: Mhe. Saleh Nassor Juma) – Aliuliza:-

Kwa kuwa mwishoni mwa mwaka jana 2014 kupitia Baraza la Wawakilishi, niliieleza serikali juu ya hali mbaya ya daraja kubwa na muhimu sana kwa uchumi wa nchi, yaani Daraja la Vitongoji, linalounganisha Vitongoji na miji mingine mikubwa ya Pemba, na kwa kuwa ubovu wa daraja hilo bado magari makubwa na yenye uzito wa hali ya juu yanaendelea kupita juu yanaendelea kupita juu ya daraja hilo

Je, serikali imeshawahi kupeleka wataalam wake kulichunguza daraja hilo.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano - Alijibu:-

Mhe. Spika, kwa ruhusa yako naomba tena kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake namba 26 nalo kwa ufupi kama ifuatavyo:-

Mhe. Spika, ni kweli kwamba barabara hiyo ni ya kifusi, lakini Mhe. Spika, naomba serikali kueleza kwamba ilishapeleka wataalamu wake kwa ajili ya uchunguzi wa kina wa daraja hilo na tayari michoro na makisio ya matengenezo husika yalishawasilishwa serikalini. Kazi za matengenezo zitaanza baada ya kupatikana kwa fedha. Kwa hivyo, na barabara hii nayo vile vile iko katika mipango yetu.

Mhe. Salim Abdalla Hamad: Mhe. Spika, kwa ruhusa yako naomba kuuliza swali dogo la nyongeza kama ifuatavyo. Mhe. Spika, Mhe. Waziri amekiri kuwa hili daraja liko katika hali mbaya sana, na kwa mujibu wa swali lilivyo ni kuwa mpaka magari makubwa yanapita na ninaamini kutokana na sehemu ilivyo, ni kuchukua mizigo mizito kama mawe, kifusi na kadhalika.

Mhe. Spika, daraja hili kama alivyoeleza Mhe. Mjumbe mwenye swali ni kuwa, limeunganisha miji mikubwa. Palipo na daraja maana yake pana mto na mto huu naujua ni mkubwa kwa kule Pemba. Kwa hivyo, Mhe. Waziri kwa kuona umuhimu wa daraja hili na kuepukana na hasara isije ikatokezea, kutokana na hali ya uzembe wa daraja ulivyo na magari yanayopita.

Mhe. Waziri haoni kuwa iko haja ya dharura badala ya kusubiri msaada kutoka kwa wafadhili ambao haujulikani utapatikana lini na kila siku zikienda mbele daraja linazidi kuharibika. Je, haoni kuwa uko umuhimu wa serikali kwa kulipa kipaumbele suala hili, kwa makusudi kabisa na kuona kuwa hili daraja limetengenezwa kwa haraka iwezekanavyo na kuepusha ajali.

Mhe. Waziri wa Miundombinu na Mawasiliano: Mhe. Spika, ni kweli daraja hili ni muhimu na linaunganisha maeneo mengi, na ndio maana tukafanya umuhimu wa kwenda kufanya uchunguzi na kukamilisha na tumeshafikisha serikalini.

Mhe. Spika, ni kweli kwamba bado fedha hatujapata, lakini umuhimu wa barabara hii na daraja hili unafahamika, na tunalizingatia katika mfuko ule wa barabara ambao sisi ndio wasimamizi pamoja na Wizara ya Fedha. Kwa hivyo, umuhimu wa daraja upo na tunalishughulikia ipasavyo. Kama hatutongojea zaidi ya wafadhili kama italazimu basi tutatumia pesa za mfuko wa barabara kulijenga.

Nam. 37

Kupatiwa Ruzuku Kwa Bodi ya Chakula na Dawa

Mhe. Salim Abdalla Hamad: (Kny: Mhe. Jaku Hashim Ayoub) - Aliuliza:-

Taasisi ya Bodi ya Chakula na Dawa ni taasisi muhimu sana kwa wananchi wetu. Taasisi hii ndio inayolinda Afya za wananchi wa Zanzibar, wakiwemo Wawakilishi wa Baraza hili lakini hata hivyo, taasisi hii haipatiwi ruzuku wakati Taasisi nyingine za Kiserikali zinapewa Ruzuku kwa mfano Taasisi ya ZBS, Mkemia Mkuu wa Serikali na Kituo cha Afya Mbwani.

- (a) Je, ni sababu gani za msingi taasisi kama hii iliokuwa na umuhimu mkubwa wa Afya za Binadamu haijafikiwa kupatiwa ruzuku.
- (b) Je, ni lini itapatiwa ruzuku ili ifanye kazi kama taasisi nyengine.
- (c) Je, kuchelewa kuwapa ruzuku haioni ni kuchelewesha maendeleo kwa taasisi hiyo.

Mhe. Naibu Waziri wa Afya - Alijibu:-

Ahsante sana Mhe. Spika, kwanza kabisa naomba kuchukua fursa hii kumshukuru Mwenyezi Mungu, kwa kutujaali kuwa sote wenye afya njema na uzima na kushiriki katika kuwatumikia wananchi wa Zanzibar katika Baraza hili tukufu la Wawakilishi.

Mhe. Spika, labla sijajibu swali, naomba kidogo nitowe taarifa fupi ambayo itaweza kutusaidia sisi sote Waheshimiwa Wajumbe pamoja na wananchi wote. Mhe. Spika, kuna tatizo kidogo limetokezea Hospitali ya Mnazi Mmoja, ni tatizo la maji na ni asilimia 30 ya maji yanayoingia katika Hospitali Kuu ya Mnazi Mmoja.

Kwa kuwa matumizi ya maji sehemu ile ni muhimu sana na hivi sasa tatizo hilo linaendelea kushughulikiwa ni tatizo la kiufundi. Nawashukuru sana watendaji wetu wakiongozwa na Naibu Katibu Mkuu pamoja na Mkurugenzi wa Hospitali ya Mnazi Mmoja, tunaendelea kushirikiana kwa karibu sana na ndugu zetu wa *ZECO*, ambao wanatupa mashirikiano makubwa pamoja na *ZAWA* na tunatarajia tatizo hili leo jioni tutakuwa tumelimaliza, ili wananchi waendeleo kupata huduma za maji katika Hospitali Kuu ya Mnazi Mmoja.

Ahsante sana Mhe. Spika, kwa kunipa fursa hiyo kwa ruhusa yako, naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake Nam. 37 lenye kifungu (a), (b) na (c) kwa pamoja kama ifutavyo:-

Mhe. Spika, ni kweli Bodi ya Chakula na Dawa ni miongoni mwa Taasisi muhimu sana, zilizo chini ya Wizara ya Afya, ambapo pamoja na mambo mengine ina jukumu la kulinda afya za Wazanzibari kwa kuhakikisha kuwa Chakula, Dawa, Vipodozi na Vifaa vya Tiba vyote vinavyozalishwa, kutengenezwa ama kuingizwa nchini pamoja na kusambazwa vipo salama kwa matumizi ya binadamu.

Mhe. Spika, kwa kutambua jukumu hilo zito la taasisi hiyo, Wizara ya Afya tayari imeshakamilisha taratibu zote za mwaka wa fedha unaokuja wa 2015/2016, ambapo bodi hiyo imeshawekewa ruzuku ya jumla ya Tshs. 70,700,000, ili iweze kufanya kazi zake kwa ufanisi zaidi. Ruzuku hiyo itaonekana katika bajeti ijayo itakayowasilishwa Mhe. Spika, katika Baraza lako tukufu naomba Waheshimiwa Wajumbe wote wa Baraza lako tukufu waipokee, wajadili na kuipitisha ipasavyo ili bodi hii iweze kupatiwa ruzuku hiyo. Ahsante sana Mhe. Spika.

Mhe. Salim Abdalla Hamad: Mhe. Spika, nashukuru kwa Mhe. Naibu Waziri kukiri kuwa taasisi hii ya bodi ya chakula ilikuwa haipatiwi ruzuku yoyote, na kwamba katika bajeti hii imetengewa hizo milioni 70,700,000.

Mhe. Spika, kwa ruhusa yako naomba kuuliza maswali mawili ya nyongeza;

a) Kutokana na umuhimu wa bodi hii ya chakula na kutokana na maelezo ya Mhe. Naibu Waziri kuwa ni kitengo kinachohakikisha kulinda afya za Wazanzibari, na kwa sababu kinatakiwa kifanye kazi yake ipasavyo kwa vile kinaigusa jamii katika afya yao moja kwa moja.

Je, ni athari gani imetokea katika utekelezaji wa kazi zake kwa muda wote huo wakati ilikuwa haijaingiziwa chochote.

b) Kwa sababu kuna utaratibu wa kuangalia chakula na mambo mengine yanayotumika na binadamu kuwamo katika kiwango, yaani kuangalia mambo ya *expire date* na kadhalika. Kwa sababu taasisi hii ilikuwa haina fedha, je, ilikuwa inashughulikia vipi kazi zake kuona kuwa madawa yanayotumika, pamoja na chakula cha binadamu kinachotumika, kinatumika katika hali ambayo kinastahiki kutumika na kile ambacho hakifai kinaangamizwa.

Mhe. Naibu Waziri wa Afya: Ahsante sana Mhe. Spika, kwanza naomba nimshukuru kwa kuuliza swali zuri sana ambalo litaweza kutupa nafasi ya kupata ufafanuzi juu ya hii bodi ya chakula, dawa na vipodozi.

a) Mhe. Spika, kuhusu ni athari gani zilizotokea katika kukamilisha kazi zake. Mhe. Spika, nilichosema hapa walichokuwa hawapati ni ruzuku, lakini fedha nyengine zote za uendeshaji, pamoja na baadhi ya masuala ya maendeleo bodi hii ilikuwa inapata, kwa hivyo, ilikuwa inaweza kufanyakazi zake kwa ufanisi mkubwa zaidi. Hivi sasa tayari wameshaungana na bodi za wenzao wa Jumuiya ya Afrika ya Mashariki hivi karibuni katika mkutano uliofanyika, na kuna *MOU* ambayo itatiwa saina kwa ajili ya mashirikiano. Kwa hivyo, haikuathirika katika kazi zake kutokana na ruzuku, ila ruzuku itaongeza ufanisi mkubwa zaidi katika bodi hiyo.

b) Swali la pili Mhe. Spika, bodi hii ina njia nyingi nyengine au vyanzo vyengine vya kupata fedha. Moja wapo ni kwa hiyo hiyo kwamba chakula kikikamatwa, au chakula kikionekana hakifai pamoja na dawa na vipodozi, na mambo mengine yote yanayohusiana na hayo, basi bodi hii huwa inatoza gharama ama faini maalum.

Kwanza kwa ajili ya kuletwa chakula hicho, vipodozi ama dawa hizo vibovu ndani ya nchi. Lakini pili kuna faini ya pili ambayo ni ya kuteketeza. Sasa bodi huwa inasimamia utekelezaji na kule kuteketeza madawa, vyakula ama vipodozi vile ili visije vikawaathiri kinamama wetu, basi kuna faini ya pili ambayo gharama za kuteketeza huwa analipa yule aliyeleta moja kwa moja.

Kwa hivyo, mpaka sasa naweza kusema katika miongoni mwa taasisi za Wizara ya Afya, bodi hii imeweza kuwa inafanyakazi yake kwa ufanisi mkubwa sana, wana ofisi zao nzuri. Nitawaomba wale wajumbe wa kamati inayoshughulikia ustawi wa jamii, wakipata nafasi watembelee na hivi sasa wanatengeneza katika fedha zao za maendeleo, wanatengeneza *laboratory* ya kisasa, ambayo itaweza kuleta ushindani mkubwa, pamoja na *laboratory* za wenzetu pale dawa ama vipodozi vinapotaka kuingizwa nchini, basi wao wataweza kuvifanyia *test* kwanza kuvitolea *certification* ama vibali vya kuingizwa nchini, na baada ya hapo yule mletaji atakuwa hana shida tena ya kwenda kuvi-*certify*, vitapata *certification* ya kuingizwa nchini.

Mhe. Spika, kwa upande wa chakula ndio hivyo hivyo, aina ya vyakula vyote vinavyoingia katika njia kuu za kuingia nchini, ikiwa Uwanja wa Ndege pamoja na bandarini, kuna watu wetu pale ambao wanachukua aina ya vyakula vyote vile, kabla havijaingia nchini basi vile huwa vinafanyiwa *test*, na baada ya hapo inaamuliwa kwamba viendelee kutolewa kwa wananchi, ama kama havifai basi huwa vinateketezwa. Ahsante sana Mhe. Spika.

Nam. 64

Ulipaji Kodi Katika Nyumba za Serikali

Mhe. Salim Abdalla Hamad: (Kny: Mhe. Jaku Hashim Ayoub) - Aliuliza:-

Baada ya Mapinduzi ya Zanzibar ya mwaka 1964, Rais wa Kwanza marehemu Sheikh Abeid Amani Karume alijenga nyumba za kisasa na kuzigawa kwa baadhi ya wananchi wake kwa misingi ya kuwapatia makaazi bora. Aidha, kwa muda mrefu wananchi hao wamekuwa wakiishi bila ya kulipa kodi.

- (a) Kwa kuwa serikali ilikuwa na dhamira ya kuwajengea maisha bora kwa kila Mzanzibari, Je, kwa nini serikali imekuwa ikitoza kodi katika nyumba hizo.
- (b) Je, ni nyumba ngapi kwa upande wa Unguja na Pemba zilizopangishwa na kumilikiwa na watu binafsi.
- (c) Ripoti za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali zinaonesha kuwa viongozi na baadhi ya watendaji wengi wa serikali ndiyo wadaiwa wakuu. Je, serikali imechukua hatua gani ili iwe mfano kwa wananchi katika suala zima la ulipaji kodi.

Mhe. Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati - Alijibu:-

Ahsante Mhe. Spika, kwa idhini yako naomba kumjibu Mhe. Mwakilishi swali lake Nam. 64 lenye kifungu (a), (b) na (c) kama ifuatavyo:-

Mhe. Spika, pamoja na kuwa wizara yangu haijapokea lalamiko kutoka kwa Wawekezaji, juu ya kupatiwa eneo la Uwekezaji tukiwa kama taasisi husika. Hata hivyo, hatujawahi kuwa na kumbukumbu ya Muwekezaji kukosa eneo la Uwekezaji.

- (a) Mhe. Spika, wizara inapogundua kuwa Mwekezaji haitumii ardhi iliyokodishwa kwa mujibu wa makubaliano ya Uwekezaji na kwa muda uliopangwa, hatua inayofuata ni kutoa indhari ya ufutaji wa Mkataba ukifuatiwa na hatua ya ufutaji baada ya muda wa indhari kupindukia.
- (b) Mhe. Spika, Wizara yangu tayari imeshafanya uhakiki wa maeneo kwa kushirikiana na taasisi nyengine ambazo ni wadau wakubwa.

UTARATIBU

Mhe. Salim Abdalla Hamad: Mhe. Spika, Mhe. Naibu Waziri, kama nimemfahamu vizuri, nahisi kama swali lililoulizwa na jibu linalotoka hayalingani. (*Makofi*)

Mhe. Spika: Mhe. Naibu Waziri, jibu linatakiwa la swali namba 64, sijui kama unalo hapo.

Mhe. Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati Mhe. Spika, najibu swali namba 64.

Mhe. Spika: Hebu endelea na majibu tuone.

Mhe. Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nishati Mhe. Spika,

- (b) Mhe. Spika, wizara yangu tayari imeshafanya uhakiki wa maeneo kwa kushirikiana na taasisi nyengine ambazo ni wadau wakubwa katika uekezaji, na hatimae kutoa ripoti ya maeneo yote ambayo hayajaendelezwa, na tayari imeshachukua hatua ya kufuta miradi kadhaa na kutoa indhari kwa Wawekezaji ambao bado wanashindwa kuendeleza bila ya sababu za msingi.

(c) 1. Maeneo ambayo hati zake zimefutwa katika...

Mhe. Spika: Hebu Mhe. Waziri, subiri swali liliopo hapa la Mhe. Jaku Hashim Ayoub, namba 64 linasema:

Baada ya Mapinduzi ya Zanzibar ya mwaka 1954, Rais wa Kwanza Marehemu Shekhe Abeid Amani Karume alijenga nyumba za kisasa na kuzigawa kwa baadhi ya wananchi wake, kwa misingi wa kuwapatia makaazi bora, aidha, kwa muda mrefu wananchi hao wamekuwa wakiishi bila ya kulipa kodi.

Swali sasa, kwa kuwa Serikali ilikuwa na dhamira ya kuwajengea maisha bora kwa kila Mzanzibari, je, kwa nini Serikali imekuwa ikiwatoza kodi katika nyumba hizo.

Ndio swali lenyewe lilivyo, sasa majibu yanakuja kwamba kama vile kuna maeneo ya kujenga nyumba nyengine au vipi. Hebu hili swali kalifanyie kazi na lije katika utaratibu wa *order* za *paper* zilizofuatia.

Mhe. Naibu Waziri wa Ardhi, Makaazi, Maji na Nisharti: Mhe. Spika, kwa mujibu wa ratiba tuliopewa hilo ni swala namba 65, kwa hivyo, namba 64 ni hili ambalo najibu, lakini kwa mujibu wa ratiba tuliopewa hilo ni suala namba 65 ambalo tunategemea kujibu kesho.

Mhe. Spika: Sasa maelekezo ninayotoa ni kwamba namba 65 halijaja hapa inawezekana ndio hilo unalojibu, kwa hivyo, namba 65 na 64 yataletwa na Afisi ya Katibu hapo baadae tutawasiliana, tunakushukuru hata hivyo, sasa tuendeleo, lakini nadhani kabla ya kuendelea Katibu, Waheshimiwa Wajumbe, nashukuru kwa kunikumbusha na nashukuru sana kwamba mmekuwa makini na kunikumbusha kwamba gari ilikuwa inaelekea siko, na mpaka mmenielekeza kwamba ielekee kunako mstari na barabara iliyokusudiwa.

Leo tuna bahati vile vile tuna wageni ambao wapo pale juu na wageni wa leo ni Ujumbe kutoka *Red Cross* ya Mkoa wa Mjini Magharibi, jumla yao wako kumi, wakiongozwa na Mwenyekiti wao Ndugu Mohammed Mzeni, naomba ujumbe huo usimame ili Waheshimiwa wajumbe wautambue. Hii ndio *Red Cross* inayotusaidia tukiwa na maafa au matatizo mbali mbali wanatusaidia tunawashukuru sana na karibuni.

Baada ya taarifa ya ujumbe huo sasa Katibu tunaendelea.

HOJA ZA SERIKALI

Makadirio ya Mapato na Mtumizi ya Afisi ya Rais Ikulu na Utawala Bora kwa mwaka wa Fedha 2015/16

(Majadiliano yanaendelea)

Mhe. Mohammed Haji Khalid: Ahsante sana Mhe. Spika, kwa kupata nafasi hii ya awali kutoa mchango wangu mfupi sana kuhusu hotuba ya Mhe. Waziri wa Nchi Afisi ya Rais Ikulu na Utawala Bora. Kwanza nianze kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa asubuhi hii kufika hapa na kuendeleza kazi zetu za kawaida kama tulivyojipangia. Pia, nimshukuru sana Mhe. Waziri, kwa uwasilishaji wake mzuri kwa hotuba yake, hii inatokana na wasaidizi wake wamemsaidia vizuri katika kuyatarisha hotuba hii. Kwa hivyo, mbali ya kumpongeza Waziri, pia niwapongeze watendaji wake wote kwa jumla kwa kazi nzuri waliyoifanya.

Mhe. Spika, mimi nianze mchango wangu mdogo juu ya hii Idara ya Utawala bora. Kama lilivyo jina lake "Utawala Bora" ningeomba ibakie hivyo kuwa ni utawala bora isijefika pahala ikawa ni bora utawala; kwa sababu haya ni mambo mawili tofauti utawala bora ni ule utawala mzuri na bora utawala ni utawala wowote almradi mtu awe katawala tu. Kwa hivyo, ningeomba Idara hii iwe na maana yake halisi ya utawala bora.

Mhe. Spika, utawala bora kwa kweli haumalizii katika Afisi ya Rais Ikulu ndio utawala bora, hii ni lazima isambae katika Wizara zote, utawala bora hauna mipaka, hatuwezi kusema tuna utawala bora katika Afisi ya Rais Ikulu tu, lazima tuwe na utawala bora kwa kila wizara, kila taasisi na kila sehemu ya Serikali yetu ya Mapinduzi ya Zanzibar.

Mhe. Spika, niwapongeze kwa hivyo kuwa wamejaribu kutoa elimu kwa kamati saba za shehia ili kuwapa hiyo elimu ya Utawala Bora, hili ni jambo zuri kwa sababu utawala bora ni jambo gumu, ni lazima watu wapewe elimu na elimu wameanza kwa kutoa kamati saba, sio shehia saba, ni kamati saba wamepatia elimu ya utawala bora.

Kadhalika wamewapatia wananchi wa shehia 18 hiyo elimu ya utawala bora, kwa hivyo, shehia hizi 18 Mhe. Spika, ni shehia chache sana kwa Unguja na Pemba kwa mwaka mzima huu wa fedha unaoendelea kwa utawala bora umetoa elimu kwa shehia 18 tu, hizi bado ni chache tena ni chache mno, sijui kwa nini, kwa kuwa elimu ya utawala bora ni muhimu ikawa kwa mwaka mzima hadi Machi wametoa elimu hiyo kwa shehia 18 tu.

Mhe. Spika, pia, ningeomba nitazame kiambatanisho kinachojadili hizo shehia zilizopata hiyo elimu bora, nifungue ukurasa wa 78 ili niangalie ni shehia gani hizo ambazo zimepata hiyo elimu. Ni kweli hapa zipo shehia 18 ambazo zimepata hiyo elimu ya utawala bora, wala sitaki nizisome zote lakini ya kwanza ni Mahonda, na imemaliza Bumbwini Makoba, shehia zote hizi ni za Unguja. Kulingana na kiambatanisho hichi hakuna shehia yoyote ya Pemba iliyopatiwa elimu ya utawala bora. Ningemuomba Mhe. Waziri, anieleze kwa nini hiyo elimu akaitoa pamoja tu tena kwa shehia chache, kwa sababu hata huku Unguja shehia 18 ni chache mno, lakini hizo chache zote ziko upande mmoja, ningeomba nijue kwa nini upande mwingine ikawa haikupatikana. Lakini kwa vyovyote vile katika mwaka huu tunaokwenda ningemuomba elimu hii isambae isiwe mahali pamoja tu kwa sababu ni elimu muhimu watu wajue namna ya utawala bora na maana ya utawala bora ni nini.

Mhe. Spika, pamoja na elimu hiyo waliyotoa, pia wametoa elimu kwa njia ya redio na televisheni, ni vizuri kwa sababu watu wanaosikiliza redio pengine wanasikiliza, lakini uzoefu unaonyesha Mhe. Spika, wananchi wetu hawavitili maanani kuvisikiliza na huwa ni vipindi muhimu sana, lakini kwa sababu si vipindi vya michezo, si vipindi vya kisiasa, vipindi kama hivi huwa wananchi hawavitii maanani kuvisikiliza, kwa hivyo, elimu itakuwa inatolewa lakini inaowafikia ni wachache kwa sababu watu hawana hamu ya kusikiliza vipindi vya aina hii. Kwa hivyo, ningeomba elimu zaidi itolewe katika shehia kwa kuwakusanya wananchi kwa kuwapa hiyo elimu kuliko kwa njia hii ya redio, kwa mawazo yangu redio na televisheni katika vipindi vya aina hii watu hawakai wakavisikiliza aghalabu tunavutika na mambo yetu ya kisiasa na mambo ya michezo na mengineyo.

Kwa hivyo, Mhe. Spika, ningemuomba Waziri, kwa hivyo aendeze juhudi zake hizo za kutoa elimu ili Wazanzibari tufahamu nini maana ya utawala bora, na utawala bora Mhe. Spika, ni kumpa kila mtu haki anayostahiki, kumfanyia kila mtu jambo ambalo anastahiki kufanyiwa bila ya kumpendelea wala kumuonea. Unapofanya hivyo ule msingi wa utawala bora utakuwa tumeufikia.

Mhe. Spika, sasa niende mbele kidogo katika mamlaka ya kuzuia rushwa. Mhe. Spika, hii ni mamlaka muhimu sana na ina umuhimu wake katika nchi yetu, kwa sababu kwa kuwa tumetunga sheria inayohusika na jambo hili ina maana hiyo rushwa na hujumu uchumi itakuwa huko, vyenginevyo, tusingelitunga sheria, rushwa ni jambo pana na rushwa si rahisi kubainika ovyo ovyo, kwa sababu mtoaji na mpokeaji rushwa wote wana siri kubwa na mara nyengine hata sisi tunapokwenda katika maofisi mbali mbali kwa kufuata huduma.

Mwananchi mwenyewe pengine baadhi ya wakati hata kwa yule mtoa huduma hajataka chochote yeye kimazoea kwa sababu ni jambo lililozoeleka katika nchi hii

hujifanya anyooshe mkono na kusema anampa ahsante, kumbe kufanya vile ni kuwa anatoa rushwa, na anayenyoooshewa mkono naye mkono wake haukunji, nae anaukunjua kutoa ahsante kumbe pale wamepeyana rushwa. Mara nyengine inaombwa, lakini mara nyengine inatolewa katika hali kama hizo, lakini kwa hali yoyote ile inabakia kuwa ni rushwa.

Sasa tumetunga sheria ambayo tayari imeshatiwa saina lakini Mhe. Waziri katika maelezo yake kasema tunatunga Kanuni ambazo ziko katika hatua za mwisho, lakini mambo mengi tunayoambiwa yako katika hatua za mwisho unaweza mwaka huu ukamaliza na ujao ukaanza ikawa Kanuni hizo hazijakuwa tayari, sheria bila ya Kanuni utekelezaji wake kidogo unakuwa ni mgumu. Kwa hivyo, nimuombe Mhe. Waziri, kwa kuwa kasema ziko katika hatua ya mwisho kwa kweli ziwe katika hatua ya mwisho kweli ili hizi Kanuni ziweze kutumika ili sheria hii iweze kutumika vizuri zaidi.

Mhe. Spika, watu wanasakata lugha mbali mbali juu ya rushwa, kwa mfano Mwalimu Nyerere alisema "Rushwa ni adui wa haki", na mwengine hivi, kila mtu anasema vyake, lakini kwa hali yoyote ni jambo baya na ni gumu, kwa hivyo, kwa wale watu wanaohusika na Ofisi hii ya kuzuia rushwa kwa kuwa ni ya kuzuia rushwa na kwenye rushwa ni kuwa pana chochote, hawa watu ambao wanahusika na uzuiaji...

Mhe. Spika: Hivi Mheshimiwa, kuna Ofisi ya kutoa rushwa au ya kupambana?

Mhe. Mohammed Haji Khalid: Ya kupambana, nilikuwa nakusudia kuzuia. Ofisi hii watendaji wake Mhe. Spika, lazima wawezeshwe vizuri ili nyoyo zao zikinai, kwa hivyo, lazima iwe na watu waadilifu na waaminifu na watu hao Mhe. Spika, wasiwe watu wa kukaa ofisini ila iwe watu wa kutembea mwahala mbali mbali. Kwa hivyo, wizara husika iwapatie vipando vya kwenda mwahala mbali mbali na watu hao wafanye kazi, zamani kulikuwa kuna askari wakiiitwa "Askari kanzu" na hawa wawe kama Askarik kanzu, si vyema Afisa anayehusika na kupandamba na rudha akajulikana na kila mtu. Kwa sababu anaweza kupita mahala kuna mipango ya rushwa akaisikia na akaweza kuifanyia kazi, lakini kila mtu akimjua kuwa ndio yule anayehusika lile jambo linaweza kupanguka na kupangua vyengine.

Kwa hivyo, hawa Mhe. Spika, wasiwe watu ambao kila mtu anamjuua kuwa Afisa yule anahusika na taasisi hii ya kupambana rushwa na kuhujumu uchumi, kwa hivyo, ikiwezekana wawe ni watu wasiojulikana na kila mtu.

Mhe. Spika, jengine niende katika mradi wa ujenzi na ukarabati wa Ikulu, Ikulu zetu ndogo ndogo nyingi zinahitaji ukarabati wa hali ya juu na baadhi ya nyengine zimefanyiwa na ziko katika hali nzuri, Ikulu ya Mkoani tayari imefanyiwa

ukarabati mzuri sana lakini Ikulu ile Mhe. Spika, iko hatarini sana kwa sababu ipo kwenye mlima, katika mvua hizi zilizopita baadhi ya miti iliyokuwemo kwenye ulima ule karibu na Ikulu imeanguka, kwa hivyo, mporomoko au mmong'onyoko wa ardhi unaendelea. Kwa hivyo, ningeshauri au ningeomba Wizara ikachunguza sehemu ile na iweze kujenga kuta la kuzuia mporomoka ule, vyenginevyo, kazi nzuri na kubwa iliyofanyika itakuja kuwa kama ni kazi ya bure, itafika pahala lile jumba liporomoke ije iwe ni kazi ambayo haitaleta maana yoyote.

Kwa hivyo, Mhe. Spika, ningemuomba waziri alione hilo kuwa lipo kwenye Ikulu ile na lifanyiwe kazi kuihami isije kuporomoka kama unavyoporomoka ule mlima ambao uko pale juu. Mhe. Spika, baada ya kusema hayo mchache niseme naunga mkono hoja hii ahsante sana.

Mhe. Wanu Hafidh Ameir: Mhe. Spika, kwanza na mimi nimshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutujaalia kukutana hapa leo, lakini pili nikushukuru wewe kwa kunipatia nafasi hii ili na mimi nikasema machache katika hotuba hii ya Mhe. Dk. Mwinyihaji Makame ya Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2015/2016.

Mhe. Spika, na mimi sitokuwa na mengi ya kusema hasa nikizingatia kwamba hali yangu si nzuri kidogo.

Mhe. Spika, kwa kuanzia naomba nimpongeze Mhe. Waziri, kwa uwasilishaji wake mzuri. Lakini pongeze za pekee Mhe. Spika, ziende kwa watendaji kwa kazi nzuri wanayoifanya kukusaidia Mhe. Waziri, lakini kwa umoja wao pia kwa kuungana na kumsaidia Mhe. Rais katika Kazi zake.

Mhe. Spika, pili, nimpongeze mwenyewe Mhe. Rais, kwa kuendelea kulinda amani na utulivu wa nchi hii, ambapo amani hii imempelekea yeye na wananchi wengine kuendelea na majukumu yao ya kila siku ya kujenga Taifa na uchumi wa nchi hii bila ya kubugudhiwa.

Mhe. Spika, kwa kuanzia sitokuwa na mengi naomba nianzie na Idara ya Mawasiliano Ikulu. Niipongeze Idara hii kwa kazi nzuri iliyofanya ya kutayarisha kitabu ambacho ni maalum kinachozungumzia miaka minne ya Dokta Sheni. Kitabu chenye ujumbe mahasusi kama ilivyoelezwa kwamba "Tunajivunia amani, utulivu na maendeleo" kama ilivyoelezwa katika hotuba. Ndani ya kitabu hichi kinaelezea mafanikio katika sekta mbali mbali ikiwemo uchumi, elimu, kilimo na maliasili, afya, utalii, umeme, maji, miundombinu na mambo mengi ambayo Mhe. Rais, ametekeleza katika miaka yake minne. Niipongeze sana Idara hii.

Mhe. Spika, nieletu tu kwamba kusambaza mafanikio haya kwa njia ya kitabu kungekuwa kuna faida zaidi kama wangetengenezea *documentary* kitabu hiki halafu kikawa kinaonyeshwa katika vipindi mbali mbali vya *TV*.

Mhe. Spika, tunaamini kwamba mafaniko haya yapo na ndio maana yakaandikwa. Lakini bahati mbaya sisi Waswahili si tabia yetu sana kusoma na hasa wananchi ambao wapo chini huko ndio walengwa zaidi wa kuona haya mafanikio kuliko sisi ambao tupo kwenye taasisi na idara mbali mbali za serikali ambayo mafanikio haya tunayajua na tunayaona, isipokuwa wachache tu ambao hawataki kuyaona na wameyafumbia macho kwa makusudi.

Mhe. Spika, kitabu hichi kingekuwa na faida zaidi au *impact* zaidi kama kingeonyeshwa kwa njia ya *documentary* na wananchi wakaona ni mafanikio gani kwa miaka minne hii imepatikana ambayo Dokta Sheni ametekeleza.

Mhe. Spika, nimekuwa nikisisitiza mafanikio haya kuonyeshwa kama vipindi kwa sababu nalijua tatizo letu, kusoma ni tatizo. Lakini kama vipindi hivi vitaonyeshwa kwa njia ya *T.V* basi wananchi watapata kuona na hasa katika kipindi hichi tunachoelekea wananchi wakipata kuona mafaniko haya, watajenga imani sana na serikali hii na wataona kwamba ni namna gani Dokta Sheni ametekeleza haya kwa kipindi hichi cha miaka minne. Wazungu wanasema "*seeing is believing*", yaani kuona ni kuamini. Kwa hiyo, wangeonyesha haya mafanikio ingekuwa ina faida zaidi kuliko walivyoyavunga kwenye kitabu ambacho wachache ndio watakaopata nafasi ya kukisoma kitabu hicho.

Mhe. Spika, nikiachana na Idara ya Mawasiliano Ikulu, naomba niingie katika Idara ya Utawala Bora, Mhe. Muhammed Khalid ameelezea vizuri. Idara hii hasa walipozungumza mambo ya Elimu ya Utawala Bora na ameeleza kwamba Idara hii ni vyema elimuyake ingetolewa kwa kuzifikia shehia zenyewe kuliko kuonyesha katika. Hizi shehia Mhe. Spika, mimi nikuwa nataka kuelezea kwamba kuzifikia hizi shehia kuhitaji usafiri na Idara hii Mhe. Spika, *for my knowledge*, nafahamu kwamba haina usafiri wa kutosha ina usafiri nadhani gari moja, kwa hiyo, gari hii haitoshelezi kuwafikia wananchi wa visiwa hivi katika shehia zote hizi na kuwapa elimu hii ya utawala bora ambayo ni muhimu sana kwao kuliko hata kwa wengine.

Mhe. Spika, ni vyema nimuombe Mhe. Waziri, hafahamu mwaka jana waliingiziwa pesa nusu lakini hazikutosheleza kununua usafiri. Kwa hivyo, nimuombe Mhe. Waziri afanye kila namna kwamba Idara hii ya Utawala Bora inapatiwa usafiri ili kuona kwamba ile elimu ya Utawa Bora inawafikia walengwa ambao ni wananchi waliokusudiwa katika shehia. Kwa kuwafikia wananchi hawa itawasaidia kwa sababu kuna mambo mengi ambayo yanawakwaza, kwa kuona kwenye *T.V* tu haitotosha. Lakini kama watendaji wa idara hiyo watakuwa

wanakwenda *directly*, basi wale wananchi watakuwa wanapata fursa ya kuulizwa maswali ana kwa ana ili kuona kwamba yale maswali ambayo yanawatanzania yanatatuliwa.

Mhe. Spika, sote tunajua kwamba Idara hii ya Utawala Bora ndiyo ambayo imeanzisha Tume ya Maadili ya Viongozi, lakini pia ni kutokana na utawala bora ambapo kumeanzishwa Mamlaka ya Kuzuia Rushwa na Uhujumu Uchumi. Kwa hivyo, ni vyema tunavyoziangalia hizi taasisi ambazo zimetokana na Idara ya Utawala Bora, ni vyema pia tukatizama ile Idara yenyewe ya Utawala Bora kwa kuimarisha ili kuona kwamba zile taasisi pamoja na hiyo Idara mama zote zinakwenda sambamba.

Mhe. Spika, naomba nimalizie na Idara ya Uhusiano wa Kimataifa na Uratibu wa Wazanzibar Wanaoishi Nje ya Nchi. Mhe. Spika, wajumbe wenzangu wamezungumzia sana katika Idara hii. Mimi nilikuwa sina la zaidi isipokuwa nimpongeze tu Mhe. Rais, kwa kumteuwa mwana mama kijana mwenzangu kuwa Mkurugenzi wa Idara hii na sitokuwa la zaidi isipokuwa nimtakie kila kheria katika kutekeleza majukumu yake. Naamini atasimamia majukumu yake vizuri, asituangushe wanawake, lakini pia asituangushe vijana wenzake.

Mhe. Spika, baada ya kusema hayo, naunga mkono hotuba hii kwa asilimia mia.

Mhe. Bikame Yussuf Hamad: Mhe. Spika, nakushukuru kwa kuweza kunipa fursa hii na mimi nikatoa mchango wangu mdogo sana katika hotuba hii ya Waziri wa Ofisi wa Rais, Ikulu na Utawala Bora katika kitabu hichi cha Bajeti.

Mhe. Spika, kwanza awali ya yote nimshukuru Mwenyezi Mungu kwa kuweza kutujaalia tukaweza kufika hapa kwa hali ya amani na utulivu. Pia, nichukue fursa hii kumpongeza Mhe. Waziri pamoja na watendaji wake kwa kuweza kukaa na kutuletea kitabu hichi cha bajeti ili tuweza kuwapitishie bajeti yao hii na kuendeleza majukumu yao ya kitaifa kama vile walivyokusudia. Mimi sinabudi niseme kwamba naiyunga mkono bajeti hii kwa asilimia mia.

Mhe. Spika, nikianza na mchango wangu, Mhe. Waziri katuomba hapa kuwa katika mchakato huu wa Katiba basi sambamba na hilo Mhe. Waziri katuomba wakati utakapofika wa kupiga kura ya maoni basi tupigie Katiba hii inayopendekezwa tuipegie kura ya ndiyo.

Mhe. Spika, mimi simkatalii kulizungumza hilo, lakini mimi nawaomba wananchi kwa sababu serikali imefanya juhudi ya kutoa vitabu vingi vya Rasimu hii ya Katiba inayopenekezwa, kwa hivyo, ningewaomba wananchi wa Zanzibar, waisome na waiangalie na wakumbuke maoni yao waliyoyatoa, katika Tume ya

Jaji Warioba, kama ndivyo mapendekezo yao walivyoyotoa na Katiba hii inavyopendekezwa, basi mimi nawambia kazi kwao.

Mhe. Spika, kwa sababu sasa hivi hakuna nyumba hata moja hakuna mtu ambaye hajui kusoma na kuandika. Kwa hivyo, wao wenyewe hawataki kuelekezwa na mtu, kila mmoja ana muono wake na kile alichokipendekeza katika Rasimu hii ataona kipi kilicho na maslahi na yeye na uwamuzi ni wake yeye mwenyewe.

Mhe. Spika, nikiendelea na mchango wangu katika ukurasa wa 12, Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti ya mwaka 2014/15 kuhusu ukusanyaji wa mapato. Mhe. Waziri, ametueleza katika mwaka wa Fedha 2014/15 Ofisi ya Rais na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi ilipanga kukusanya jumla ya shilingi milioni 18 mpaka kufikia Machi wamekusanya karibuni milioni 9. Ni hatua nzuri sana, lakini huona taasisi nyingi za serikali huvuka malengo ya kile walichokuwa wanatarajia wakusanye. Sasa hichi kinachokusanywa si kibaya lakini naomba Mhe. Waziri, aje atwambie ni kwa sababu gani lile lengo walilolitarajia kukusanya mapato wakafika nusu yake, pengine kuna mambo ya msingi ambayo kuwa yaliwakwaza, kwa hivyo, tunaomba Mhe. Waziri, atueleze.

Jambo jengine niende katika Mamlaka ya Kuzuia Rushwa na Kuhujumu Uchumi. Kwanza nipongeze hapa kwa hii Mamlaka kupatiwa gari mbili; moja Unguja na moja Pemba, ambacho ndicho kilikuwa kilio chao cha muda mrefu katika Mamlaka hii Kuzuia Rushwa na Kuhujumu Uchumi. Hata sisi tulipokwenda kwenye Kamati ilikuwa yule Mkurugenzi wao basi hata vespa hana. Kwa hiyo, hiyo ni hatua ambayo kuwa inastahiki kupongezwa kwa haraka haraka kupatiwa magari haya mawili kwa ajili ya kufanya shughuli zao.

Mhe. Spika, jana kwenye Kamati ya PAC walitaka Mkurugenzi huyu kuboreshewa maslahi yake. Mimi sipingani na hilo, lakini kwa mtazamo wangu huyu Mkurugenzi ana na watendaji wake na wote wanafanya kazi moja. Kwa hivyo, serikali iangalie kwa ujumla Ofisi hii na majukumu yake, wasimuangalie sana Mkurugenzi tu lakini na hawa watendaji wengine pia na wao waangaliwe kwa sababu kazi yao ni moja na wote tunahitaji kuwa waweze kutulindia nchi yetu na kuondokana na rushwa hizi zinazotawala ndani ya nchi yetu. Kwa hivyo, Mhe. Waziri, sipingani na Kamati hii ya PAC naunga mkono, lakini mimi naona muangalie vizuri na watendaji wengine ili na wao pia wawe na hamasa ya kile wanachokifanya.

Mhe. Spika, nikiendelea na mchango wangu kuna Idara ya Mipango ya Kitaifa, Maendeleo ya Kisekta Kupunguza Umasikini. Mhe. Waziri, katueleza kuwa Idara imefanya ufutiliaji wa baadhi ya miradi ya maendeleo katika sekta za miundombinu, nishati, kilimo, maji na viwanda. Lengo la ufutiliaji huo lilikuwa ni

kuhakikisha kuwa kazi za utekelezaji wa miradi zinaendana na mpango wa kazi wa fedha zilizotolewa.

Mhe. Spika, hili ni jambo zuri nalo pia. Lakini naomba watu tuwe wakweli, au serikali nayo iwe na ukweli na uhalisia wa kile wanachokizungumza. Wanapofika pahali wakaona hapa malengo yakufikiwa basi waweze kusema, sio kila kitu wasifie kuwa kimekwenda moja kwa moja. Kwa sababu Mhe. Spika, hapa kuna Kamati nyingi za Baraza la Wawakilishi ikiwemo Kamati ya PAC na Ukaguzi wao mara nyingi hubainika miongoni mwa miradi ambayo kuwa haiyendani na ile fedha inayotolewa. Kwa hiyo, pale watakapoona kuwa hapa pamefanywa vizuri waseme, lakini na pale ambapokuwa wataona pana kasoro basi waweze kusema ili watu waweze kujirekebisha yale makoda madogo madogo wanayoyafanya.

Mhe. Spika, suala jengine ni kuhusu mradi wa ujenzi na ukarabati wa majengo ya Ikulu na nyumba za serikali. Mhe. Spika, suala hili la Ujenzi wa Ikulu ndogo ya Micheweni limeshazungumzwa sana. Lakini na mimi nakumbuka kuwa tangu kipindi tulichoingia kwenye Baraza hili jengo hili linazungumzwa na tunaambiwa kwamba limo ndani ya matengenezo na nini.

Kwa hivyo, Mhe. Waziri, hebu njoo utwambie hasa, Ikulu hii ndogo ya Micheweni ambayo kuwa huu ni mwaka wa tano siku zote inajengwa Ikulu hii, itakwisha lini? Kwa sababu hapa tunaona kuwa kuna mkandarasi sasa hivi anayeendelea na michoro. Basi Mhe. Waziri, hebu njoo utwambie hili jengo hasa la Ikulu hii inayojengwa ni lini tutie matumaini ya kuweza kufanikisha ili na watu wa Wilaya ya Micheweni na wao wajisikie wakija viongozi wao waweze kupata furaja kwa kwenda kufutari nao na mambo mengine katika Wilaya yao.

Mhe. Spika, nikirudia suala langu la mamlaka ya kuzuia rushwa ukurasa wa 44, Mhe. Waziri, hapa kasema kuwa; Aidha, maofisa 12 kutoka Mamlaka ya jeshi la Polisi na Ofisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka wamepatiwa mafunzo ya kufanya uchunguzi wa kisayansi. Mhe. Spika, Katika taasisi zinazooza, maana ukweli tuuseme ambao kuwa wanatuhumiwa sana kwa ajili ya kupokea rushwa ni Jeshi la polisi pamoja na watu wa Mahakama.

Mhe. Spika, tumuombe Mhe. Waziri, hizi Ofisi mbili waziangalie kwa jicho la karibu sana. Kwa sababu vielelezo tunaviona, *time* nyengine tunapita mabarabarani tunawaona maaskari wanavyohangaika na madereva waliokuwa hawendi sambamba na utaratibu wa barabarani wanavyopokea pesa na kudhalilisha wananchi wale waliokuwemo ndani ya magari yale. Hili linaonekana wazi wala halifichiki. Mhe. Waziri, tunakuomba sana Mamlaka hii ya Rushwa iweze kuziangalia sana katika taasisi hizi mbili. Kama wanayo mitindo hiyo basi waachane nayo ili wananchi waweze kujenga imani juu yao.

Mhe. Spika, mimi nilikuwa sina mchango mkubwa, baada ya hayo narudia tena kusema kuwa ninaunga mkono bajeti hii kwa asilimia 100. Ahsante sana Mhe. Spika.

Mhe. Abdi Mosi Kombo: Mhe. Spika, kwanza ninashukuru kwa kunipa nafasi na mimi kuchangia katika hotuba hii ya Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora. Mhe. Spika, na mimi nikianza mchango wangu ninakwenda katika ukurasa wa 27, kifungu cha 71, kwanza naomba uniruhusu nisome kidogo katika kitabu hiki kilivyoandikwa. Mhe. Spika, kitabu kimeandikwa hivi:

"Katika kuimarisha misingi ya utawala bora, Idara ya Utawala Bora imetoa Elimu ya Uraia kwa umma katika masuala ya haki za binaadamu na utawala bora, elimu hii ilitolewa kwa kamati 7 za shehia kwa wananchi kwa sheria 18 kwa njia ya matandao."

Mhe. Spika, utawala bora ni uti wa mgongo wa nchi, utawala bora unaambatana na Katiba. Sasa utawala bora kutolewa katika mitandao mimi kwa fikra zangu huona haitoshi, kwa sababu utawala bora unachukua upeo mkubwa sana, kwa kutoa katika mitandao tu au televisheni mimi kwa maoni yangu Mhe. Spika, naona haitoshi. Ninaiomba Ofisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora ielimishe na kuchapisha vitabu kusambazwa kuvipata wananchi ili wasome sheria ya utawala bora. Sababu kuna mambo mengi sana ya utawala bora, mwananchi anaweza akafanya jambo na makosa kwa vile hajui sheria ya utawala bora akasema kwamba anadhilishwa.

Katika nchi yetu ndani ya utawala bora tuna sera ya amani na utulivu, bila ya kuwa na amani na utulivu huwezi kupata utawala bora. Kwa hivyo, mwananchi kama atasoma jinsi vipi amani na utulivu inavyotakiwa itunzwe, kwa hivyo, mwananchi yeyote yule anaweza akafahamu. Ninakumbuka katika mwaka 1965 mpaka 1975 huko nchi ya China ilitunga vitabu vingi sana vinaitwa "*Quotation of Mao tse Tung*" vinazungumzia juu ya China, sheria za China, utekelezaji wa China, ujenzi wa Taifa wa China na uchumi, kila mwananchi wa China alikuwa anapata mpaka sisi Zanzibar vilitufika "*Quotation Mao tse Tung*". Nakumbuka waliokuwa wakifanya kazi katika mwaka 1966, 1967 mpaka 1970 China walileta vitabu vinaitwa "*Quotation of Mao tse Tung*" ukirega rega kidogo unapewa kile unasoma *quotation* ya Mao. Sasa na sisi kama Ofisi ya Rais itachapisha vitabu kupewa wananchi jinsi vipi utawala bora, ninafikiria tutafahamu nini utawala bora.

Kwa sababu Mhe. Spika, utawala bora umekwenda katika upeo mkubwa sana, kwa hivyo, ndani ya utawala bora tuna mabarabara, tuna magari, sasa hivi kuna sheria ya barabarani sasa ndani ya utawala bora magari yanakwenda ovyo, wananchi wanapigwa na magari. Sasa hivi kumezuka mtindo sijui unaitwa "tako moja" ndani ya utawala bora "tako moja" akija, yaani *TI* basi wewe mwananchi unamuogopa,

maana yake sasa hivi atakupiga busa, basi katika utawala bora moja hilo utakalobadilisha.

Kwa hivyo, Mhe. Spika, kama wananchi watasomeshwa, kwa sababu siku hizi Kiswahili kinakua na misemo inakuwa mikubwa sana siku hizi. Sasa ile misemo tukiizoea sasa hivi inakuwa tena ni mashaka, kuna "tako moja" kuna nani, yaani *TI*. Kwa hivyo, siku hizi kuna Kiswahili uzoefu wa Kiswahili hata mitaani siku hizi kuna mtu anaitwa "*baby*", sasa *baby* Mhe. Spika, usidhanie mtoto, *baby* ni mtu wa makamo mimi na wewe. (*Makofi*)

Sasa kuna vijana sasa hivi hawa wanaoendesha vespa wanadhaliisha wananchi kweli kweli, kwa hivyo, ikiwa mwananchi pale anakuja pale na anapigwa busa na yule bwana, inakuwa ule utawala bora hauji. Lazima Mhe. Spika, elimu itolewe hivi sasa kwa wananchi juu ya utawala bora.

Mhe. Spika, ninakwenda katika ukurasa 38, kifungu 102, Idara ya Kukuza Uchumi. Idara ya kukuza uchumi imetengewa fedha kuanzia mia mbili milioni, 463.7 milioni ili kuukuza uchumi. Mhe. Spika, Ofisi ya Rais hapa katika sehemu ya kukuza uchumi inahitaji Serikali iwape elimu wananchi, itoe elimu kwa wananchi juu ya kusambaza na kukuza uchumi, uchumi wetu lazima sasa hivi Serikali ihakikishe inawakusanya wananchi ili kuwapa mikopo, yaani kufungua sekta binafsi za kukuza uchumi.

Katika nchi zote duniani kazi ya Serikali haichukui watu wengi, watu wengi wanakuza uchumi katika sekta za binafsi, kwa hivyo, ninaiomba Serikali iwahakikishe wananchi kuwapa elimu ya uchumi na kuwawezesha wananchi kiuchumi, ndipo uchumi utakua katika nchi yetu kwa mfano kuwafungulia viwanda na kuwaimarisha katika kilimo, hizi ndio sekta ambazo Mheshimiwa wananchi watakua kiuchumi. Mhe. Spika, mimi ningeliishauri Serikali hivi sasa kutupa elimu na kutoa misaada kuwasaidia wananchi katika sekta mbali mbali ili kukuza uchumi hasa katika sehemu za biashara.

Mhe. Spika, mimi mchango wangu si mkubwa sana, naunga mkono hotuba hii ya Ofisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora na ninawaomba wenzangu kwamba waiunge mkono na waipitische bajeti yake ili wananchi wakuzwe kiuchumi. Ninakushukuru.

Mhe. Spika: Naomba sasa nimkaribishe Mhe. Hassan Juma na baadae ambaye atakuwa ni mchangiaji wa mwisho kabla ya wawili atakuwa ni Mhe. Saleh Nassor Juma, Mhe. Subeit na hatimae Mhe. Ali Mzee Ali.

Mhe. Hamza Hassan Juma: Mhe. Spika, na mimi kwa upande wangu nataka nikushukuru kuweza kunipa nafasi hii nikaweza kuchangia hotuba hii

iliyowasilishwa kwa umakini mkubwa na umahiri mkubwa na utulivu Mhe. Waziri wa Nchi, Ikulu na Utawala Bora Dr. Mwinyihaji Makame.

Mhe. Spika, mimi kwanza nataka niwapongeze sana Mhe. Waziri pamoja na timu yake yote kwa kazi kubwa ambayo wanayoifanya, lakini vile vile Mhe. Spika, kwa kuwa mimi ni Mwenyekiti wa Kamati ambayo inayosimamia Ofisi hii ya Ikulu na Utawala Bora kwamba kwa muda wa miaka 5 kwa kweli wametupa mashirikiano makubwa sana. Leo hii mimi ninajivunia haya mafanikio aliyoyaeleza Mhe. Dr. Mwinyihaji Makame basi japo kwa asilimia 30 na mawazo yetu yaliweza kuchangia mpaka leo tukawa tunaweza kusimama pahala popote tukaweza kujinasibu.

Mhe. Spika, kwa kuanzia kabisa mimi nataka niseme kwamba hii ni bajeti ya mwisho ya awamu ya mwanzo ya Serikali hii yenye mfumo wa Umoja wa Kitaifa, Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar. Bajeti hii Mhe. Spika, iko haja sisi sote humu ndani Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi ambao vyama vyetu vilivyotuleta humu ndio vilivyounda mfumo wa Serikali ya Umoja wa Kitaifa. Kwa hivyo, bajeti hii Mhe. Spika, ni bajeti yetu sote na haya mafanikio ambayo yamepatikana katika kipindi hiki cha miaka 5 basi ni mafanikio yetu sote, kwa sababu viongozi wetu wameweza kukaa pamoja wakashirikiana, wakashauriana hatimae leo tunaweza kusimama kwenye viriri tukaweza kunasibu kwamba tumeweza kufanya kazi kubwa sana ya kuwaletea wananchi wetu maendeleo.

Mhe. Spika, mimi nataka nianze katika hizi taasisi au Idara ambazo ziko chini ya Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora. Nataka nianze na Idara ya Ushirikiano wa Kimataifa ambayo pia inashughulikia Wazanzibari wanaoishi nchi za nje. Mhe. Spika, kwa kweli Idara hii inafanya kazi kubwa sana na kwa kuwa Mhe. Rais wetu kwa makusudi ameamua kuipa nguvu Idara hii kwa sababu tayari sasa hivi ina Mkurugenzi kamili. Kwa kweli tunaamini tunategemea mafanikio makubwa sana yataweza kupatikana. Kama tunavyojua kuna ndugu zetu Wazanzibari ambao wako nchi za nje, wako muda mrefu na wengi wao walikuwa na hamu sana ya kuja kuiona tena Zanzibar, lakini vile vile kuja kushirikiana katika maendeleo yetu ya Zanzibar.

Mhe. Spika, tunamshukuru sana Mhe. Rais kwa kuweza kuwaalika ile Jumuiya ya Wazanzibari wanaoishi nchi za nje kuja kupata chakula cha pamoja pale Ikulu, kwa kweli Mhe. Spika, hili ni jambo kubwa sana. Kwa nini nikasema jambo kubwa, Mhe. Spika, sisi kwa bahati nzuri tunapata nafasi ya kutembea sehema nyingi sana duniani, tunakutana na Wazanzibari na wengine wanatueleza mpaka hofu zao wanataka kuja lakini wanaogopa. Tulikuwa tunajaribu sana kuwatoa wasiwasi, msiwe na wasiwasi hakuna tatizo kwa sababu walivyoondoka wengine kulikuwa kidogo kuna sintafaham, tunawaambia sasa hivi tunaishi kwa amani na

utulivu. Kwa bahati nzuri ile nafasi ya kupata kualikwa Ikulu na Rais mwenyewe kwa kweli wameweza kufarijika sana na baadhi yao wametupigia simu wakawatambia kwa kweli wanashukuru sana na wako tayari kuendelea kushirikiana nasi katika maendeleo ya nchi yetu, kwa hiyo, ni hatua kubwa.

Lakini nilikuwa nina ushauri na ushauri huu vile vile nilikuwa nataka na Mhe. Waziri wa Fedha, ushauri huu ausikilize. Mhe. Spika, leo tuna Idara ya Ushirikiano wa Kimataifa, lakini tunategemea baada ya kupita Katiba mpya inategemea Mhe. Rais atakapokuja kuunda Serikali yake, Katiba hii inayopendekezwa ikipita Zanzibar tutakuwa tunayo nafasi ya kuanzisha Wizara ya Ushirikiano wa Kimataifa.

Mhe. Spika, wenzetu baadhi ya nchi wana Wizara mbili; wana Wizara ya Mambo ya Nje, halafu wana Wizara ya Ushirikiano wa Kimataifa. Sasa na sisi mimi ninaamini, Idara hii baada ya Uchaguzi Mkuu na tukijaaliwa Mwenyezi Mungu ajaalie hii Katiba inayopendekezwa ipite, yaani iweze kufanikiwa na kwa sababu kwa upande wa Zanzibar tutakuwa hatuna cha kusubiri, kwa sababu Katiba ikishapita inayopendekezwa ina maana zile fursa za Zanzibar kuweza kujitana kisiasa na kiuchumi itakuwa fursa hiyo sasa hivi tunaweza tukawa nao.

Kwa hivyo, tunategemea tutakuwa na Wizara ya Ushirikiano wa Kimataifa. Kwa hivyo, hatukujiandaa katika bajeti hii na kama hatukujiandaa katika bajeti hii Mhe. Spika, kwa kuwa tutakuwa tuna Wizara mpya, lazima tuangalie *mechanism* ya kuja kutafuta fedha ya kuja kutafuta fedha kwa ajili ya kuijenga hii Idara iwe wizara kamili. Mhe. Spika, hilo nilikuwa najaribu kulitoa kama ni angalizo ili liweze kufanyiwa kazi.

Mhe. Spika, nikienda katika Mamlaka ya Rushwa, Rais wetu tunamshukuru sana kwa sababu yeye mwenyewe kabla ya kuwa Makamu wa Rais aliwahi kufanya kazi hapa Zanzibar na aliwahi kuteuliwa akawa ni Waziri wa Katiba na Utawala Bora. Kwa hivyo, kwa bahati ghafla akachomolewa akapelekwa Jamhuri ya Muungano tunamshukuru ametuwakilisha vizuri. Leo amerudi ameendelea tena kuikamata ile Wizara yake kwa sababu pamoja kwamba yuko Ikulu, lakini Wizara yake ya Utawala Bora kaichukua mwenyewe anaendelea kuiongoza, kwa kweli tunamshukuru sana.

Mhe. Spika, katika suala zima la Utawala Bora; nidhamu, uadilifu na maadili yanatakiwa lazima yafuatwe. Mhe. Spika, Mhe. Rais yote hayo ameyatekeleza kwa vitendo kwa sababu zile kelele ambazo tulikuwa tukipiga mwanzo mwanzo Mhe. Spika, watu wengine walikuwa hawatuelewi kwa sababu tulikuwa tunaisema Serikali *laisal* kiasi na tulikuwa tunafanya vile kwa makusudi, kwa sababu kidogo nidhamu hasa katika masuala mazima ya matumizi ya fedha Serikalini ilikuwa

haiko sawa, lakini tunamshukuru Mhe. Rais baada ya kelele zetu akatusikiliza na akatujibu kwa vitendo, yeye alikuwa hatujibu kwa maneno.

Sisi tunapiga maneno hapa na yeye akirudi anakaa na wanasheria wake anatumajibu kwa vitendo, yeye kutujibu kwa vitendo nini alichokifanya. Ameunda Mamlaka ya Kupambana na Rushwa, kwa hiyo, ina maana zile kelele zetu jawabu ndio mamlaka hiyo, kwa hivyo, tunaomba sasa Mkurugenzi aliyepewa mamlaka hii na naomba sana Mhe. Spika, Mhe. Waziri, hili tulimueleza kwenye Kamati lakini tunaomba tulisitize. Mkurugenzi huyu wa Mamlaka ya Rushwa asiwe katika *category* hasa katika *scheme*, asiwekwe katika *category* ya Wakurugenzi wengine, wasiwe katika ile *line management* ya Wakurugenzi, huyu lazima awe na *status* yake maalum.

Mhe. Spika, katika mtu ambaye anakosa marafiki wengi sasa hivi ni Mkurugenzi wa Mamlaka ya Rushwa, sawa sawa na Mdhhibiti Mkuu wa Hesabu za Serikali. Sasa hao wanatakiwa walindwe na wajengwe ili wasibabaike wala wasiyumbe. Kwa hiyo, Mhe. Spika, mimi naamini na kamati yangu haturidhiki na maslahi ambayo anayoyapata Mkurugenzi wa Mamlaka hii ya Rushwa, tunaomba sana Mhe. Spika, tuangalie upya *scheme of service* ya Mamlaka hii ya Rushwa ili tumjenge Mkurugenzi asibabaishwe na vishilingi shilingi unusu.

Mhe. Spika, tulikuwa tunaomba sana kama tulivyomtetea Mdhhibiti Mkuu wa Hesabu za Serikali, kwa hiyo, na huyu Mkurugenzi wa Mamlaka ya Rushwa kutokana na kazi yake tunaomba sana Mhe. Spika, serikali tuangalie utaratibu wa kuweza kuboresha maslahi yake.

Mhe. Spika, lakini kingine nilichokuwa nataka kukisema, kwa kuwa bajeti hii imeingiliana na mambo mengi; mambo ya uchaguzi, mambo ya stahiki za watu na mambo ya maslahi ya watu. Mhe. Spika, hili kidogo tunaliachia serikali, lakini tunaomba huko mbele tunakokwenda hii taasisi yetu ya ushirikiano wa kimataifa Mhe. Spika, ushiriki wao katika vikao vya Sekretarieti si mzuri sana.

Na Mheshimiwa, vikao vyetu hivi wanavyokwenda Marais na Mawaziri wetu, vile vikao vinakuwa ni *final*, lakini tunavyotaka hawa watendaji wetu wa hii Idara ya Ushirikiano wa Kimataifa hawa wawezeshwe kushiriki vikao vyote kuanzia vya hatua ya mwanzo vya kitaalamu mpaka vile vya mwisho vya kuandaa vikao vya mawaziri. Sasa fedha Mhe. Spika, fedha bado ni kidogo lakini kama tulivyosema kwa mwaka huu kwa kuwa serikali ina mzigo mkubwa mambo ya uchaguzi na mambo mengine tunasamehe, lakini katika mwaka unakuja tunataka katika zile *activities* tuone ni namna gani zilivyosheheni vile vikao vyote ambavyo vitaandaa ushirikiano katika Jumuiya yetu ya Afrika Mashariki, lakini vile vile katika kanda nyengine lakini hata nchi za visiwa ambavyo Zanzibar baada ya kuanza hii Wizara

ya Afrika Mashariki tutakuwa tunashiriki sana katika vikao vya nchi za visiwa na vikao vyengine mbali mbali.

Mhe. Spika, kwa kuwa muda unakwenda sana, sasa hivi nilikuwa nataka niende mambo ya jumla.

Mhe. Spika, Rais wetu tunaendelea tena kwa mara nyengine kumpongeza sana, na tunaendelea kumpongeza kutokana na ahadi zake alizozitoa wakati wa uchaguzi na kwa bahati nzuri sasa hivi uchaguzi unakaribia wananchi watataka kumuhoji nini alituahidi na nini ametufanyia. Sasa Mhe. Spika, kwa kuwa mimi nilishiriki katika hizo kampeni, nataka nianze kumsema kabla ya mwenyewe hajaja kuulizwa.

Mhe. Spika, tulikuwa tunaona nyumba za wazee zilikuwa taabani, tunamshukuru sana Mhe. Rais aliahidi kwamba atahakikisha anastawisha maisha ya wazee wetu. Mhe. Spika, wazee sasa hivi tuna maombi mengi kila mtu sasa hivi keshakuwa mzee anataka kwenda majumba ya wazee, ndio mpaka siku moja Mhe. Mussa wa Koani akasema kila jimbo na kila wilaya ziekwe nyumba za wazee kwa sababu gani? Kwa sababu sasa hivi wazee wanatononoka, wazee wanaanza kutoka vishavu sasa hivi.

Mhe. Spika, sio vishavu tu, sasa hivi na mfukoni yaani zamani wazee wanatoka majumba ya wazee wanakuja mitaani, mimi na Mhe. Fatma, majimbo yetu pale jirani asubuhi ukiamka unawakuta mimi natoka Sebleni, unakuja kufanya nini huku ah, mambo magumu. Sasa Mhe. Spika, wazee chenji wanatoa wenyewe mfukoni, kwa kweli lazima tumpe hongera sana Mhe. Dkt. Ali Mohammed Shein.

Mhe. Spika, lakini sio hivyo tu, baada ya kuona wazee wengi kila mtu sasa hivi anataka kwenda majumba ya wazee, nini alichokifanya kingine? Mhe. Spika, sasa hivi Mhe. Waziri wa Fedha, ametueleza juzi kwamba kila mzee atakayefika miaka 70, hata kama hayuko majumba ya wazee, chenji itamfata huko huko kila mwisho wa mwezi anavuta mzee, tena hii haichagui mzee wa Kwantipura, mzee wa Chaani, mzee wa Mkanyageni, mzee wa Mgogoni, wote huko huko anapiga kahawa yake mwisho wa mwezi anaingiza mfukoni na Mhe. Abubakar shahidi anacheka.

Mhe. Spika, ndio maana nikasema hii bajeti ya mwaka huu ni bajeti yetu, hii bajeti yetu sote hakuna CUF, hakuna CCM hata wale waliokuwa hawana uwakilishi ndani ya Baraza la Wawakilishi Mhe. Spika, wazee kwenye vigogo kule chenji hii wataipata.

Mhe. Spika, usinitizame sana unajua mimi ni Mwenyekiti na hii tunamalizia.

Mhe. Spika: Nilitaka niulize tu kama na wazee wa Makunduchi wamo humo?

Mhe. Hamza Hassan Juma: Aah! Ni nzuri hata na wazee wa Makunduchi Mhe. Spika wamo. Kwa hivyo, sasa tena zile kelele kelele tumetupwa, tumesahauliwa na Donge wamo.

Mhe. Spika, sasa hivi kila mtu anasema na yeye wako niwataje. Sasa Mhe. Spika, hii ni bajeti ya Rais, Ofisi ya Rais utupe nafasi tumseme na tumsee yale aliyoyafanya. Mhe. Spika, sio hilo tu sasa hivi Pemba mvua yote hii hukusikia kelele watu wana njaa na karafuu pesa imejaa ndani.

Mhe. Spika, kabla ya kuingia Dkt. Shein magendo ilikuwa kila siku KMKM ukienda vizuizi baharini wanafukuzana, leo mambo yale yamepungua. Leo kile mtu alichokuwa anakifuatia Mombasa kinamfata nyumbani kwake, wazee sasa hivi tatizo lao moja tu hawataki kuweka pesa benki, kila mmoja pesa anaweka mkwijini. Mhe. Spika, usije ukenda kule Chokocho ukaja ukamkuta mzee hapa amevimba ukafikiri labda ana busha, kumbe ni pesa za karafuu. Mhe. Spika, watu hawataki kuweka pesa benki, lakini maisha yameboreka.

Mhe. Spika, kuna watu walikuwa Dar es Salaam hawakujui lakini baada ya Dkt. Shein kuongeza bei ya karafuu, sasa hivi wana majumba ya ghorofa Dar es Salaam, Ilala hizo ni fedha za karafuu. Sasa Mhe. Spika, haya lazima tuyaseme kwa sababu mtu bwana hata sisi Waislamu tunaambiwa hata kama jambo unaliju, si unajua ikifika Adhuhuri unatakiwa ukaswali, lakini mtu anategea tegea anasubiri adhana. Kwa hiyo, na sisi hatupigi adhana lakini tunawakumbusha haya mafanikio hajakuja hivi hivi ni ahadi ambazo alizitoa mwenyewe Mhe. Rais.

Mhe. Spika, jengine sasa hivi tunaangalia kwenye mitandao meli yetu itafika lini? Kuna vitu Mhe. Spika, Mhe. Shein amemrithi Dkt. Jakaya. Dkt. Jakaya katika ilani yetu ya CCM hakueleza kwamba atajenga vyuo vikuu pale Dodoma (*UDOM*), lakini kutokana na mambo yake na mikakati yake aliamua kujenga Chuo Kikuu Dodoma sasa na leo Dkt. Shein ametujengea meli ghafla na tunategemea tukijaaliwa na naomba sana Waziri wa Miundombinu yuko wapi babu hayupo, meli ile tunaitaka tuiwahi wenyewe mapema, watu wanakuja kwenye kampeni wanapanda ndani ya meli yao Mhe. Spika na kama ingelikuwa haijapewa jina tungeiita Dkt. Shein, lakini kwa bahati nasikia Waheshimiwa huko mmeshaiwa jina, sawa, lakini kwa kweli tunashukuru hayo ni miongoni mwa mafanikio ambayo tumeweza kuyapata.

Mhe. Spika, lakini jengine Hospitali yetu ya Mnazi Mmoja zamani kila kitu lazima uende Muhimbili, uende India, wapi na zamani watu wengi walikuwa migongo ile ikiuma uma *massage*, sasa hivi Mhe. Spika, Hospitali ya Mnazi Mmoja unakwenda

mgongo umepinda ukirudi mgongo umeshanyooshwa. Yaani ni mafanikio ya Dkt. Shein lazima tuzungumze ukweli, sasa hivi hata maradhi ya kichwa, kuna watu wana maradhi ya kichwa, kichwa kikileta tabu sasa hivi hapo hapo Mnazi Mmoja haya ni mafanikio ya Dkt. Shein. Kichwa kimoja tu nani anasema kichwa kingine.

Mhe. Spika, kwa hiyo, mafanikio yaliyoletwa na Rais wetu lazima tuyasifu. Lakini Mhe. Spika, haya yote hayaji bila ya kuwa na amani na utulivu. Mhe. Spika, Rais wetu ameiweka nchi katika hali ya amani na utulivu na hapa mimi nataka niseme na vile vile jana naomba radhi sana Mhe. Fatma Fereji, hayupo kwa bahati jana nilipitikiwa, nilikuwa na kadi ya mlo kwa Makamu wa Kwanza, lakini kwa bahati mbaya, yaani Mhe. Ali Mzee, namlaumu sana nimepitikiwa. Lakini nashukuru kwamba hebu ulizeni katika siku za nyuma, leo mimi Maalim angelinalika chakula, hizo siku za nyuma Maalim angelinalika chakula, lakini ametualika. Mimi ni Mwenyekiti wake wa Kamati kama tunakwenda, tunazungumza, tunacheka na mambo mengine mazuri.

Lakini Mhe. Spika, kuna kauli ambayo ameitoa Makamu wa Kwanza wa Rais, haya yote naeleza mafanikio ya Dkt. Shein. Makamu wa Kwanza wa Rais na leo vyombo vya habari vimetoa anazungumzia kwa kuwaasa wananchi tuacheni vurugu twende katika uchaguzi kwa amani na utulivu. Sasa Mhe. Spika, mimi nikuulizeni sote wanasiasa tunajuana miaka iliyopita tarehe kama hizi lugha zilikuwa vipi?

Hatukubali, jino kwa jino, tutatambuana, ngangari, tena Mhe. Spika Maalim Saleh yeye alikuwa hafichi humu humu anasema ngangari, ngangari. Lakini leo lugha ya Maalim Saleh tofauti na lugha ya Maalim Seif tofauti, hii ndio tuliyokuwa tunaitaka Mhe. Spika na lazima tukubaliane hii nchi yetu, hii tumekalia gogo, na hili gogo tulilolikalia shoka tunayo wenyewe, hivyo, tukilipiga shoka pale lilipojiunga gogo na mti atakayeanguka nani? Tutaanguka sisi wenyewe lakini hili tunashukuru Wazanzibari tumeliona tuko pamoja. (*Makofi*)

Mhe. Spika, wewe kwa bahati ulitangulia Dodoma, sisi juzi tulipokwenda Dodoma Mhe. Spika, tumemkuta Maalim Seif keshafika, watu wanajiuliza vipi Maalim Seif Mjumbe wa Kamati Kuu sasa hivi? Lakini alikwenda kuweka sawa mambo jamani twendeni aste aste. Na kwa kweli tunamshukuru sana na mimi nawaomba wananchi kama sisi wafuasi wakubwa wa vyama viwili vikubwa Dkt. Shein anaeleza amani na utulivu, Balози Seif Iddi anaeleza amani na utulivu, Maalim Seif Makamu wa Kwanza anaeleza amani na utulivu, sasa kuna mwengine gani atakayeanza kuitisha chokochoko. (*Makofi*)

Mhe. Spika, mimi naomba sana tumuunge mkono Rais wetu miundombinu hii aliyoiweka aiendeleze ili nchi yetu iweze kuwa na amani, hii bajeti tuliyopitisha

hapa ya *PBB* bajeti mpya. Mhe. Spika, bajeti hii, *OC* zikiwa zinakwenda kwa asilimia 45, 30 hatutofanikiwa, tutakuja kuwalaumu hawa, na ukiangalia bajeti yetu sisi inaanza Julai, Julai ndio *pick season*, ndio msimu wa utalii, ndio msimu wa ukusanyaji wa mapato.

Leo tuna uchaguzi uko mwenzi wa Oktoba, lakini harakati zake zinaanza mwezi huu wa saba, hapa tukileta vurugu hakuna fedha itakayoingia serikalini, *PBB* utakuja muulize nani hapa kaitekeleza. Sasa nilikuwa naomba sana Mhe. Spika, sisi kama viongozi kama tulikoseana yaliyopita yameshapita, “yaliyopita si ndwele tugange yajayo” tupige mstari mwekundu mbele tuelekee katika amani na utulivu kwenda katika uchaguzi.

Mhe. Spika, nakumaliza kabisa kabisa. Mhe. Spika, x Waziri wa Fedha hayupo lakini naamini Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora yupo. Mhe. Spika, sisi hatuna tatizo na Dkt. Shein kwa haya niliyoyaeleza na humu ndani sitegemei kama kuna mtu mwingine atakayekuwa na tatizo na uongozi wake. Sasa na sisi tuna ombi Mhe. Spika, Dkt. Shein tunamuomba x, mbona hamupigi makofi, x jamani, x. (*Makofi*)

Mhe. Spika, Dkt. Mwinyihaji Makame Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora watoto wako wanaililia x. Mhe. Spika, kwa makofi hayo hata Mhe. Abubakary na yeye amefurahi ndio maana nikasema jamani hii bajeti yetu kwa pamoja na kwa kuwa Makamu wa Pili wa Rais amesharidhika anacheka naamini x itakuwa nzuri.

Sasa Mhe. Spika, namuomba sana Mhe. Naibu Katibu Mkuu wa CCM kama taratibu zitakuwa zinaruhusu basi fomu ya Dkt. Shein, sisi kama Wawakilishi wa CCM tumeamua tunaichangia sisi, asitoe hata shilingi moja Wawakilishi wa CCM tuna mtaji wetu hapa baadae tutaangalia kiasi gani chama chochote mtakachokisema, na tunajua timu yake yote ipo hapa tunasema fomu ya Dkt. Shein tutaichangia sisi Wawakilishi wa CCM. Na Mhe. Abubakary, Maalim Saleh na wewe unaweza ukachangia changia kwa sababu si unajua mambo ya x. (*Makofi*)

Mhe. Spika, baada ya hayo machache nakushukuru sana kunipa nafasi hii, tunaiunga mkono hotuba hii kwa asilimia mia moja. Ahsante sana. (*Makofi*)

Mhe. Spika: Mhe. Hamza, kwa kawaida michango inaombwa Waheshimiwa Wajumbe hupitia kwa Spika, mbona sijapata habari hiyo, lakini hata hivyo utaleta baadae nadhani. Sasa naomba nimkaribishe Mhe. Saleh Nassor Juma, nikiwa namshukuru sana Mhe. Hamza, kwa mchango wake na baada ya hapo alichelewa kidogo lakini Mhe. Abdalla Mohammed Ali, watafata wengine baadae nao

walichelewa kiasi watapata muda mfupi mfupi, Mhe. Panya Ali Abdalla pamoja na Mhe. Fatma Mbarouk Said.

Mhe. Saleh Nassor Juma: Mhe. Spika, ahsante sana awali ya yote hatuna budi kumshukuru Mwenyezi Mungu mwingi wa rehema, kwanza kwa kutujaalia kuwa hai hadi leo hii. Jambo la pili kutupa afya na uzima na uwezo wa kuondoka katika maeneo yetu, wengine wameondoka sehemu za Pete kule, sehemu za Jambiani, sehemu za Makunduchi kwa magari yao tena wanaendesha wenyewe bila ya kuendeshewa. Pamoja na Makunduchi Mhe. Spika, wametoka hivyo hivyo na magari yao bila ya kuendeshewa hadi katika Baraza hili, hii ni hazina kubwa Mwenyezi Mungu aliyetujaalia na kwa vyovyote vile hatuna budi kumshukuru.

Ama mara baada ya kumshukuru Mwenyezi Mungu Mhe. Spika, nadhani mimi mwenyewe nitakuwa mchache wa shukurani kama sikufanya mambo mawili kwako. Kwanza kukushukuru wewe na mimi kunipatia nafasi ya angalau kutia nyalio katika hii hoja iliyopo mbele yetu. Hilo jambo la kwanza nakushukuru kwa sababu kuna wengi wameomba wenzangu ukaamua kunipa mimi kabla ya kumpa mama Bi Panya hapa hii ni heshima kubwa Mheshimiwa na nashukuru sana.

Pili, Mheshimiwa unajua sisi wawakilishi tofauti sana na wataalamu, wataalamu Mheshimiwa wanatumia kompyuta pamoja na mambo ya *internet* katika kufanya kazi zao, lakini sisi wanasiasa hii ni bajeti ya mwisho na umri wa Baraza hili ndio unamalizika. Na tangu tuanze Baraza hili sisi wana siasa *machinery* kubwa tuliyonayo katika kufanya kazi zetu ni maneno tena kwa kutumia ulimi. Na Waswahili wanasema Mhe. Spika, “ni bora kujikwaa dole kulikoni kujikwaa ulimi”. Sasa inawezekana katika kipindi hiki cha miaka mitano Mhe. Spika, katika kufanya kazi zetu hizi, au kazi yangu hii ya uwakilishi humu ndani kwa kutumia *machinery* pekee niliyonayo ya ulimi inawezekana Mhe. Spika, nilikukwaza wewe au wajumbe wenzangu katika kufanya hii kazi.

Sasa katika hili Mheshimiwa kama ilitokezea kujikwaa ulimi ndani ya miaka mitano hii na kwa sababu ni Baraza la mwisho hili kukutana naomba unipe fursa hii kwanza kukuomba radhi wewe kama Spika wetu, pili kuwaomba radhi wajumbe wenzangu ndani ya hili Baraza. Wachukulie tu kwamba yale ni maneno katika mambo ya Kibunge ambayo mara nyingi huwa watu wanatatizana. Kwa hivyo, kwa sababu tunamalizia naomba kwanza wewe uwe radhi na hawa wawakilishi wenzangu tunaomaliza nao wawe radhi vile vile.

Pili, nikuombe Mhe. Spika, pamoja na hivi pengine uzeeni na nini, basi mimi nikuombe tu kwamba urudi tena katika Baraza hili na uendelee kufanya hizi kazi unazozifanya hivi sasa, kwa sababu ni kazi ambazo unapatia utumishi unaotukuka katika Baraza hili. Baada ya dibaji fupi hiyo Mheshimiwa kwa heshima kubwa na

unyenyekevu wa hali ya juu mno, naomba sasa uniache niingie katika hii hoja kipengele kwa kipengele kama ifuatavyo. Nianze na utangulizi Mhe. Spika, wa hii hotuba ya Mhe. Waziri.

Mhe. Spika, kwanza nimsifu Mhe. Waziri yeye nilifanya nae kazi katika kamati, mimi ni Makamu Mwenyekiti wa hii Kamati. Kama kuna kamati ambayo nimepata mashirikiano yakutosha kabisa basi ni hii Kamati ya Viongozi Wakuu wa Serikali na Ofisi yake. Ofisi ya Mhe. Waziri imetupa mashirikiano makubwa kiasi ambacho hata hivi sasa tunamalizia tunasema aah, jamani kwa nini hatuendelei tena angalau mwaka mmoja tukawa nae Mhe. Waziri, lakini bahati mbaya ni tatizo la kikatiba mheshimiwa.

Mheshimiwa ni tatizo la Kikatiba, lakini Waziri Mwinyihaji tungehitaji kuwa nae tena katika kamati kabisa kabisa, juzi nilikuwa nawasiliana na Mhe. Ali Mzee, Mjumbe mwenzangu wa Kamati, nikamuomba Mheshimiwa na tukasikitika sana kwa sababu wale waliokuwa hawamfahamu Mhe. Ali Mzee, yuko katika kamati yetu na yeye Mhe. Ali Mzee, tunashukuru katika kamati ile alikuwa na sifa ya chetezo, samahani nataka nitoe sifa ya chetezo Mhe. Spika, uniruhusu.

Mhe. Spika, chetezo hakichagui bughuri, wewe ukitia ubani unaungua, ukitia udi unaungua, ukitia sukari inaunga, hata mafusho ambayo yananuka vizuri ukiyatia kwenye chetezo yanaungua. Sasa Mhe. Ali Mzee, ana sifa ya chetezo hachagui bwana, wewe ukiwa kijana atakupa maelekezo na atakufunza na ukiwa mzee atakupa maelekezo, hata ukiwa CUF anakupa maelezo, ukiwa CCM anakupa maelekezo, huyu Mzee Mwenyezi Mungu amembariki vipaji vitatu ambavyo wanasiasa wengi tumevikosa. *(Makofi)*

Naomba Mhe. Spika, usione napoteza muda kwa sababu ni Baraza la mwisho hili, naomba kidogo Mhe. Ali Mzee. Mhe. Ali Mzee, ukimuangalia utamuona kama mwanasiasa wa kawaida kama sisi wanasiasa wengine. Lakini ana vipaji vitatu vikubwa ambavyo amejipapambazua kutokana na wanasiasa wengine.

Mhe. Ali Mzee, kipaji chake cha mwanzo ana ulimi wa ufasaha, unaweza kujenga hoja za kuendesha nchi hii pamoja na kulisaidia Baraza likapata mafanikio makubwa, anaweza kujenga hoja Mhe. Ali Mzee, kwa kutumia ulimi wake wa ufasaha kwa kuinisuri nchi *Biidhinilah* katika matatizo mengi yakiwemo uwepo wa Serikali hii ya *JNO*. Kwa hivyo, kwa niaba ya wananchi wa Jimbo la Wawi ahsante sana Mhe. Ali Mzee. Hichi ni kipaji chake cha mwanzo. *(Makofi)*

Kipaji chake cha pili cha pili Mhe. Ali Mzee ana ubongo wa hekima, ubongo wake wa hekima kwa kuweza kubuni mambo kadhaa ya kulisaidia Baraza pamoja na Zanzibar kwa ujumla. Hichi ni kipaji chake cha pili.

Kipaji chake cha tatu na cha mwisho Mhe. Ali Mzee ana moyo unaweza kuhidhi siri za Baraza pamoja na siri za nchi hii kama vile kaburi linavyohifadha maiti, jambo dogo hilo, huyo ndiye Mhe. Ali Mzee, Mhe. Spika, nae vile vile tunamuomba Rais yeyote atakekuwa katika nchi hii tumezungumza nae Mhe. Dr. Ali Mohamed Shein kule Ikulu kwamba *Biidhinilah* ikiwa atakuja yeye tena basi ampatie kama alilompatia mara ile na vile vile na mimi nimeshazungumza na mgombea wa Chama changu hapa Mwalim Seif Sharif Hamad, Wawakilishi wenzetu sisi hatutomnunulia, lakini tutakwenda kutia tia nyalio pamoja na masham sham katika upokeaji wa fomu.

Kwa vile na yeye keshazungumza naye Mwalimu Seif atakapokuwa Rais vile vile ampe nafasi kama aliyopewa na Dr. Ali Mohamed Shein vile vile. Kwa vile wagombea wote wawili tumeshawa-*focus* kuhusu Mhe. Ali Mzee. Baada ya maelezo hayo kwa heshima kubwa na unyenyekevu wa hali ya juu mno, naomba niende katika hii hotuba ya Mhe. Waziri. (*Makofi*)

Mhe. Spika, hoja ya Utawala Bora kama ilivyoelezwa katika hotuba ya Mhe. Waziri katika ukurasa wake wa 3. Mhe. Waziri, amesema kwamba katika Ibara ya 8 kwanza amesema kwamba:

"Hatua hii ambayo itawezeshwa na Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kuwa na Katiba mpya iliyotungwa na kuzingatiwa na Watanzania wenyewe imefungua ukurasa mpya kwa kuendelea na kuimarisha Demokorasia nchini".

Lakini hapo hapo Mhe. Waziri, amesema kwamba Ibara ya 9 ya hotuba yake amesema kwamba:

"Sambamba na hilo naomba kutumia fursa hii kutoa wito kwa Wazanzibari na Watanzania wote kwa ujumla kujitokeza kwa wingi katika kura ya maoni na kupigia kura ya "ndio" kwa Katiba inayopendekezwa inayolenga kupata ufumbuzi wa kudumu wa hoja ya Muungano."

Mhe. Spika, nataka nieleze nini Katiba? Katiba ni Mkataba baina ya watawala na watawaliwa. Kwa hivyo, kila mkataba huu wa wananchi unatakiwa kila mwananchi aangize mchango wake ambapo kama ilivyofanywa katika Tume ile ya Jaji Joseph Sinde Warioba pamoja pengine na kwenye mchakato ule wa Katiba mpaka kufikia maamuzi wa kura ya maoni.

Kwa hivyo, kila mwananchi anatakiwa amalizie mchakato kwa kupiga kura ya maoni na kura ya maoni ina "ndio" na "hapana". Sasa katika kudumisha suala la Utawala Bora ningeomba hoja zote mbili hizi zifanyiwe kampeni kama alivyaanza kuifanyia kampeni Mhe. Waziri, kwamba tuipegie kura ya "ndio" ameanza kuifanyia kampeni kura ya "ndio" katika kura ya maoni.

Sasa katika hili mimi naomba kwa upande mwingine wananchi wamefahamu vile vile ikiwa mawazo yao wamekuwa *betrayed* kwenye Katiba hii basi waipigie kura ya "hapana" wananchi wote. Halkadhalika suala la Utawala Bora Mhe. Spika, Utawala Bora pamoja na kutoa haki kwa wananchi wote. Mhe. Spika, sasa hivi nchi yetu ina Utawala Bora kwa sababu tunayo Mahakama, tuna Bunge hili ambalo ni Baraza la Wawakilishi na tuna *Executive*. Kwa hiyo, ile mihimi mitatu yote ile inajenga taswira ya kwamba Zanzibar kuna Utawala Bora.

Lakini Mhe. Spika, inasikitisha sana kwamba hivi sasa kesi za udhalilishaji wa jinsia zinasuasua sana katika Mahakama zetu, kwa vile dhana ya Utawala Bora kwa kiasi fulani inakosekana unakutia wanawake wanadhalilishwa kijinsia, watoto wanadhalilishwa kijinsia tena ushahidi wa macho upo. Lakini unaona kesi zile zinakuwa na mwenendo unasua sua.

Sasa Mhe. Spika, namuomba Mhe. Waziri na serikali kwa jumla kwamba kwa sababu mihimili mitatu ipo, lakini kwa sababu inaonekana kwamba mihimili hii haiko *more effective* kwa mfano Mahakama katika kushughulikia kesi nzito kama hizi za udhalilishaji wa watoto, basi kuna haja ya kuboresha mihimili hii ili dhana hasa ya Utawala Bora iendelee iwepo katika nchi hii. Mhe. Spika, katika suala zima la Utawala Bora mimi nadhani nimalizie hapo.

Mhe. Spika, nije katika suala la Ikulu zetu. Kwanza nimpongeze Mhe. Waziri na timu yake ya Ufundi (*Technical Committee*) ikiongozwa na Katibu wake Mkuu kwa kuweza kufanya kazi nzuri sana katika suala zima la kushughulikia Ikulu zetu. Lazima tukubali kwamba viongozi wetu wakuu wa serikali ni binaadamu wanahitaji mwahala mwa kupumzika wanapokwenda katika maeneo ya *Country sides* ya nchi. Kwa mfano Mhe. Spika, Rais akitoka Ikulu ya Mnazi Mmoja hapa na anakwenda Kaskazini tuseme huko ana shughuli kubwa ambayo itampotezea muda itakuwa ni jambo la kusikitisha sana kwamba tunampeleka Rais wetu katika Afisi ya Mkuu wa Mkoa. Hili ni tatizo.

Sasa tulipokwenda kule Kaskazini ipo Ikulu ndogo pale Kaskazini tukaambiwa inafanyiwa maboresho. Kwanza ile *State House* ni ndogo, na sijui baada ile *fence* ambayo wanajenga sijui imefika hatua gani sasa. Lakini tulisisitiza kwamba lipatikane jengo la hadhi ambapo Rais wetu akiamua hata kwenda kupumzika siku mbili kule aweze kupata raha. Lakini ikiwa atachukuwa wageni kutoka Turkey watagongwa na lile feni kwa sababu kuna feni mimi nikinyoosha mkono tu nalishika pale sehemu ya mapumziko. Sasa ile Ikulu halina hadhi, sasa mimi naomba kwamba ile Ikulu kama ujangaji haujaanza Kaskazini basi Ikulu ile ijengwe na iwe yenye kiwango.

Kwa sababu hivi karibuni yalipotokea yale maafa ya kuzama kwa meli kule wakawa viongozi wetu wote wanakimbilia kule lakini pahala pa kwenda kuosha

mikono, lazima tukubali hawa viongozi wetu ni biaadamu mchana wa kubwa wanahitaji pengine kwenda kuosha mikono Mheshimiwa na huku wamefuatana na wageni wa kimataifa tena warefu, akifika feni linapepea pale na linamgonga la kichwa, itakuwa ni aibu kwa nchi na Rais wetu.

Kwa hivyo, naomba ile Ikulu kule ijengwe na ishughulikiwe na baada ya kuweka vile vifeni, waweke angalau AC ili wale wageni baada ya kupepewa na feni fupi ambapo akenda mrefu, bado kidogo liningonge kwenye sikio lile feni siku ile tuli yokwenda na kamati pale, ni fupi sana. Sasa naomba sana katika hili liangaliwe.

Mhe. Spika, kuna Ikulu hii ya Fumba, *State House* ya Fumba ile *State House* ukiiangalie kwa kweli iko katika pahala penye mazingira mazuri, iko katika Ufukwe lakini wakati wowote Mhe. Spika, yale majengo yote yatamezwa na bahari. Nilipoulizia juzi juzi hivi nikaambiwa kuwa mradi fulani umeshapatikana na nini, huku mradi umeshapatikana mwaka mzima hauonekani kufanywa na maji yanaendelea kumeza tu lile jengo pale.

Sasa nilikuwa nataka Mhe. Waziri, anambie ile *State House* kwa sababu sio kuweka *Retaining wall* tu, lakini kunahitaji mambo mengine kwa sababu kuna baadhi ya majengo ambayo yalikuwa sehemu ya Ikulu tunaambiwa kuwa yameshaanguka pale na ni kweli. Sasa naomba Mhe. Waziri, Fumba pasidharauliwe pale ile Ikulu ni pahala pazuri kabisa kwa viongozi wetu wakuu wa serikali wakenda kupumzikia pale. Lakini sasa hivi mle ndani hamna kiwango na huku nje bahari inaanza kumeza ile ardhi.

Mimi nadhani hasa kungekuwa na Programu kubwa katika bajeti yao halafu kukawa na Programu ndogo ya kufanya *Majoring innovation* ya hizi *minor State Houses* zilizomo katika *Country Side* ya visiwa hivi ikiwemo hata Ikulu ya kule Fumba na nyengine. Halafu kuna na Micheweni, kule Micheweni siku zote Mhe. Subeit Khamis, huwa anapiga kelele hapa kuhusu ile Ikulu yao kule. Mhe. Spika, kule ni Gofu ambalo liko katika Mkoa wa Kaskazini Pemba ambapo viongozi wakuu wakiwemo Rais wetu Dr. Ali Mohamed Shein anatembelea sana kule na kwa bahati mbaya nyumba ya Mkuu wa Wilaya pale hata kumpeleka Mhe. Rais kwenda kuosha mikono ni tatizo.

Sasa sijui mtafanya maarifa gani sasa Mhe. Waziri, maana Rais akitaka kwenda kukosha mikono au Makamu wa Kwanza au Makamu wa Pili, kumpeleka kwa DC na vitoto alivyonavyo pale na nyumba yenyewe ile kusema akaoshe mikono, itakuwa si vizuri.

Sasa mimi nadhani Mhe. Spika, kuna umuhimu mkubwa sana tusimpe kazi DC wetu pale wa kubabaika akiambiwa kuwa Mhe. Rais au Mhe. Makamu wa Kwanza au Makamu wa Pili anataka kukosha mikono, tumtoe wasi wasi DC wetu na Mkuu

wa Mkoa kwa kumpatia jengo zuri kidogo ili viongozi hawa wapate raha, tena kuna nguvu kazi sana kwa sababu Micheweni pale ni *Densely Populated Area* na ndio nguvu kazi.

Kwa hivyo, viongozi wetu wawe na kila sababu ya kutembelea Micheweni, ukiangalia *Population Density* ya Micheweni ni kiasi cha 40% ya *Total Population* ya Pemba, Rais wetu lazima atembelee sana kule kwa sababu kuna wadau wake, Makamu wa Kwanza wa Rais lazima atembelee sana kule kwa sababu kuna wadau wake wengi, Makamu wa Pili lazima atembelee sana kwa sababu kuna wadau wake wananchi wengi wako kule ukilinganisha na sisi hapa Chake Chake kwa sababu hatuna ile tabia ya kuzaa sana pale, sasa inabidi sisi tuko kidogo kidogo.

Lakini wenzetu hawa Mhe. Subeit Khamis, wanahitaji wawe na uangalifu mkubwa wa viongozi wa nchi, hawana pa kufikia Micheweni Mhe. Spika. Naomba sana Ikulu ya Micheweni ishughulikiwe kama Mhe. Subeit Khamis, anavyoipigia debe kila siku hapa.

Mhe. Spika, naendelea kumpongeza Mhe. Waziri na Katibu Mkuu na watendaji wote pamoja na Afisa Mdhamini kule Pemba kwa juhudi yao ya kuweza kufanya *Majoring innovation* katika Ikulu ya Mkoani pale, wamejitahidi sana kufanya *Majoring innovation*, Ikulu inangara. Lakini kuna tatizo unajua ukiangalia Jeneza, unalikutia huku juu ni zuri tu na lina maandishi ya *Qur-an* hapa juu hapa, unasema katika jambo zuri ni lile, lakini ukiangalia ndani kuna maiti Mhe. Spika, uzuri unakuwa ni huku juu tu.

Sasa Ikulu ya Mkoani ni nzuri sana ukiangalia katika *Outside appearance*. Lakini Mheshimiwa ile Ikulu inaweza ikatutoka ghafla, kwa sababu kuna *Retaining Wall* inahitajika kuna *intensive erosion* huku nje kiasi ambacho ule mnongonyoko wa ardhi unaweza ukamegua majengo yote yale. Sasa ni sawa sawa kuna jambo zuri lakini ndani kule kama jeneza ni zuri lakini ndani kuna maiti, ni tatizo Mheshimiwa, ule ukuta wa *Retaining Wall* lazima ufanyiwe dharura katika Ikulu ya Mkoani iwe ni jambo la dharura kuhusu ujengwaji wa ukuta ule, pesa nyingi zimeshatumika kujenga majengo yale makubwa, lakini ukuta ule ule unaweza ukasababisha majengo yakaporomoka Mhe. Spika, jambo ambalo ni tatizo.

Mhe. Waziri, nataka ile Programu ndogo katika Programu zako kunahitaji, maana siku hizi hakuna mafungu siku hizi tutazungumzia hizo hizo Programu. Katika Programu kubwa yako kuwe na Programu ndogo ya kufanya *Retaining Wall* wa ukuta wa Mkoani.

Mhe. Spika, niende katika Afisi ya Mdhibiti na Mkuu wa Hesabu za Serikali. Mhe. Spika, mimi sikufichi nilikuwa nafikiria wanawake hawawezi, kama kuna watu

wanaoweza Mheshimiwa ni wanawake, yule mama anaweza sana na mimi hiyo roho yangu kufikiria wanawake hawawezi kwa sababu mwanamke wa mwanzo kupanda katika anga za juu alikuwa ni Valentina Tereshkova ni mwanamke wa Kirusi, ambapo mimi mwanamme na madevu yangu haya na mvi zangu hizi hata kupanda mnazi siwezi, lakini mwanamke Valentina Tereshkova kapanda anga za juu. Kwa hiyo, wanawake wanaweza Mheshimiwa ndie yule mama Mdhibili Mkuu wa Hesabu za Serikali kaweza sana kuishughulikia hii taasisi yake na nampongeza sana. (*Makofi*)

Kwanza hii taasisi kaipatia jengo la maana sana kule Pemba, wamekuja majanadume pale wameshindwa lakini yeye mwanamke na kilemba chake kaweza kupata jengo la kisasa kule Pemba, *keep it up* Mheshimiwa.

Mhe. Spika, jambo la pili katoa taaluma kwa watendaji wake ikiwemo hii taaluma ya ***Voluntary Auditing***, namsifu sana, hivi sasa kuna watu wameshaanza kujenga vyumba vya chini kule chini ya bahari kule kwetu Kaskazini, *Wallah* unakwenda na maboti unateremka chini ya habari kwenda kulala siku hizi kule, miradi ambayo haikufanyiwa utafiti wa kimazingira.

Lakini kwa sababu huyu mama kasomesha vijana wake katika mambo ya ukaguzi wa kimazingira basi waende haraka haraka kule Kaskazini wakafanye ***Voluntary Auditing***, kwa sababu kila kukicha wanataka kuongeza vyumba vya chini ya bahari tu, jambo ambalo pengine linaharibu mazingira. Sasa mama mimi nakusifu sana wewe kwa kuweza kuwasomesha watu ***Voluntary Auditing*** wapeleke Kaskazini Pemba wakakiangalie kile chumba, ule mradi haukufanyiwa tathmini ya kimazingira, basi tufanyie japo ***Voluntary Auditing***.

Mhe. Spika, nimalizie tu Mamlaka ya Kuzuia Rushwa, nakuomba sana kwa sababu ni Baraza la mwisho hili, unipe nafasi najua muda unakwenda lakini nizungumzie kidogo haya mambo ya Mamlaka ya Kuzuia Rushwa. Mhe. Spika, kama kuna kitu ambacho kinatusibu na kutumung'unyua ni rushwa, ni kitu kibaya sana, Mwalimu Nyerere alisema; "Rushwa ni adui wa Haki" na nchi nyengine kadhaa wameita majina mengine.

Sisi katika nchi hii Baba wa Taifa hili Mzee Karume alikuwa akiwadhibiti hawa wala rushwa, alikuwa akisikia umekula rushwa tu anakuweka ndani kama muhudumu uchumi. alifanyakazi nzuri na ilipungua sana rushwa na wizi katika nchi hii ilipungua sana katika uhai wa Mzee Abeid Aman Karume katika kipindi kile kwa sababu kupitia Baraza la Mapinduzi walikuwa wao hawakuanzisha taasisi, lakini Baraza la Mapinduzi lenyewe lilikuwa mzee akitoa *order* tu kwamba kama mtu huyu anakula rushwa unakwenda ndani mpaka siku atakayoona tayari yule anawaambia wakakutoe kule.

Sasa haya mambo ya utawala bora inabidi tuunde mambo haya, lakini Mhe. Spika, rushwa ni hatari imeshaingia katika *veins* za Wazanzibari, katika mishipa ya Wazanzibari limejikita suala la kuchukua na kupokea rushwa, imekuwa ni kama jambo la kawaida. Ninashukuru kwamba ameanzishwa huyu Mkurugenzi wa Mamlaka ya Kuzuia Rushwa, Dkt. Ali Mohamed Shein ameanzisha hii na tushapitisha sheria hapa ninashukuru sana. Hii ni taasisi muhimu, ni taasisi ambayo ina kazi kubwa na inatakiwa *i-turn mindset* za watu, sasa ni kazi ku-*turn mindset* kwamba rushwa si jambo la kawaida, rushwa ni jambo baya, ni *issue* ya ku-*turn mindset*.

Sasa Mhe. Spika, katika hii tunaomba sana, ninaomba mambo yafuatayo. Huyu Mkurugenzi atakuwa na maadui wengi sana. Sasa kwanza yeye huyu, unajua kwa sababu rushwa imekuwa kama hulka. Hulka hairithiwi, *characters are not herited*, lakini inaigwa, hairithiwi lakini inaigwa.

Sasa tunamtaka huyu yeye kwanza ahakikishe kwamba anachukua hakika na anafanya kazi vizuri na analindwa na hawa maadui ambao waliomzunguka. Kwa sababu wanaokula rushwa wengine ni mijitu mikubwa, yenye uwezo mkubwa, yanaweza hata kumduru huyu. Huyu maslahi yake yanatakiwa asiwe kama alivyosema Mwenyekiti wangu wa Kamati Mhe. Hamza Hassan Juma, maslahi yake yawe ni *exclusive*, yasititirishwe katika Utumishi wa Umma, iwe ni baina yake na Rais au mamlaka ya nchi. Huyu anatakiwa akinai roho yake katika mambo ya matlabu huyu. (*Makofi*)

Sasa ni lazima awezeshwe hivyo na hata kupewa ulinzi. Lakini unamkutia Mkurugenzi wa Kuzuia Rushwa anaenda sokoni kununua mabilingani pale, huku akiwa na madui wengi. Ahakikishiwe kama Serikali inamuwezesha huyu na kum-*facilitate* kukaa mbali na madui zake, pengine hata vile Majaji na wengine, awe anapata kiwango kikubwa cha ulinzi, awe na *defensive mechanism*, pamoja na mambo ya madukhuli kupandishiwa vizuri sana.

Mhe. Spika, baada ya maelezo hayo kwa heshima kubwa na unyenyekevu wa hali juu mno, naunga mkono hoja hii ya Mhe. Waziri asilimia mia kwa mia. Isipokuwa tu pale kipengele cha kuipigia kampeni nayo hii hapana katika kura ya maoni ya Katiba hii, basi ni katika kudumisha utawala bora, nayo ipatiwe hii hapana kupiga kampeni.

Mhe. Spika, ahsante sana. (*Makofi*)

Mhe. Spika: Ahsante sana Mhe. Saleh Nassor Juma, nilimuomba Mhe. Kazija Khamis Kona aondoke kidogo, maana nilimuhurumia ghasia zilikuwa kubwa mno. Nikamwambia kwamba ukimaliza tu tena arudi, sasa rudi bwana. (*Kicheko*)

Naomba sasa nimkaribishe bahati mbaya nilimsahau Mhe. Subeit Khamis Faki. Kwa hivyo, sasa ni zamu yake Mhe. Subeit na baada ya hapo itakuwa ni Mhe. Abdalla Mohamed Ali.

Mhe. Subeit Khamis Faki: Mhe. Spika, ninakushukuru sana kunipa fursa na mimi nichangie mawili matatu katika Hotuba hii ya bajeti ya Waziri wa Nchi (OR) Ikulu.

Mhe. Mwenyekiti, kama alivyoanza kutangulia Mwenyekiti wangu na Makamu Mwenyekiti, mimi ni mjumbe wa Kamati hii, kwa hivyo na mimi naona si vizuri kama nitakaa kimya bila ya kutia baraka yangu ya maneno mawili matatu katika hotuba hii.

Mhe. Spika, kwa kweli na mimi ninapenda niungane na wenzangu kumshukuru Mhe. Waziri pamoja na watendaji wake, akiwemo Katibu Mkuu, Wakurugenzi na watendaji wake wote.

Mhe. Spika, kama walivyosema wenzangu kipindi hichi tunamalizia ngwe ya mwisho kwa awamu hii ya Baraza la Wawakilishi, kwa hivyo hatuna budi tuwashukuru sana watendaji hawa kwa kutupa mashirikiano katika utendaji wetu wa kazi, na pia tuwasifu kama walikuwa wasikivu pale tulipokuwa tukiwaelekeza. Kwa maana hiyo ni wajibu wetu kuwasifu sana na kuwapongeza kwa mujibu wa utendaji wao wa kazi. (*Makofi*)

Mhe. Spika, mimi kwanza nataka nianze na hii Taasisi ya Kuzuia Rushwa. Mhe. Spika, Taasisi hii ya Mapambano ya Kuzuia Rushwa ni taasisi ambayo tumeianzisha muda mfupi katika kipindi hichi cha awamu ya saba ya Rais Dkt. Shein. Mhe. Spika, taasisi hii ni muhimu sana lakini taasisi hii ina majukumu makubwa kama walivyosema wenzangu.

Sasa ninaomba sana Serikali iwaangalie Mhe. Spika, iwaangalie sana watu hawa, kwa sababu bila ya Serikali kuwawezesha kwa nguvu kubwa, basi itakuwa ni kazi kubwa kuweza kuzuia hiyo rushwa. Kwa sababu wao wataanza kuwa walaji wa rushwa wa mwanzo, lakini Serikali kama itawaangalia basi ninaamini kama kazi yao itakuwa nzuri na wanaweza kufanya kazi vizuri na Serikali yetu ikapiga hatua.

Mhe. Spika, wenzangu wamesema kama rushwa anakuwa na mambo mengi, anakuwa ni adui wa haki na mambo mengi zaidi. Lakini Mhe. Spika, kitengo hichi kidogo bado Serikali haijakiwezesha kufanya kazi zake, kwa sababu gani niseme hivyo. Hawa ni watu ambao wanaofanya kazi mijini na vijijini, kwa hivyo wanahitaji kuwa na usafiri wa kutosha ili uweze kuwawezesha kufanya shughuli zao.

Kwa hivyo ninamuomba sana Mhe. Waziri kupitia Serikali, yeye kama kiungo aone kama hichi ni kitengo muhimu na kifanyiwe kazi ili kiweze kufanya kazi zake. Lakini pia na wao ninawaomba, watu hujifunza kupita au huiga kuona mema yanayofanywa na mwenzako. Tunaona Kitengo kile cha Kuzuia Rushwa cha Tanzania Bara kinavyofanya kazi zake kwa uwazi kabisa, wanafanya kazi kwa uwazi ili kuona kama yule anayehusika na suala hili anawekwa bayana na anajulikana.

Sasa na wao tunaomba wasifanye kazi kwa usiri mkubwa sana, waweke wazi wale wanaowajibika na mambo haya, waweze kuweka wazi na wananchi ili waweze kujua kama kitengo chetu kinafanya kazi. Lakini tangu kuanza kazi, wananchi hawajapata hasa kujua kama kitengo kinafanya kazi. Hivyo, ninawaomba sana wafanye kazi kwa mahitaji ya hali ya juu kabisa.

Mhe. Spika, suala jengine ninalotaka nilizungumze ni suala la utawala bora. Wamezungumza wenzangu kama Zanzibar tunayo Taasisi hii ya Utawala Bora. Kwa hivyo ninawaomba sana hasa kipindi hichi tunachoingia, ule utawala bora uonekane kama Zanzibar unafanya kazi utawala bora. Kwa sababu utawala bora ni wachungaji wa haki zote za binadamu, ili wakiwa wachungaji wa haki za binadamu, ile utawala bora utaonekana kama kweli utawala bora unafanya kazi katika nchi yetu.

Kwa hivyo, ninawaomba sana na wao Mhe. Spika, Kitengo hichi kifanye kazi kwa uadilifu mkubwa na kwa uwazi mkubwa, ili ionekane kama Kitengo hichi kinafanya kwa ajili ya wananchi wa Zanzibar na uonekane kama ile misingi ya utawala bora ipo, lakini pia wawe walimu wa kutoa elimu kwa wananchi suala hili la utawala bora ili wananchi wajue haki zao. Kwa sababu kuna haki nyingi za msingi wananchi wetu wanazikosa kwa kuwa hawajui ile dhana ya utawala bora.

Sasa kwa sababu wao ni walimu, wamepewa jukumu hili, waweze kuwafikia wananchi na kuwapa elimu, ili wajue ile dhana yenyewe hasa ya utawala bora. Hapo ndipo wananchi watakapofanya kazi zao kwa kujua wajibu wao na zile dhamana zao, na pia kujua kama hichi ni haki yangu ya msingi, kwa sababu kila mwananchi ana haki za msingi kwenye utawala bora.

Mhe. Spika, suala jengine ninalotaka nilizungumze, ni kutaka kumpongeza Waziri kuona kama suala hili la *State House* ya Micheweni lishakuwa kama donda sugu. Sasa kwa sababu limo katika mpango wa bajeti huu. Namuomba Mhe. Spika, Mhe. Waziri na hili alivalie njuga ili liweze kumalizika, tusije tena tukaimba kama Mwenyezi Mungu atajujaalia tukirudi tena katika Baraza lako Tukufu hili, basi tusije tukaimba tena nyimbo hii. Iwe ni nyimbo ambayo imeshasahauliwa. Hivyo alivalie njuga suala hili ili liweze kumalizika, kwa sababu ni suala la zamani, na

lile jengo limekaa kama gofu kule. Kwa hivyo sasa lile gofu liondoke ili liwe kama ni jengo zuri la Mhe. Rais ili akienda Micheweni aweze kupata kupumzika na kufanya shughuli zake.

Mhe. Spika, katika suala hili ninataka Mhe. Waziri pamoja na Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar hii ya Awamu ya Saba. Kama kwa kweli wamejitahidi kutengeneza baadhi ya majengo ya Ikulu za Zanzibar, wamejitahidi kutengeneza na hapo kama wamejitahidi wanastahiki kupewa sifa. (*Makofi*)

Lakini naomba tu Mhe. Spika, baada ya kuwasifu wasije kuwa yule mgema, itakuja kuwa tumewasifu sasa wakabweteka, wakaja kutia maji lile tembo. Ninawaomba sana Ikulu ya Mkoani imetengenezwa, na ukipita unajua kama hii sasa ni Ikulu, imefanana hasa na jengo la Ikulu, Ikulu ya Kibweni imetengenezwa, Ikulu ya Migombani imetengenezwa na baadhi ya majengo mengine. Kwa hivyo, ninawasifu sana kama Awamu hii wametengeneza. Sasa ninaomba na zile ambazo kuwa bado hazijaboreshwa, basi ziangaliwe ili ziboreshwe, kwa sababu Ikulu zikiwa nzuri ni faida ya nchi yetu, ni faida ya viongozi wetu tunawatukuza viongozi wetu, tunatukuza nchi yetu. Kwa sababu tunapata wageni kutoka sehemu mbali mbali. Sasa wageni wanapokuja wakiangalia mazingira yetu wakiona ni mazuri, wanajua eeh! hapa sawa sawa. Lakini wakija wakikuta mazingira yetu hayapo vizuri basi wanakuwa kidogo tunajidunisha sisi wenyewe. Kwa hivyo, ninamsifu sana Mhe. Waziri, na namuomba aendelee kufanya juhudi ili na yale majengo mengine yaliyobakia yaweze kumalizwa.

Mhe. Spika, lakini kuhusu suala hili la Mkoani. Kama walivyozungumza wenzangu kuwa pale pana mmomonyoko mkubwa wa ardhi. Kwa hivyo naomba sana suala lile, na naona kama mradi wa suala lile, basi mradi huu usimamie vizuri ili suala lile, jengo letu ni zuri basi na mazingira yake yawe mazuri.

Mhe. Spika, suala jengine ambalo kuwa ninataka nizungumze, nataka nizungumze kuhusu suala la sheria hii tuliyoipitisha ya mashirikiano ya Serikali pamoja na sekta binafsi.

Mhe. Spika, tulifanya jambo zuri na tumepitisha sheria hii ambayo ni sheria nzuri kabisa na itakuwa inafanya kazi kwa nchi yetu. Lakini ninaomba sana Serikali iwe wazi na iwaachie uhuru sekta binafsi pamoja na mashirikiano ya Serikali, almuradi wasiwe wanavunja sheria za nchi tu, lakini iwape uhuru ili wale wawekezaji katika hizi taasisi binafsi ziweze kuwekeza kwa uhuru bila ya kubinywa. Kama watatoa uhuru wawekezaji wakishirikiana na Serikali hizo taasisi binafsi, basi tutapiga hatua nyengine ya uchumi katika nchi yetu, lakini tukiwa tuna-cross basi watu binafsi watakuwa waoga kuwekeza katika nchi yetu.

Mhe. Spika, naomba sana hili liangaliwe kwa kina kabisa ili tusiwabinye, masharti yetu yasiwe ambayo yanawakandamiza, tuweke masharti ambayo yanatekelezeka ili taasisi hizi za watu binafsi kwa kushirikiana na Serikali waweze kuleta faida katika nchi yetu. Isiwe tumeanzisha sheria hii, halafu ikawa vizingiti vingi vya kuwabana watu wakashindwa kufanya kazi zao.

Mhe. Spika, suala jengine ambalo ninataka kulizungumza ni Sheria hii tuliyoipitisha ya Maadili ya Viongozi. Mhe. Spika, tumepitisha Sheria hii ya Maadili ya Viongozi na ninaamini, ninavyotegemea mimi Rais ameshasaini, imeshakuwa sheria sasa na inataka kufanya kazi.

Sasa ninaiomba Serikali Mhe. Spika, ili sheria hii iweze kufanya kazi, Tume ile itakayoteuliwa ya Maadili waweze kufanya kazi zao, hii tulisema mapema kwa sababu mimi ni mjumbe wa Kamati tulisema, kama wanatakiwa wawezeshwe na wao wawe na uwezo mkubwa. Kwa sababu moja ya usimamizi wa Maadili ya Uongozi katika orodha ile ya watu sabini naa waliomo kwenye orodha ya sheria ile, wanaotajwa wale wakiwemo Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi na viongozi wengine.

Mhe. Spika, unajua sisi Wazanzibari silka tunataka tutimize ile sheria tuliyouwekewa na Mwenyezi Mungu na tunafuata sana zile Sunna za Mtume (SAW), tunapenda kuoa wake wanne, watatu, wawili ni kawaida yetu. Sasa katika kuoa wake wanne, watatu, wawili, saa nyengine unaweza ukawa na mke hapa Zanzibar lakini una mke mwingine yupo Pemba, mwingine yupo Dar es Salaam na pengine mwingine yupo Kenya. (*Makofi*)

Sasa Mhe. Spika, unapokuwa na mke Kenya au Dar es Salaam hapa, mote mimi leo ninakuwa nina mali zangu, wewe binafsi unakuwa na mali zako, kama ni nyumba utakuwa na nyumba, pengine utakuwa na misingi mengine. Sasa misingi ile unapotakiwa kuorodhesha fomu ile ya maadili, unatakiwa uorodheshe mali zako zote zilizopo kwenye nchi zote unazokaa wewe mwenyewe.

Sasa kama ni hivyo Mhe. Spika, ukiorodhesha mali yako ili kujiridhisha ile Tume ya Maadili, inabidi ione zile mali zako unazoziorodhesha. Kama mali zako zile zionekane lazima Kamati hii iwezeshwe, iwe na uwezo mkubwa wa kuangalia zile mali, kwa sababu kama unataka kwenda Kenya watakwenda kwa gharama, tena wanakwenda Kenya kule wakienda kwa gharama ya pesa za kigeni, siyo tena za Tanzania. Kama unakwenda Tanzania Bara pamoja na kuwa ni pesa ni hizi hizi, lakini wawezeshwe. (*Makofi*)

Kwa hivyo, naomba sana Mhe. Spika, Mhe. Waziri aone kama ili kuweza kufanya kazi zao hawa wawe na mtaji wa kuweza kufanya kazi zao kwa uadilifu kabisa.

Bila ya hivyo Mhe. Spika, sheria yetu hii itakuwa haifanyi kazi kikamilifu. Sasa naiomba sana na ninamuomba sana Mhe. Waziri aliangalie hili kwa kina na walifanyie kazi, ili tuweze kufanya kazi zetu kwa uadilifu, kwa uangalifu, ili viongozi wetu waweze kuonekana kama wapo safi kabisa, wawepo *fair* kabisa. Sasa na Kamati ijiridhishe ione kama ni viongozi wapo *fair* kabisa. (Makofi)

Mhe. Spika, suala jengine ambalo ninataka leo nizungumze kidogo ni suala la *DIASPORA*. Mhe. Spika, tumeanzisha Taasisi hii ya *DIASPORA* kwa Zanzibar. Hili ni jambo zuri sana na mimi ninasifu sana kama Serikali imeona kama hawa *DIASPORA* ni ndugu zetu na wanaweza kuisaidia Serikali katika utendaji wa kazi zake. Kwa sababu wanaweza wakaleta mambo yakasaidia katika nchi yetu.

Mhe. Spika, leo ninataka niwasifu *DIASPORA*, kwa muda mfupi kuanzishwa kwa taasisi hii, tayari tumeona matunda yake yanaanza kufanya kazi kwa nchi yetu.

Mhe. Spika, *DIASPORA* karibuni wameanza kusaidia majengo yetu ya skuli kwenye nchi yetu hii ya Zanzibar; Unguja na Pemba. Kwa hivyo, Mhe. Spika, hili ni jambo la faraja na ni jambo kubwa sana. Naomba sana na hawa nao wawezeshwe ili waweze kufanya kazi zao, na wakati nikiwa kwenye kamati nilizungumza, nilisema kama *DIASPORA* wasiwe ni wale wanaoishi uighaibuni nje tu; wale walioko Uingereza, Marekani, Ulaya hapana. Wapo na hizi za nchi za Afrika, wapo ndugu zetu wanaishi katika nchi hizi za Afrika wengi tu. Kwa hivyo na wao wafanyiwe taratibu ili waingie; wapo Msumbiji, Uganda.

Msumbiji kuna sehemu inaitwa Pemba, wapo wengi na zipo nchi nyengine hizi za Afrika. Kwa hivyo wote waweze kufikiwa ili kuona kama wote wanajulikana na wanaratibiwa.

Mhe. Spika, hilo ni suala la *DIASPORA* mimi ninawasifu sana na ninawapongeza na ninaomba waendeleo kufanya kazi zao kwa uadilifu ili waweze kuisaidia nchi yetu.

Mhe. Spika, kwa ufupi kabisa ninataka nimpongeze Mdhibili na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa utendaji wake wa kazi, kwa sababu sasa hivi ripoti tunazipata mapema na zinafanyiwa kazi kikamilifu.

Kwa hivyo, naomba serikali wamuangalie huyu mama, wamuone kama na yeye ni jasiri na anafanya kazi kwa kujiamini.

Kwa hivyo, wazidi kumpa nguvu ili aweze kufanyakazi zake kwa uadilifu na kwa uangalifu mkubwa. Wao wakishirikiana na kamati ile ya *PAC* ya Baraza la Wawakilishi wameweza kufanya kazi nzuri kwa kipindi hiki cha miaka mitano

tuliyonayo na tumeona jitihada zao. Kwa hivyo, namsifu sana, nampongeza na namuombea kwa Mwenyezi Mungu amuwezeshe aendelee kufanya kazi zake vizuri sana.

Mhe. Spika, kwa sababu kama nilivyokwambia mimi ni Mjumbe wa kamati hii sitaki niuchangie sana, naunga mkono hotuba hii asilimia mia kwa mia. Ahsante sana Mhe. Spika. (*Makofi*)

Mhe. Abdalla Mohamed Ali: Ahsante Mhe. Spika, na mimi kunipatia fursa ya kusema machache katika ripoti hii. Mhe. Spika, sitaki niseme mengi, kwa sababu nia yangu ile x iondoke, kwa sababu x kwa lugha nyengine huwa ni kubomoa na kuondosha kile kitu kisichotakiwa kwa hivyo kiondoshwe. Sasa na mimi nataka ile x iondoke, hivyo sitaki niseme sana pengine kuondoka kwa x tuelekee y.

Mhe. Spika, jengine ni kuwa ulimwenguni kuna Chama cha Riadha, na mara nyingi huwa kinaandaa mashindano, lakini mashindano yao huwa mara nyingi wanayabagua, yale mengine huwa wanaita sijui *Para Olympic Games*, kwa maana huwa wanawaandalia wale ambao wana mahitaji maalum, na kuna mashindano ya wale ambao wanajulikana wao wana mahitaji gani, hii wamefanya kwa makusudi wakijua kwamba yule ambaye kakamilika, hata kama atatokea wa mwanzo akija akichanganywa na huyu, basi zile sifa zake zitakuwa ni za bure hazina maana yoyote. Sasa hili limefanywa kwa makusudi, mlemavu na aliyekamilika kama watakwenda mbio za mita 100, halafu ukafika mwisho ukamwambia mwenzako aah! mimi nimetokea wa mwanzo bwana, lakini kumbe umeshindana na mlemavu, sifa yako itakuwa ni ya bure haina maana.

Mhe. Spika, nataka niseme kidogo, kwa sababu ofisi hii inahusiana na mambo ya uchumi. Kwa ujumla katika majukumu ya ofisi hii ni kusimamia maendeleo ya uchumi wa nchi na kuratibu utekelezaji wa dira 2020, MKUZA, malengo ya Milenia na Mpango wa Ustawi wa Jamii. Wenyewe wameita *R4P*.

Mhe. Spika, bajeti yetu ya uchumi wa mara hii ilitueleza mengi, na katika iliyotueleza, ilitwambia kwamba uchumi umekuwa. Sijui kama ni kweli uchumi umekuwa, lakini pia ilitueleza kwamba urari au mfumuko wa bei nao umeongezeka.

Ukiangalia Mhe. Spika, ule mfumko wa bei umekuwa mkubwa zaidi kuliko lile ongezeko la pato la Taifa. Sasa Mhe. Waziri labda angetusaidia, katika haya mawili yaliyotokea huu ustawi wa jamii umekuwa kiasi gani na wananchi labda wamefaidika vipi na huu uchumi kuongezeka.

Jengine Mhe. Spika, katika bajeti yetu pia imetueleza kwamba kuna mambo ambayo serikali inataka kuyafanya, na mambo hayo yatasaidia katika kuongezeka uchumi wetu, ikiwemo kuongeza kodi katika bandari, *infrastructure tax* wanavyoita wenyewe na kuongeza kodi katika malipo ya umeme. Haya Mhe. Spika, yote yanakwenda moja kwa moja kwa mwananchi. Sasa sijui hii Tume yetu ya Mipango imejipanga vipi hata kuona kwamba je katika kuongeza kodi hizi, huyu mwananchi ambaye tunamwambia kwamba yeye tunataka aishi vizuri, atafaidika vipi au yeye hili pato lake litaongezeka vipi wakati urari umeongezeka mara mbili.

Mhe. Spika, hivi sasa bidhaa zimeanza kuongezeka bei hata mwezi wa Ramadhani haujafika, sasa na kodi zimeshaanza kupanda, *petrol* tumeshaiongeza. Sasa hii Tume yetu, kama ofisi yetu iliyoko chini ya Rais, labda haioni kwamba iko haja hivi sasa ya kuona labda kama imetusaidia katika mfumo wa elimu, kwamba wanafunzi wetu hivi sasa labda hawatolipa kwa elimu ya msingi. Labda ikafanywe *subsidiary* ikatuondolea angalau kodi ya maji, labda tukabadilisha sheria tukaifuta, kwa sababu kodi zimekuwa nyingi na ambazo zote moja kwa moja zinamuhusu mwananchi.

Mhe. Spika, namuomba Mhe. Waziri hebu kidogo anifafanulie, sisi tumefaidika nini na ongezeko kama ni wananchi. Kwa sababu waliosoma uchumi kina Mhe. Omar Yussuf Mzee wanajua, kwamba kuna *economic growth and economic development*. Sasa sisi tumefanya nini katika hili, tumefanya *development* au tumefanya *growth* wakati mwengine inawezekana ikawa pengine umejenga nyumba, uchumi umekua utasema hivyo. Lakini katika kujenga nyumba ile mwananchi wa kawaida amefaidika nini. Mhe. Spika, namuomba Mhe. Waziri kidogo aniweke sawa katika hili, je sisi kama ni raia wa kawaida ongezeko hili limetusaidia nini.

Jengine Mhe. Spika, tumeeleza hapa awamu inamalizika ya saba kuhusu *Diaspora*, sijaona kwamba kuna kitu *tangible*, tunaweza kusema kwamba hiki kimekuja. Kwa sababu yanayokuja yote kesho labda pengine yatakuwa hayapo, na tuliweka kitengo hiki kwamba, sifikirii kwamba ya kuja hapa kuleta dawa kesho zikaondoka. Lakini kwa maana ya kwamba wao watakuja kujenga hiyo *economic development*, maendeleo ya uchumi endelevu, kwa maana ya kuwa wao watakuja labda watajenga viwanda, ili mwananchi apunguwe kodi, kwa sababu kiwanda kile kikiwepo mwananchi atapata ajira na baadae kitalipa kodi. Sasa awamu hii inamalizika ya saba, labda tumetoshelezeka na mchango wa *Diaspora* katika nchi yetu hii.

Mhe. Spika, mimi nahisi ipo haja sasa serikali kuangalia kwa makini sana, kwamba tulikuwa na lengo zuri la kusema kwamba wenzetu walioko huko nje ya nchi, wana

uwezo wa kuja kutusaidia katika kukuza maendeleo yetu hasa ya kiuchumi. Lakini Mhe. Spika, tumezungumzia utawala bora, bado mimi nina wasi wasi kwamba hawa *Diaspora* hawajaona kwamba kuna utawala wa sheria katika nchi yetu, na hili ndilo linalowarejesha nyuma, kwamba wao wanahofia aaah! mimi nijenge kiwanda kesho, kweli nitakuwa na usalama wa kiwanda changu. Mimi niwekeze katika mradi fulani, kweli mimi nitakuwa na usalama, sasa ule utawala wa kisheria haupo, ndio ukaona wanakuja labda kwa kubahatisha bahatisha, aah! kwa vile ni nyumbani kule acha mimi nisaidie jambo fulani. Lakini ule uwekezaji hasa tunaohitaji kutoka kwa *Diaspora* haujakuwepo kwa masuala haya.

Mhe. Spika, hebu Mhe. Waziri atwambie kweli tumeshafikia hatua ya kwamba utawala bora uliopo utamridhisha yule mtu ambaye kahama hapa kwa sababu ya *harassment* zilizotokea, aidha za kiuchumi au za kisiasa. Vipi itamshawishi yeye arudi tena hapa aweze kusema kwamba mimi nakuja kuwekeza.

Mhe. Spika, hii ni wizara ambayo inasimamia uchumi. Katika bajeti yetu Mhe. Spika, tulielezwa hapa kwamba sisi tumekosa *GBS*, tumekosa na misaada. Moja katika kazi za wizara hii, tunaambiwa ni kuratibu ushirikiano wa kimataifa. Sasa ushirikiano wa kimataifa ninavyoelewa mimi, serikali imejitahidi katika kufanya suala hili liwe zuri baina yetu sisi na mataifa mengine.

Mhe. Spika, mfano mzuri tu tulizungumzia upotevu wa nyaraka, ili kuweka ule uhusiano wetu uwe mzuri, kuna waheshimiwa tuliambiwa walisafiri kwenda kuweka hali ya hewa sawa, kati ya dola ya Oman na dola yetu. Lakini hivi sasa tumekosa sisi *GBS*, na tumekosa sisi misaada ya kimataifa, kwa kosa ambalo hatujalifanya sisi, kosa la *Escrow* ambalo limefanywa na wenzetu, ndivyo tulivyoelezwa katika ripoti za bajeti yetu kuu.

Sasa hebu tuambie Mhe. Waziri, katika hili kama wewe ni msimamizi mkuu wa ushirikiano wa kimataifa, ilikuwaje sisi tukafika wakati tukakosa misaada kwa tatizo ambalo halikutuhusu sisi. Mhe. Spika, nakushukuru. (*Makofi*)

Mhe. Panya Ali Abdalla: Ahsante sana Mhe. Spika, nashukuru na mimi kunipatia nafasi hii ili niweze kusema machache katika hotuba hii ya Waziri wa Nchi Ofisi ya Rais Ikulu na Utawala Bora.

Mhe. Spika, nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu ambaye ametujaalia uhai na uzima, tukaweza kukutana mahala hapa na kuendelea na majukumu yetu ya kila siku. Nataka nianze mchango wangu kwa kumshukuru waziri na kumpongeza, kwa kazi kubwa yeye pamoja na watendaji wake, ambayo wanaifanya katika kuhakikisha utawala bora unafanikiwa katika nchi yetu.

Mhe. Spika, pia nichukue fursa hii kumpongeza sana Mhe. Rais Dkt. Ali Mohamed Shein, ambapo hii ndio ofisi yake na ninampongeza kwamba pia ana watendaji wazuri ambao wanaweza kuratibu shughuli zake kwa vizuri. Kwa hivyo, inaonekana mafanikio mazuri yapo kwa watendaji wake ambao wanamuongoza vizuri.

Mhe. Spika, nianze kwa kumpongeza sana Mhe. Rais wa Jamhuri ya Muungano, Mhe. Jakaya Mrisho Kikwete, ambaye anakaribia kumaliza muda wake wa vipindi viwili vya uongozi wake. Lakini nichukue fursa hii kumpongeza kwa juhudi yake ya kutuongoza vizuri. Pia kubwa kabisa ambalo lenye ujasiri mkubwa na ambalo Watanzania hatutolisahau na limejenga historia kubwa katika nchi zetu mbili hizi, ni kuamua kushirikiana na Rais wa Zanzibar Dkt. Ali Mohamed Shein katika kuleta mabadiliko ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano. Lengo lake ni kusikiliza kilio cha wananchi au cha Watanzania ambacho ni muda mwingi tulikuwa tukilia tukisema kuna kero za Muungano.

Mheshimiwa kwa ujasiri wake, kwa sababu jambo hili lina mtikisiko mkubwa katika nchi, lakini akaona sio vyema kutumia muda wake wote mpaka akaondoka madarakani asiweze kusikiliza kilio cha wananchi. Ameweza kutusikiliza na akaitoa fursa akaunda Tume na baadae likaja Bunge la Katiba, wananchi tukaweza kutoa maoni yetu. Nashukuru sana kwa hatua hii kubwa na tunampongeza na tunajua hata akiondoka, lakini aliondoka na kuacha jambo la historia kubwa katika nchi.

Kwa hivyo, Mhe. Spika, kwa hayo basi niombe sana na nitoe wito mkubwa kwa Watanzania, siku ikifika kuweza kuipigia kura ya ndiyo Katiba yetu Inayopendekezwa, ili tuweze kufanikiwa katika yale ambayo yamo katika katiba hii, na sio ya kubishia, isipokuwa mtu achukue Katiba aisome na mwenyewe ataona mafanikio yaliomo, na siku ikifika basi wananchi tujitokeze kwa wingi, kwenda kuipigia kura ya ndiyo Katiba Inayopendekezwa ambayo itakuwa ni suluhisho la matatizo yetu tuliyokuwa tukiyalilia kwa muda mrefu. (*Makofi*)

Mhe. Spika, nikiendelea na mchango wangu niende katika programu hii ya utawala bora na uendeshaji wa Ofisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora. Mhe. Spika, katika programu hii inaonekana kuna malengo mawili makuu, nayo ni kuimarisha shughuli za mipango na kuchambua sera na utafiti.

Mhe. Spika, mimi nipongeze kwa hatua hii, kwa sababu kazi hizi ambazo zinaonekana ni muhimu sana, kwani kuwa na mipango iliyo bora ya nchi yetu itaweza kupiga hatua nzuri, lakini pia sera zilizo bora ambazo zinatekelezeka na zinakubalika kwa wananchi wetu. Basi Mhe. Spika, nchi yetu itaweza kupiga hatua moja kubwa kama ilivyo hivi sasa tunavyoona, sera moja kubwa ya nchi yetu ni

amani na utulivu, tumeweza kufanikiwa mambo mengi yameweza kutekelezeka kutokana na sera hii ya amani na utulivu. Laiti nchi yetu ingekuwa haina amani na utulivu basi mambo mengi tungeshindwa kuyasikia. Lakini tuna imani kubwa haya tumeweza kuyafikia, lakini pia tukiendeleza sera hii basi tutaweza kufikia katika malengo makubwa na mazuri ambayo wataweza kufaidika wananchi wetu.

Vile vile, Mhe. Spika, kuna utafiti ambao ni jambo zuri sana ambapo utaweza kuibua mafanikio na matatizo ambayo yataonekana katika utafiti huo, hivyo serikali pia itapata muda wa kujipanga ili kuweza kutatua zile kero ambazo zitaibuka kupitia utafiti ambao utafanyika.

Mhe. Spika, niende katika programu za kusimamia shughuli za Mhe. Rais na kuimarisha mawasiliano Ikulu. Pia Mhe. Spika, kifungu hiki ni muhimu sana na uelewa kama kilivyoeleza hiki kitabu, uelewa mimi naamini upo mkubwa na wananchi wanamuelewa sana Mhe. Rais, na pamoja na kutumia vyombo hivi vya habari, redio na televisheni kupitia hotuba zake mbali mbali ambazo anawahutubia wananchi wake, lakini pia Mhe. Rais ana tabia moja nzuri sana, nayo ni kufanya ziara za mara kwa mara kwa wananchi wake kwenda kujua shida zao na kuwa nao katika hali ya ukaribu. Kwa hivyo, wananchi hupata fursa ya kuzungumza na Rais wao na wakaweza kueleza zile kero zao. Kwa hivyo, hilo ni jambo ambalo linaleta faraja kubwa na mafanikio makubwa katika nchi yetu.

Mhe. Spika, niombe sana Ofisi hii ya Mhe. Rais kuangalia kwa umakini, na kuhakikisha katika ziara zake Mhe. Rais, hasa tunapomalizia hiki kipindi, basi kuhakikisha Mhe. Rais anapotembelea huwa kuna ahadi anazoahidi wananchi wake. Kwa hivyo, tuweze kujiridhisha kwamba tunamsaidia Mhe. Rais kuzitatua au kuzitekeleza zile ahadi zake ambazo aliziahidi kwa wananchi wake.

Mhe. Spika, lakini pia niombe ofisi hii Mhe. Rais anapofanya ziara zake katika mawilaya na mikoa, basi huwa kuna wazee wetu waasisi ambao kwa sasa nguvu zimewaishia kuhangaika hapa na pale, lakini huwa wanafarijika mno wanapoono Rais wao amewatembelea katika maeneo yao, huwa na wao wana furaha ya kufika mahala pale na kwenda kuonana na Rais. Kwa hivyo, naomba Mhe. Rais anapofanya ziara hizi basi kuwapa fursa wazee wale na wao wakaweza kuwasiliana vizuri na kiongozi wao.

Mhe. Spika, pia niende katika Afisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali. Kwanza na mimi nichukue fursa hii kumpongeza sana Mdhibiti Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa kazi nzuri ambayo anaendelea kuifanya, kwa kweli mwanamke huyu mwenzetu sisi imekuwa ni kioo chetu, kwa sababu mambo anayoyafanya sifa akizipata huwa tunafarijika hata sisi wanawake wenzake, kwa

hivyo tunamuomba aendelee na kazi zake kwa bidii, na aongeze juhudi zake ili aweze kufikia mafanikio makubwa kama alivyojipangia.

Lakini niombe Mhe. Spika, mwanamke huyu pamoja na jitihada zake anazozifanya na mafanikio haya aliyoyapata lakini bado kuna changamoto ambazo zinamsumbua, ambapo anakosa ule ufanisi mzuri wa kazi zake, niombe Serikali kumsaidia kumpa ushirikiano mkubwa mwanamama huyu, ili aweze kufikisha kazi zake katika mafanikio makubwa, nayo ni kushirikiana naye katika hii changamoto yake ya kukosa wataalamu ambao inaonekana huwa wanaondoka kutokana na maslahi madogo.

Kwa hivyo, niombe Serikali ishughulikie maslahi ya hawa wataalamu ili Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali aweze kuwa na wataalamu wa kutosha, na aweze kufanya kazi zake katika hali ya mafanikio makubwa, hivyo anapofanya kazi zake yeye katika usahihi mkubwa ataweza sana kuisaidia Serikali kuona mapato yanayopatikana basi yanatumika vizuri, na yanakuwa yapo katika hali ya kuchungwa, na hivyo Serikali itafikia mafanikio katika kuleta huduma kwa wananchi wake.

Mhe. Spika, kwa kweli mimi nilikuwa sina mchango mkubwa, lakini nilisema na mimi kwa hotuba hii ya Wizara ya Nchi Afisi ya Rais Ikulu na Utawala Bora, isingekuwa vyema kama mimi nisingeweza kuinuka hapa na kupongeza katika hatua kubwa ambayo wameweza kuifikia.

Hivyo mimi naomba niseme naunga mkono hotuba hii kwa asilimia mia moja, kutokana na juhudi na kazi nzuri ambazo wanazifanya na *inshaallah* Mwenyezi Mungu atajaalia tuweze kufikia mafanikio makubwa ili huu utawala bora uweze kuonekana kwa ufanisi mkubwa.

Mhe. Spika, baada ya kusema hayo nashukuru. (*Makofi*)

Mhe. Fatma Mbarouk Said: Ahsante Mhe. Spika, na mimi kwa kunipa fursa hii nitaongea machache kuhusu Hotuba hii ya Waziri wa Nchi Afisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora.

Kabla ya yote kwanza na mimi nichukue fursa hii kutoa pole kwa Mhe. Rais kwa msiba wa kufiliwa na dada yake, na nimuombee Mungu ampe subra, siku zote tunaambiwa kwamba tunapofikwa na msiba basi tuseme *Inna lillahi wainnaa ilayhi raajiuun.*

Mhe. Spika, nimshukuru sana Mhe. Waziri pamoja na watendaji wake wote kwa kuwasilisha bajeti yake hii ambayo naamini bajeti hii imezingatia misingi yote ya

utawala bora na hasa nikizingatia kwamba Ofisi hii ina jukumu la kusimamia huo utawala bora wenyewe.

Mhe. Spika, kwa kweli niipongeze Wizara hii, na kwa kweli ina majukumu mazito na yote ni ya muhimu sana. Ukiona katika majukumu haya moja ni kusimamia maendeleo ya uchumi wa nchi yetu na kuratibu utekelezaji wa dira 2020 pamoja na MKUZA, na vile vile kusimamia malengo ya milenia na mpango ustawi wa jamii *result for Prosperity*, hayo ni majukumu ambayo Ofisi hii yanaisimamia.

Pia, kuratibu utekelezaji wa Msingi wa utawala bora na haki za binaadamu, pia pamoja na kusimamia maadili ya viongozi na kuzuia rushwa kama walivyokwishasema wenzangu, kila jambo linakuwa na maadili yake, maadili ni jambo la msingi sana hakuna pahala popote pasipokuwa na maadili hata wale wenzetu Mwenyezi Mungu sijui niseme anawajaalia au wanakuwa sijui niseme vipi nashindwa kama wanajaaliwa wale kuwaenzi basi wanakuwa na maadili. Kwamba ukikamatwa basi usije ukamtaja mwengine, hayo ni maadili pia, kwa hivyo utekelezaji huu au majukumu haya ambayo Wizara hii yanaisimamia kwa kweli ni majukumu makubwa sana na mazito.

Mhe. Spika, niipongeze Serikali kwa kuanzisha utaratibu wa kutathmini katika utendaji wa kazi zake kupitia Wizara na taasisi zake wenyewe, kwa kweli utaratibu huu ni mzuri ambao unasimamiwa na Mhe. Rais wa Zanzibar kwa kukaa na kutathmini, bila ya kujitathmini unakuwa hujijui hasa unakuwa katika malengo gani na uko katika hali gani, lazima kila muda ukae na kujitathmini kwa jambo lolote lile.

Mhe. Spika, kwenye majukumu hayo hayo kuna na mafanikio ambayo yamepatikana, mafanikio yaliyopatikana na naendelea kuipongeza Serikali kwa kupitisha sera ya utawala bora ambayo sera hii imetayarishwa mahsusi kwa ajili ya kukuza na kuimarisha misingi ya utawala bora.

Utawala bora na mimi nijinasibu kwamba Wizara ya mwanzo baada ya Rais Karume kuanzisha Wizara hii ya utawala bora basi na mimi nilikuwa mmoja wa Wizara ile, na najilabu sana kwamba pale nilikuwa naye Rais wangu Dkt. Ali Mohamed Shein, kwa hivyo niseme kwamba nimezoea hii kauli ya *Good Governance*, na kwa kweli kama tutafata huu utawala bora na misingi yale ni ile ile uwajibikaji, uwazi na uadilifu. Kwa kweli tukifuata misingi hii tutapiga hatua kubwa sana.

Mhe. Spika, niishukuru sana Wizara hii kwa kufanya kazi zake kwa maadili na misingi hii kama hatutokuwa na maadili Mhe. Spika, kwa kweli kazi yetu itakuwa ni ngumu sana. Katika hayo hayo malengo ambayo na mafanikio ambayo

utekelezaji wa majukumu ya Ofisi hii kuna kitu cha muhimu ambacho nimekiona vile vile jambo la mawasiliano.

Mawasiliano ni jambo la muhimu sana kati ya Serikali na wananchi, nimeona kwamba yameimarishwa kwa kutoa taarifa sahihi na kwa wakati zinazohusu hatua mbali mbali zinazochukuliwa na Serikali kwa kutuletea maendeleo ya wananchi. Hivyo Mhe. Spika, kwa kweli hatuna sababu ya bajeti hii ya kuwa tusiipitishie, kwani hakuna jambo lisilokuwa na changamoto, changamoto zipo lakini sisi kama Wawakilishi ni kazi yetu kupitisha kwa niaba ya wananchi wetu ambao wametuchagua kuingia katika chombo hichi muhimu.

Mhe. Spika, niende kwenye Ofisi ya Mtakwimu nayo katika hiyo hiyo kutekeleza majukumu yake na bila ya ofisi hii basi tusingeweza kujua mahitaji ya mambo mbali mbali kwa mujibu wa *population* yetu tuliyonayo, kwa hivyo nayo pia ina majukumu mazito na ni lazima kama hapa tupo kupitisha bajeti au kujadili bajeti hizi, kwa hivyo ni lazima tuone kwamba bajeti hii inakidhi yale mahitaji ya taasisi hizi.

Mhe. Spika, nikienda mbele kwenye kitabu hichi nazidi kufarijika ambapo kuna Idara ya Mawasiliano Ikulu ambayo Idara imeandaa kitabu maalum kinachoitwa Miaka Minne ya Dkt. Shein chenye ujumbe mahususi unaosomeka tunajivunia amani na utulivu.

Mhe. Spika, hizi ndio zile katika Katiba yetu ya Jamhuri ya Muungano tunasema ni tunu, kwani tunu ni kitu adimu na kile ambacho mtu unapewa kama ni zawadi, basi na hiyo niseme ni lazima Watanzania na Wazanzibari lazima tujivunie utulivu wetu na amani. Kwani amani ikivunjika siku moja tu basi kuirejesha kwake inachukua muda mrefu kurudi, kwa hivyo nishukuru kwa Wizara hii kutimiza malengo haya.

Mhe. Spika, niende kwenye ukurasa wa 47 katika kitabu hichi ambapo kuna programu ya mpango wa kurasimisha rasilimali na biashara ya wanyonge Tanzania (MKURABITA).

Mhe. Waziri, kasema kwa mwaka wa Fedha 2014/15 programu ya mpango wa kuimarisha rasilimali na biashara ya wanyonge Tanzania iliidhinishiwa jumla ya Tsh. 200,000,000/= hadi kufikia Machi, 2015 programu hii imeingiziwa Tsh. 125,000,000/= sawa na asilimia 62.5 ya fedha zilizoidhinishwa. Je, kwa kuwa sasa hivi leo ni Mei na kesho ni Juni, sio kesho kwa maana ya kesho, je, hii bakaa iliyobakia inaweza kufikiwa, na kama haikufikiwa Mhe. Waziri aniambie ni athari gani ambayo itapatikana.

Mhe. Spika, nimefarajika sana na vile vile nitoe pongezi kwa kupata semina ambayo tumeipata. Tumeona ni namna gani semina ile tumeweza kuitumia, tumeona sababu gani ambazo zinatufanya ya kutofika malengo ya mapato na moja ni wahisani kushindwa kuleta misaada waliyoiahidi Serikali, vile vile fedha za mikopo nazo zikapatikana chini ya matarajio kutokana na taratibu za manunuzi na mikataba kuchelewa kukamilika katika baadhi ya miradi.

Kwa hivyo, haya ni mambo ambayo yanafanya hatufikii malengo, lakini vile vile niipongeze Tume ya Mipango kwa kuangalia huu mpango au *process* hii ambayo imeandaliwa na Tume yenyewe kwa kuwepo kwa (*RFP*) ambayo malengo yake ni kustawisha jamii na kurahisisha utambuzi, kuandaa kutekeleza mipango ya maendeleo ya kitaifa katika sekta za kipaumbele sambamba na utekelezaji wa mipango ya sera. Na mifumo ya kitaifa iliyopo juu ya mageuzi ya kiuchumi, hatimaye kufikia utekelezaji wa dira ya maendeleo ya Zanzibar ya *vision 2020*.

Mhe. Spika, baada ya yote hayo lakini tunatakiwa sasa baada ya kupitisha bajeti hii niwaambie Mawizara na hasa Makatibu Wakuu ni lazima kuwe na usimamizi mzuri wa fedha hizi, na inasema kwamba *cash* huenda kunakohusika *Cash Management Join Down to Basic* hii inamaanisha kwamba kama tutakwenda vizuri na kujipangia vizuri na pesa tukazisimamia vizuri yale yote ambayo tumeyaahidi hapa na malengo tutayatimiza. Lakini ni matatizo ya utawala bora ni lazima ifuate ile misingi ya uadilifu, na kama tutakwenda tutafanya katika kazi zetu hizi na ikafika pahala ile *Governance Going Beyond Oversized* uongozi kwenda nje ya usimamizi, naamini kwamba kwa kweli yale malengo tuliyojiwekea hatutoyafikia kwa kweli.

Kwa hivyo Mhe. Spika niseme na mimi ningekuwa sikuwatendea haki wale walionichagua kupitia Ofisi hii kubwa, Ofisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora.

Naomba kuwashukuru sana waliotuletea Bajeti hii, na kwa niaba ya wale wananchi wa Amani ambao wamenipa ridhaa yao na kuja kusimama kwa niaba yao, naunga mkono hotuba hii ya bajeti mia kwa mia. Ahsante sana Mheshimiwa.

Mhe. Ali Mzee Ali: Mhe. Spika, ulipokuwa unatangaza ulisema nitamwita mzee wetu Mhe. Ali Mzee Ali, lakini leo mimi na wewe tumepata daraja mpya tunaitwa *baby*, zee tumeuva, ni *baby*. Lile posho la miaka 70 Mhe. Waziri lipo vile vile, hili la upande wa *baby* ndio hilo. (*Makofi*).

Mhe. Spika, leo ni siku tukufu sana, mimi leo sina maneno mengi sana lakini Katiba inasema Mhe. Rais ni sehemu ya Baraza. Ikiwa yeye ni sehemu ya Baraza, nataka nichukue nafasi hii kwa niaba ya Wajumbe wenzangu wa Baraza nimpe pole sana kwa kifo cha dada yake. Mwenyezi Mungu amuweke peponi dada yake,

Mwenyezi Mungu amsamehe madhambi yake dada yake, na awape subira yeye na ndugu zake na wanawe.

Vile vile, Mhe. Spika, hii ni awamu wa saba inayoongozwa na Dkt. Shein, kwenye mfumo wa vyama vingi. Mhe. Spika, nililisema wakati ule, na leo nasema tena. Wewe Mhe. Spika, umekuwa Mwakilishi katika mfumo wa chama kimoja, kama Mjumbe, ulipokuwa mfumo wa vyama vingi ukawa kama Spika. Mfumo wa Serikali ya Umoja wa Kitaifa kama Spika, na sio vibaya kwa kuwa huu mfumo ni mpya tumeuanzisha, sio vibaya na Mwenyezi Mungu atajaalia upate nguvu ili kipindi kijacho wewe na aliyeanzisha mliendeshe hili gurudumu, na sisi Mwenyezi Mungu atatupangia aliyotupangia, yeye anajua.

Nichukue nafasi hii Mhe. Spika, katika kipindi cha miaka mitano cha awamu hii ya Dkt. Shein tumepata kuondokewa na Wajumbe, kwanza tumeondokewa na Muasisi wa Baraza la Wawakilishi lilipoanzishwa mwaka 1980, Spika wa Pili wa Baraza la Wawakilishi ambaye alifariki katika awamu hii, tarehe 7/09/2014, Marehemu Bwana Ali Khamis Abdalla.

Mimi nilikuwa nina tabia ya kumtembelea. Yeye ni muasisi wa Afro Shirazi, alikuwa Mjumbe katika ile timu ya Shirazi. Kwa kuwa yeye ni mtu anayependa umoja, anapenda kuunganisha alinambia ana furaha sana kuona leo Zanzibar imetulia, kuna amani, kuna utulivu, jambo ambalo yeye alilipigania mwaka 1957, Mwenyezi Mungu amlaze pahala pema na leo tunamkumbuka kwa sababu ni historia.

Mhe. Spika, vile vile tarehe 23/08/2011 Baraza lako Tukufu tulimpoteza mwenzetu mmoja Mwenyezi Mungu alimchukua Mhe. Mussa Khamis Silima, Mwenyezi Mungu amsamehe madhambi yake, amuweke pahali pema Peponi.

Vile vile, tarehe 15/03/2012, Mhe. Salum Amour Mtondoo, jimbo la Bububu na yeye Mwenyezi Mungu alimchukua, Mwenyezi Mungu mfutie madhambi yake, amuepushe na adhabu ya moto na amuweke peponi.

Tarehe 19/02/2015, Mwenyezi Mungu alimchukua Mhe. Salmin Awadh Salmin, Mwenyezi Mungu amsamehe, amfutie madhambi yake na amuweke peponi.

Nimeona niseme hili mwanzo kama katika miaka mitano hii Wajume kama Watatu wametangulia mbele ya haki, na kila nafsi itaonja mauti. *Inshaallah* na sisi Mheshimiwa tutakapoondoka ikiwa tumo humu ndani au tupo nje, watatokea watu humu ndani watatutaja, watatuombea dua. Kwa sababu ukiombea dua wenzako na wewe utaombewa, na wenzako ukiwakumbuka na wewe utakumbukwa. Mheshimiwa nimeona nilianze hilo.

Mhe. Spika, nichukue nafasi hii nimpongeze Dkt. Ali Mohamed Shein. Dkt. Shein ni mwanasiasa, ni msomi. Kusema tu nakupongeza pongeza bila ya ushahidi kwa nini nimesema mwanasiasa.

Mnamo mwaka 1995 alikuwa Ofisa, mshahara mzuri serikalini, akaamua kuingia kwenye mbio za uchaguzi wa vyama vingi. Alikwenda Pemba Mkanyageni akasimama na Mhe. Haji Faki Shaali. Mhe. Haji Faki Shaali akamshinda, lakini alipata 52% kura ambazo hakuna mwanachama yeyote aliyecipata kuanzia wakati huo mpaka leo kwa upande wa CCM Pemba.

Mnamo mwaka 1995, hiyo hiyo Mhe. Rais akamteua kuwa Mwakilishi na akampa wadhifa wa kuwa Naibu Waziri wa Afya. Mwaka 2000, yeye na Ndugu Issa Muhammed Issa walipata nafasi ya kwenda kuwa Mabalazi. Yeye akasema hapana siendi kuwa Balazi, nitatumikia nchi yangu. Akaamua tena kwenda Pemba kusimama mwaka 2000, Mkanyageni na alimshinda Mhe. Haji Faki Shaali, akawa Mwakilishi wa wananchi akaja Barazani hapa, na Rais Karume akamteua kuwa Waziri wa Katiba na Sheria.

Mwaka 2001, alibahatika kuteuliwa kuwa Makamo wa Rais, kazi ambayo kaifanya kwa miaka 9. Mwaka 2010 akaamua kugombania kuwa Rais wa Zanzibar. Makamo wa Rais kwa juu juu kwa vyeo na kwa maslahi ni makubwa, angeendelea lakini akasema hapana narudi nyumbani kwenda kugombania, na alikuja kugombania na Mwenyezi Mungu akamjaalia akashinda na ndio sasa hivi Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi.

Mhe. Spika, kwa wasifu huo ni ushahidi kama ni mwanasiasa, vitendo vya kisiasa. Mheshimiwa uniruhusu Mhe. Rais, tarehe 11 Novemba 2010 alifika hapa kulihutubia Baraza. Katika hotuba yake Mheshimiwa kwa sababu tunazungumza jambo la Rais niruhusu kidogo ninukuu, mambo ambayo Rais aliyasema.

"Serikali yangu ya awamu ya saba, chini ya utaratibu wa serikali ya Umoja wa Kitaifa, itasimamia kwa dhati kabisa utekelezaji wa ilani yake na kudumisha amani, utulivu na umoja wa Wazanzibari wote kwa kushirikiana na wahusika wote wenye hamu na maendeleo ya nchi yetu. *Inshaallah* kwa uwezo wake Mwenyezi Mungu tutafanikiwa."

Hayo ndiyo aliyoyasema Dkt. Sheni. Lakini akaendelea:

"Ninaamini kwa dhati katika nafsi, ya kwamba mutawakilisha wananchi waliokuchagueni kwa haki na uhuru na mustakbali wa majimbo hayo na kwa mujibu wa Katiba na Kanuni."

Mhe. Spika, nataka nihakikishie Wajumbe wa Baraza lako Tukufu tumewatumikia wananchi, tumechukua maneno yao, tumewatetea na keshokutwa tutakwenda kwa wananchi tena kwenda kuwauliza kama wameridhika. Naamini Wajumbe wa Chama cha Mapinduzi watakapokwenda hapo wananchi watawaamini na watarejeshwa.

Mhe. Rais nukuu yake ya mwisho alisema hivi:

"Mhe. Spika, tofauti na Mabaraza Saba yaliyopita Baraza hili la Nane la aina yake pekee ambapo kuna mabadiliko yaliyo tofauti na Mabaraza Saba yaliyopita."

Hili Baraza ni Baraza la aina yake katika Mabaraza Saba yaliyopita. Nini aina yake?

"(1)Zaidi ya nusu ya Wajumbe wa Baraza hili jipya ni wapya. Kwa maana kwamba idadi kubwa ya wajumbe hao ni mara yao ya kwanza kuingia kwenye chombo hiki cha kutunga sheria. Nawapongeza wote wajumbe wapya wa Baraza hili.

(2)Idadi ya Wajumbe Waheshimiwa Wanawake imeongezeka kiasi cha kutia moyo na matumaini makubwa ya Baraza letu. Nawapongeza wanawake wote."

Naongeza langu, tena wazuri na vijana na wanaweza.

"(3) Idadi ya Waheshimiwa Wajumbe wenye umri mdogo yaani vijana iliongezeka sana Baraza hili. Nawapongeza vijana wote."

Lakini mjue na sisi ma-baby tupo. (*Makofi*)(*Vicheko*).

"(4)Baraza hili litakuwa ni la kwanza na la historia kwa Zanzibar kwa kusimamia Serikali mpya ya Umoja wa Kitaifa, kwa hivyo kukabiliwa na changamoto ya kufanya kazi katika mfumo wa vyama vingi vya siasa. Lakini ndani ya misingi ya kushirikiana kwa pamoja kwenye Serikali ya Umoja wa Kitaifa, naamini jukumu hilo Waheshimiwa Wajumbe mtalitekeleza kwa ufanisi mkubwa kwa kuwaridhisha ndugu zetu Wazanzibari wote."

Hayo ndiyo aliyoyasema. Sasa Mheshimiwa kwa nini nimeamua kutafuta hotuba ya Rais ya kufungua Baraza. Kwa sababu kitabu hichi cha hotuba ya Mhe. Waziri ameeleza utekelezaji pamoja na kitabu kile ambacho alifanya Rais.

Mhe. Spika, niruhusu nisome kidogo *hansard*, inasema:

"Mhe. Spika, nathubutu kusema katika dunia Zanzibar ni serikali ya mwanzo yenye Wizara nyingi na mawaziri wengi kuliko uwezo wa serikali. Zanzibar majimbo 50 kuna mawaziri 24, asilimia kubwa sana, ni mzigo kwa serikali."

Jana rafiki yangu Omar Ali Shehe sasa hivi hayupo alisema Serikali ya Ummoja wa Kitaifa ya Wananchi wanasema tutakuwa tumeua demokrasia, ni kweli. Serikali ya Umoja wa Kitaifa alisema Mhe. Hamza Hassan, watu walikuwa mwanzo hawajalewa, wanasema sana, demokrasia haijauliwa.

Mhe. Spika, mimi nilikuwa msaidizi wako, kipindi cha mwaka 2005/2010, kwa bahati mbaya Mhe. Naibu Spika aliumwa, kwa hivyo tuliliongoza Baraza hili mimi na wewe bila ya kuwa na Mwenyekiti mwingine mpaka miezi minne ya mwisho tukampata ndugu Thuwaibah Edington Kissasi akawa Mwenyekiti akatusaidia.

Muda mdogo aliokaa ndugu Thuwaibah Edington Kissasi, kwenye kiti hicho ndio leo mnamuona Waziri mzuri, mdogo, hodari wa kazi, uzoefu alioupata, tena Mhe. Thuwaybah Mhe. Spika, ndiye aliyetembeza fomu yako ya Uspika, hongera sana Mhe. Thuwaybah. (*Makofi*)

Awamu hii demokrasia imeongezeka sana na nichukue nafasi hii Mhe. Spika, kwa dhati ya moyo wangu, kusema umeongoza Baraza hili awamu hii kwa demokrasia kufuata wakati. Mimi na wewe asubuhi tunapata fununu, bwana eee kuna hoja, tunaitana tunazungumza wenyewe pembeni mwite *chief, chief* tunamwita, aaa ngoja nende, anatuweka mpaka saa nane aa ngojeni.

Leo Mhe. Spika, leo wakati mmoja Mhe. Spika, nilikuwa ninaongoza Baraza, basi nikaletewa ki-note na Mnadhimu akanambia Mhe. Ali Mzee kuna fununu kuna hoja inakuja ikatae, nusu saa nikaletewa ki-note na Mhe. *Attorney General* ninacho hapa akanambia kifungu kinakuruhusu unaweza kukataa.

Mhe. Mwenyekiti, hili jambo kwanza usikubali sasa, kwanza mpaka *chief* akupe taarifa kwa Mhe. Rais, *Attorney General* ananambia *brother* salamu nina fununu kwamba Mhe. Abubakar ataleta hoja subiri kwanza. Leo Mhe. Spika, tofauti, Mhe. Mshimba anasimama anasema Mhe. Spika, unda Kamati Teule, Makamo anataka. Waziri anasema Mhe. Spika, unda, Mhe. Shamuhuna anasema Mhe. Spika, unda Kamati Teule ya madeski, hii ndio demokarasi, huku ndio kukua kwa Baraza, tulikotoka siko tulivyo leo, vipi yamewezekana, chini ya uongozi wako wewe, humuulizi mtu, hushauri mtu, unasikiliza sauti ya wajumbe ambao wananchi wanawawakilisha na Rais aliwaamuru hawa.

Sisi Mhe. Spika, tulibahatika kwenda kwa Mhe. Rais, mimi Mhe. Hamza na kamati yetu akatwambia siingilii Baraza, nimekuachieni wenyewe chombo chenu na Spika wenu. Kwa hivyo ninampongeza Rais. *(Makofi)*

Baraza lako Tukufu Mhe. Spika, katika miaka 10, 2000/2010 ni mara moja tuliunda Kamati Teule mwaka 2002, na kwa mapenzi yetu mimi na wewe uliniteua kuwa Mwenyekiti bila ya wajumbe wengine, ukasema Mhe. Ali Mzee Mwenyekiti, Mhe. Hamza mjumbe, Mhe. Hafidh mjumbe, Mhe. Mvita Kibendera mjumbe kwenda kuchunguza kuvuja siri za Baraza, nilikufata asubuhi Pemba nimekukuta umevaa kikoi asubuhi umetulia peke yako, nikakwambia Mhe. Spika, jana tumekosea, umetangaza kwenye *radio* kama tunaunda kamati ya kuchunguza siri ya Baraza, aa kweli ilikuwa kuvuja siri za kamati. Baada ya hapo hamna.

Leo Kamati Teule, Kamati Teule ya Baraza la Wawakilishi, iliyoungwa mnamo tarehe 9 Agosti, 2011 kwa ajili ya kuchunguza mambo kwenye Mkutano wa Nne wa Bajeti 2011/2012 uliunda Kamati Teule na iliridhiwa bila kushauri mtu yeyote hapa hapa tu.

Kamati Teule ya Kuchunguza Utendaji wa Baraza la Manispaa Oktoba 2012, Kamati ya Kuchunguza, Kudhibiti Hesabu za Serikali na Mashirika PAC juu ya uchunguzi wa utendaji wa Shirika la Umeme (ZECO) Zanzibar Januari, 2013 Kamati Teule ya Kuchunguza Migogoro ya Ardhi ambaye mimi ulinichagua kuwa mjumbe na nilikuwa Mwenyekiti. Kamati Teule ya Kuchunguza Upotevu wa Nyaraka.

Kamati hii ya Nyaraka ilikuwa na mzozo, wengine wanasema aa Mhe. Spika, jambo hili liko Mahakamani jambo hili litakuwaje, Waziri wa Sheria na Katiba nipe ufafanuzi akakwambia unda, umeunda. Ninakupongeza wewe, ninawapongeza wajumbe, ninawapongeza wenyeviti wote wa kamati hizi walizoongoza. Hii ndio demokrasia na hii ndio Serikali ya Umoja wa Kitaifa. *(Makofi)*

Hoja binafsi mbili katika miaka 10 tena mwisho mwisho 2009. Hoja binafsi ya Mwakilishi Jimbo la Mkanyageni Mhe. Haji Faki Shaali Oktoba 2009, Hoja binafsi ya Mwakilishi wa Jimbo la Mgogoni Mhe. Abubakar Khamis Bakary Januari 2010, tena hizi lala salama za mwisho mwisho maridhiano yameshaanza.

Lakini Baraza lako hili la 8 Hoja Binafsi ya Mhe. Hamza Juma kuhusu Mikopo na Elimu ya Juu Oktoba, 2011. Hoja binafsi ya Mhe. Hija Machi, 2012, Hoja Binafsi ya Mhe. Hamza Hassan Juma kuhusu Mswada wa Sheria ya Utawala ya Baraza la Wawakilishi, Disemba 2013, Hoja Binafsi ya Mhe. Mgeni Hassan Juma azimio dhidi ya vitendo vya udhalilishaji watoto, Hoja Binafsi ya Mhe. Jaku Hashim

Ayoub; Maazimio kuhusu Uimarishaji Huduma za Afya zinazotolewa kwa wananchi wa Zanzibar Oktoba 2014. Hoja Binafsi ya *hansard* ya Mhe. Hamad Masoud Hamad kuhusu hatua za kuwatimizia wazanzibari wote waliotimia sifa za kisheria haki ya kupatiwa vitambulisho vya Mzanzibari. Mhe. Spika, hongera sana historia itakukumbuka, watakuja ku-*quote*, watu wataandika Baraza lililokuwa lenye demokrasia.(*Makofi*)

Sasa Mhe. Spika, niliona niseme haya, kwa sababu hizi Ofisi za Rais ziko nyingi, Hotuba ya Rais kubwa sana kila tukienda, tukienda keshokutwa Katiba na Sheria tutasema, tukienda kwenye Vikosi tutasema, tukienda kwenye sekta, ninachokiomba Waheshimiwa Wawakilishi sasa hivi tuchangie twende kwenye hoja tuendeleze sisi sote hii ni bajeti yetu ili tumalize kwa salama wananchi wanatusikia.

Wakati Mhe. Shamuhuna alipokuwa Waziri maombi mengi yalikuja hapa, majadiliano yawe *live*, hamna *live*, yanarekodiwa usiku. Awamu hii, siku moja mimi Mhe. Spika, nilikuwa ninamfanyia mguu mtu hapa, nilikaa pale na wanawake, bwana wamenitoa salama ule mguu nimeumia kweli, nikawaambia ule mguu ulikuwa unaniuma nimefanya *operation*, unaonekana, iko *live*, hongera sana Mhe. Spika, leo ki-*live* watu wananiona hapa *live*. Sisi si hoja kuwepo hapa, hoja wananchi wanatusikiliza wanatuona, na watatupima Oktoba.(*Makofi*)

Kwa hivyo, Mheshimiwa, lazima tuzungumze Mzee Karume anasema usingojee kusifiwa jisifie mwenyewe. Mhe. Spika, Mheshimiwa hapa kauliza huyu *Diaspora*, kitabu cha hotuba ya Rais ukurasa wa 21 hotuba yake alitoa hapa mimi nilikuwa sipo Mhe. Spika, alisema hivi:

Tutawakaribisha ndugu zetu wa Tanzania wanaoishi ughaibuni, wanaoishi nchi za nje kwa jina maarufu *Diaspora*, ili na wao waje wawekeze ndani ya nchi. Haya maneno Waziri Said Ali Mbarouk wakati mawaziri wanachangia alim-*quote* Rais, sasa yeje anaahidi, tunaahidi Mhe. Rais tutawa-*encourage Diaspora*.

Diaspora leo wamekuja wapo; kuna hoteli inaitwa Zalu mimi ninaweza kuwapeleka wajumbe, *one of the best hotel, expensive hotel, Diaspora* Mohammed Barwani yuko Oman kanunua 80% *share*, ni mzanibari sasa nasema watu hawaji kwa nini wanakuja. Kwa hivyo Mhe. Spika, *Diaspora* ni muhimu Dkt. Mwinyi ninakupongeza sana Wizara yako kuanzisha *Diaspora*, na hii *Diaspora* ilikuwa haipo, Dkt. Shein kaja nayo kutoka Dar es Salaam. Kama alivyokuja na Mhe. Omar Yussuf, alivyokuja na Balozi Seif na Mhe. Mohammed Aboud, wote kaja nao walikuwa Bara, kaja kawaleta hapa kaunda timu hii. Kwa hivyo, kaja nayo *Diaspora*, kwa hivyo, tunampongeza sana.(*Makofi*)

Mhe. Spika, nataka kidogo kufanya nukuu moja. Mhe. Spika, pongezi nije kwa Mhe. Rais, nchi yetu imeingia katika mabadiliko makubwa, imeingia katika mabadiliko ya mfumo wa muundo wa Serikali ya matarajio ya wananchi kwamba muundo huu utaleta mabadiliko makubwa yakiwemo mabadiliko ya siasa, uchumi, pia katika huduma za jamii.

Mhe. Spika, wananchi wetu wanaagalia ni jinsi gani Serikali hii itavyoweza kuwasaidia katika kutatua matatizo yao. Wananchi wetu huko maisha yao ni magumu, vipato vyao vidogo, wao maskini sana, Serikali hii pia italeta mabadiliko na itaondosha matatizo ya maisha miongoni mwao, kwa vipi? Anasema huyu Mheshimiwa, Mheshimiwa waziri, huyu aliyesema haya ni Hayati Mhe. Salmin Awadh:

Mhe. Waziri wa Fedha anasema Mhe. Spika, lakini kama nilivyoeleza Mhe. Spika, ziko sababu nyingi zinazopeleka wazanzibari wengi kuwa maskini:

La kwanza ni uchache wa ajira na hasa katika sekta binafsi. Mhe. Spika, Serikali yetu ya awamu ya saba inataka kuhamasisha sekta binafsi iweze kushirikiana na Serikali katika kuwezesha hasa kwa njia ya *Public Private Partnership*.

Mhe. Spika, hiyo ndio ahadi maneno aliyoeleza Waziri wa Fedha. Leo Baraza lako Tukufu hili juzi tumepitisha sheria ya *Public Private* hongera sana Mhe. Waziri mpe salamu Rais wetu, Rais anatekeleza hayo 2011 kabla ya Baraza kufungwa, kwa hivyo *alhamdulillah* kwa hali za wananchi wetu tulivyokuwa sivyo tulivyo. Kwa sababu Mheshimiwa lazima tukubali Rais anasema tujiulize tumetoka wapi, tuko wapi.

Mhe. Spika, wewe unaelewa zaidi hali yetu tulivyokuwa na hali tulivyo leo ,na sasa hivi Mhe. Spika, tuko miaka 51 tumebadilisha utaratibu tu lakini ndio hii hii Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar tangu mwaka 1964, watu wanabadilika badilika tu huku huku.

Mwisho kabisa Mhe. Spika, nataka nimnukuu Mheshimiwa rafiki yangu ambaye ulimtaka siku hiyo, na ulimpamba sana na anasema hivi:

Rais, wazalendo wetu kwa kuaminiana kwetu ambako tumeweza ulimwengu mzima kufurahi na sisi, kuona tunaweza. Mhe. Rais, uzalendo wetu, umoja wetu na kusimamia kwetu ambako tumeonesha ulimwengu miezi michache iliyopita ndio silaha yetu wazanzibari. Hata bwana Abraham Lincoln aliyekuwa Rais wa Marekani aliwaasa wananchi wake huko Marekani mwaka 1858 kwa kusema ifuatavyo; "*Nyumba iliyogawika kamwe haiwezi kusimama*". Hapa bwana Lincoln alikuwa anahubiri umoja, amani, utulivu ndani ya Marekani.

Tena ninamnukuu anasema;

"Mwenyezi Mungu hamtazami mtu kwa umbo lake wala kwa umri wake isipokuwa anaotazama ni moyo wake, imani yake pamoja na aina yake" .

Mhe. Abuu haya uliyasema wewe wakati umetakiwa na Mhe. Spika, utoe neno la shukurani kwa Mhe. Rais kwenye hotuba yake na ukamalizia hotuba ya Rais ni dira. Sasa haya uliyoyaeleza sote tumeyasikia kila mtu kasema, kwa hivyo narejea tena tudumishe amani, utulivu, ni muhimu.

Mhe. Spika, unajua amani ni jambo muhimu, tumeshasema sana wengi wameshazungumza. Jana Mhe. Mahmoud katoa aya za *qur-an* mambo ya *industry* na nini, lakini tuendelee kuzungumza lakini vitendo vyetu vyende hivyo. Sasa Mheshimiwa mimi nimeona...

Mhe. Spika: Umeshatumia dakika 38.

Mhe. Ali Mzee Ali: Ndio nibakishie 2 za kumaliza.

Mhe. Spika: Kwa hivyo dakika 2 zimebaki kwa mujibu wa kanuni nakuongeza dakika kumi kwenye hotuba ya bajeti kama hii. Kumi zinamalizika baadaye dakika mbili.

Mhe. Ali Mzee Ali: Ahsante Mhe. Spika, *wallahi* Mhe. Spika, mapenzi yako kwangu na ndio maana mimi Mheshimiwa niko karibu sana juu yako, na mengi nimekupa na vingi nitakupa. (*Makofi*)

Mhe. Spika, mwaka 2010 Juni, Pemba kwa miaka yote Pemba nyuma, hamna umeme, umeme wa kukatika ukatika, hapa nina hotuba, kwa kuwa umenipa muda bora ninukuu kwa sababu muhimu sana. Nitaisoma kwa Kiswahili. Inasema:

Today is important day we are celebrating the opening of sub marine cable, nitasema kwa Kiswahili. Leo ni siku muhimu tunasherehekea ufunguzi wa umeme kupitia chini ya bahari ambao utaleta mwanga zaidi katika vijiji kwa wananchi wa Pemba. Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar, Serikali ya Jamhuri ya Muungano, Serikali ya Norway wamefanya kazi pamoja takriban miaka 5 kufanikisha mradi huu, umeme ni muhimu na unaleta fursa za kibiashara, utalii, kilimo na afya. Kizungu anasema:

Electricity is important for development, but it's not enough. Peace, political stability is a most development. Today, Political Leaders in Zanzibar celebrate

together the walk, the road of dialogue rather than the road of confrontation. To Norway this is a symbol of reconciliation and unity that's a part of life in Zanzibar today. We are now looking forward in referendum to contribute peace and unity.

Umeme ni muhimu kwa maendeleo lakini peke yake hautoshi. Amani na utulivu wa kisiasa ni lazima kwa maendeleo.

Viongozi wa kisiasa Zanzibar wanasherehekea pamoja wapo kwenye safari ya mazungumzo katika mapambano, tunatarajia mafanikio na mnapita kwa karibu kuendelea kwa umoja huu.

Mwaka juzi alipoingia Dkt. Shein Pemba wenzetu tumeingia uchaguzi *alhamdulillah* wao umeme wanao hamna mgao, sisi tumeingia na mgao, kaingia madarakani tuna mgao lakini leo ninathubutu kusema, umeme sasa hivi Zanzibar hamna mgao. Haya ni mafanikio ya Dkt. Shein katika utawala wake, tumpongeze. (*Makofi*)

Na mimi ndiye nitakayekuwa Mwenyekiti wa ile kamati ya kuchangisha, Katibu wangu atakuwa Mhe. Hamza. Unajua ukingojea ngojewa kuchaguliwa huchaguliwi. Siku moja wewe Mhe. Spika, uliunda kamati Teule ile yetu ya Ardhi kuna mtu akaleta ki-note ananambia Mhe. Ali Mzee wewe ndio Mwenyekiti wetu, kwenda kwenye Kamati naona ile anataka uenyekiti nikasema alaa, kupiga kura zote nimechukua mimi yeye kaanguka, sasa unajuja usingojee ngojee. Kwa hivyo hili jambo Mhe. Spika, ni muhimu, amani muhimu sana. Na hapa ilizungumza ulimi.

Naomba sana waheshimiwa kesho tunakwenda Katiba na Utawala Bora, Mhe. Haji tukiingia sasa hivi basi tena, twende kwenye hoja, twende kwenye majadiliano kwa sababu jana Maalim Seif ninampongeza sana.

Jana nilikuwa naye Mheshimiwa kwenye chakula pale tumealikwa Kamati yetu na nini sasa Mhe. Fatma akapewa atoe maneno, Mhe. Mshimba akatoa maneno. Sasa akasema Mheshimiwa hivi, lakini Mhe. Makamu Mungu ajaalie urudi, sasa uchukue nafasi yako hii, mara akaona aa itakuwaje kwenye nafasi kubwa zaidi Mungu atakupaa (*Makofi/Kicheko*)

Lakini na sisi Mheshimiwa tulikwenda kwa Rais na Mhe. Hamza, Rais akaomba dua nilikuwa mimi, Mhe. Shadya, Mhe. Hamza, Mhe. Subeit, Muasisi, wote hawa tuna majimbo tumechaguliwa, Rais akasema tunakuombeeni dua Mwenyezi Mungu nyote nyinyi murudi. Nilisahau kumbe niko Ikulu nilidhani niko Barazani, taarifa nikamwambia Mheshimiwa na wewe Mungu akujaalie urudi, akanambia nimefahamu, nawaombea hawa warudi akirudi yeye na mimi nitarudi. Mwenyezi Mungu anirudishe mimi nirudi na wewe urudi, sote turudi. (*Makofi*)

Hapa kuna mtu kaniletea ki-note huyu, Mhe. Ali Mzee, hongera sana, *baby!* (*Makofi/Vicheko*)

Hapa nyinyi si ma-*baby*, mimi *baby*, Mhe. Spika, *baby*, Makamu wa Kwanza *baby* Abuu naona unanitazama nikutaje Abuu *baby* haya aaa huyu sio *baby* wewe *baby* na huyu *baby*. (*Makofi*)

Lakini nataka mwende Mhe. Omar Yussuf akupeni *lecture* namna gani ya kuwa ma-*baby*. Mhe. Spika, ninafikiri hii hali nzuri, furaha hii vicheko hivi kuanzia kesho viendelee nakuombeni sana wawakilishi tujenge umoja wetu, tujenge hotuba nzuri.

Mwasisi ninakuomba sana, yuko wapi huyu aliyetaka kupigana na Mhe. Hamza, huyu hapa Mhe. Hassan, sote jamani tujenge nchi yetu, tuwe pamoja. Tumekubaliana wenyewe tugawane keki, na mimi ndiye niliyekuwa Mwenyekiti. Abuu ndugu yangu.

Mhe. Spika, ninafikiri kwa hayo machache ninaunga mkono hoja hii. (*Makofi/Vicheko*)

Mhe. Spika: Mhe. Ali Mzee ninakushukuru sana kwa machache hayo yaliyorefuka. Muda uliobaki haumtoshi Mhe. Waziri kwa ajili ya kwenda kufanya majumuisho, kwa hivyo tukubaliane kusitisha shughuli zetu kuanzia sasa, ili tumpe nafasi Mhe. Waziri kuja kufanya majumuisho jioni. Waheshimiwa Wajumbe ninawashukuru sana kwa mashirikiano makubwa ambayo tumetoa katika mchango wa Wizara hii au Ofisi hii ya Rais, Ikulu na Utawala Bora.

Baada ya hayo Waheshimiwa Wajumbe sasa naahirisha kikao hiki hadi saa 11:00 jioni ya leo. Niwaombe tu tufike mapema kwa sababu waziri akiingia anafanya majumuisho moja kwa moja. Kikao kinaahirishwa hadi jioni.

(Saa 6:49 mchana Baraza liliahirishwa hadi saa 11:00 jioni)

(Saa 11:00 jioni Baraza lilirudia)

HATI ZA KUWASILISHA MEZANI

Mhe. Spika: Waheshimiwa Wajumbe, kuna marekebisho madogo ya ratiba kwa jioni ya leo. Kutokana na marekebisho hayo basi naomba sasa nimkaribishe Mhe. Waziri wa Katiba na Sheria.

Mhe. Waziri wa Katiba na Sheria: Mhe. Spika, kwa idhini yako naomba kuwasilisha mezani Hotuba ya Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Katiba na Sheria kwa mwaka 2015/2016. Mhe. Spika, naomba kuwasilisha.

Mhe. Abdalla Juma Abdalla (Makamo Mwenyekiti wa Kamati ya Katiba, Sheria na Utawala): Mhe. Spika ahsante, kwa ruhusa yako naomba kuwasilisha mezani Hotuba ya Maoni ya Kamati ya Katiba, Sheria na Utawala kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Katiba na Sheria ya mwaka 2015/2016. Naomba kuwasilisha.

(Majadiliano yanaendelea)

Mhe. Spika: Waheshimiwa Wajumbe, majadiliano tulikamilisha pale kipindi cha mchana, naomba sasa nichukue nafasi kumkaribisha Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora.

Mhe. Waziri wa Nchi, Ofisi, ya Rais, Ikulu na Utawala Bora: Mhe. Spika, kwa ruhusa yako naomba sasa kuchukua fursa hii kufanya majumuisho ya hoja mbali mbali zilizotolewa na Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi katika kuchangia hotuba ya bajeti ya Ofisi ya Rais na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi ya mwaka 2015/2016 kama nilivyoilwasilisha hapo jana.

Mhe. Spika, naomba nitoe shukurani maalum kwa Waheshimiwa wote kwa ujumla, kwa kweli niseme michango ya hotuba yangu hii na zilizopita na matarajio ya zijazo, kwa kweli imekuwa ya mfano wa aina yake.

Waheshimiwa, kulikuwa na jazba ndogo ndogo za hapa na pale, lakini sisi wenyewe tulinasihiana tukatoa *lecture* nzuri, nitawataja na mambo yakenda vizuri. Lakini pia nikushukuru wewe Mhe. Spika na uliyemuachia kiti, kwa kweli Naibu Spika alijitahidi kuturudisha katika *line* ya hoja yetu.

Mhe. Spika, kwa ujumla kulikuwa na pongezi nyingi sana, sana, sana kwanza kwa Mhe. Rais mwenyewe wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi kwa utendaji wake makini wa kutuongoza vyema katika serikali yetu. Pongezi zile nitasema baadae lakini niseme kwa ujumla kwa niaba yake tumezipokea na tutaziwasilisha.

Lakini vile vile tulipongezwa mimi binafsi, Katibu Mkuu, Naibu Katibu Katibu Mkuu na watendaji wote wa wizara. Kwa kweli tunashukuru sana kwa pongezi hizo. Lakini mimi naomba pia niwarudishie baadhi ya pongezi hizo kwa nyinyi Waheshimiwa Wajumbe kwa kufanya kazi vizuri miaka mitano si muda mdogo, mbali ya kamati mlokuwa nazo mbili hizi kwa karibu Kamati ya Mhe. Mwenyekiti

wa Wenyeviti pamoja na Mhe. Mwenyekiti wa Kamati ya PAC. Lakini kwa ujumla tumefanya kazi kwa furaha, udugu, kuelewana, kukosoana, na kuelekezana; na hilo ndio lengo lililotuleta hapa kwa niaba ya kuzidisha demokrasia ndani ya chombo yetu.

Mhe. Spika, nimeona kabla sijaingia ndani ya majumuisho yangu hayo niyaseme kwa uwazi kabisa, sote sisi wizarani tumekubali pongezi zenu na tumezipokea na *inshaallah* tutakiane kheri katika awamu na ngwe inayokuja.

Mhe. Spika, lakini naomba nitoe salamu maalum na pongezi maalum kwanza kwa Mhe. Mahmoud Muhammed Mussa, kwa kweli uchangiaji wake, busara alizozitoe sote kwa kweli tumemuunga mkono sana, hongera sana Mhe. Mahmoud.

Pili, nimpongeze kwa dhiti kabisa Mhe. Bi. Panya alichukua muda mdogo kuzungumza lakini alizungumza *philosophy* kubwa sana ya maelewano na masikilizano.

Tatu, ingawa aliongea kwa kawaida yake ndio usemi wake lakini tumemfahamu. Mhe. Saleh Nassor Juma, kwa kweli na yeye tunampongeza sana alitoe busara nzuri za maelewano, masikilizano. Kwa kweli sitomsahau na nitafanya dhambi kubwa kama sitomtaja Mhe. Hamza Hassan Juma.

Mhe. Spika, waheshimiwa wengi wamechangia lakini niseme hawa kwa kweli wameifanya hotuba yetu ichangamshe zaidi Baraza. Lakini najua Mheshimiwa utaniuliza ah mbona unamsahau mtu mmoja, simsahau hata siku moja namuweka mwisho makusudi mwenyewe *Prof. Ali Bin Mzee*.

Najua ulimpa saa nzima Mhe. Spika yeye atoe *philosophy*, na *wisdom*, na kwa kweli alitumia muda huo. Kwa kweli tunakushukuru sana Mhe. Spika, kwa kumuachia muda, maana yake ile *literature review* yake tu anavyopanga makaratasi ukimpa dakika 20 hazimtoshi. Kwa hiyo, *professor* tunakushukuru sana. (*Makofi*)

Mhe. Spika, kwa ujumla waheshimiwa wengi sana wametupa pongezi kama nilivyosema na wengine nimeona hawa niwataje kwa jinsi kwa kweli walivyochangia na kuleta lile suala zima la umoja, upendo na ushirikiano.

Lakini pia mlitupa maelekezo na ushauri kadhaa, mlitupa nasaha za kufanya vizuri utendaji wetu na mlitaka ufafanuzi wa baadhi ya mambo, hayo tutajaribu kutoa. Kama kawaida nasema muda hautotosha kuyataja yote yale ambayo mmeyagusia, lakini niseme tu kwa kweli yote tumeyapokea na *inshaallah* yatatusaidia katika utendaji wetu.

Mhe. Spika, kwa ujumla kulikuwa na Waheshimiwa Wajumbe 17 waliopata nafasi ya kuchangia, hakukua na hata mmoja aliyechangia kimaandishi; wote walipata nafasi ya kusimama hapa na wakachangia:

1. Mhe. Shadya Mohammed Suleiman, Nafasi Maalum za Wanawake, yeye alisimama kama Kaimu Mwenyekiti wa Kamati hii inayosimamia Ofisi za Viongozi Wakuu.
2. Mhe. Salma Mussa Bilali, Nafasi za Wanawake na yeye pia alisimama kama Kaimu Mwenyekiti wa PAC.
3. Mhe. Mwanasheria Mkuu huyu si wa serikali lakini Mwanasheria kwa nafasi yake nyengine, Mhe. Makame Mshimba Mbarouk wa Jimbo la Kitope.
4. Mhe. Hija Hassan Hija wa Jimbo la Kiwani.
5. Mhe. Salum Abdalla Hamad, Jimbo la Mtambwe.
6. Mhe. Mahmoud Muhammed Mussa, Jimbo la Kikwajuni.
7. Mhe. Mohammed Haji Khalid, Jimbo la Mtambile.
8. Mhe. Wanu Hafidh Ameir, Nafasi Maalum za Wanawake.
9. Mhe. Bikame Yussuf Hamad, Nafasi Maalum za Wanawake.
10. Mhe. Abdi Mossi Kombo (Kapteni), Jimbo la Matemwe.
11. Mhe. Hamza Hassan Juma, Jimbo la Kwamtipura.
12. Mhe. Saleh Nassor Juma, Jimbo la Wawi.
13. Mhe. Subeit Khamis Faki, Jimbo la Micheweni.
14. Mhe. Abdalla Mohammed Ali, Jimbo la Mkoani.
15. Mhe. Panya Ali Abdalla, Nafasi Maalum za Wanawake.
16. Mhe. Fatma Mbarouk Said, Jimbo la Amani.
17. Mhe. Ali Mzee Ali, Uteuzi wa Rais.

Mhe. Spika, kama nilivyosema wote tunawashukuru kwa michango yao thabiti, mizuri na ya kupigiwa mfano. Sasa naomba kwa haraka haraka nipitie ile michango yao.

Mhe. Spika, kama nilivyosema Mhe. Shadya Mohammed Suleiman aliyewasilisha maoni ya Kamati ya Kudumu ya Viongozi Wakuu wa Kitaifa kwa niaba ya Mwenyekiti.

Namshukuru sana Mhe. Shadya na yeye hasa alizungumzia mambo mengi lakini kwa ujumla alizungumzia suala la msamaha wa *visa* kwa *Diaspora*, maslahi ya Mkurugenzi Mkuu wa Mamlaka ya Kuzuia Rushwa na Uhujumu wa Uchumi pamoja na *Scheme of Service* ya mamlaka hiyo.

Hoja hizi zote ni za msingi na kwa upande wa serikali imeanza kwa kweli kuzifanyia kazi. Kaeleza ndani kwa sababu hizo hoja waheshimiwa wengine nao wamezigusia, kwa hivyo tutajumlisha pamoja tutapochambua humu ndani.

Lakini vile vile Mhe. Salma Mussa Bilal, naye pia aliwasilisha hotuba ya Kamati ya Kudumu ya kusimamia hesabu za Serikali (PAC) kwa niaba ya Mwenyekiti. Kwa kweli Mhe. Salma ametoa hoja muhimu ya kutoa mafunzo kwa Waheshimiwa Wajumbe wa PAC na Baraza la Wawakilishi kwa ujumla kuhusu namna ya kudhibiti na kusimamia nidhamu ya matumizi ya rasilimali za umma.

Nakubaliana na hoja yake Mhe. Salma na hatua zitachukuliwa ndani ya bajeti ya Ofisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu kuhakikisha kwamba Waheshimiwa Wajumbe wanapata taaluma ya kutosha. Kulikuwa na wasi wasi kwamba mafunzo yale yatasimama aah ile *project* imekwisha, lakini utaratibu ule tutauendeleza na zimetengwa pesa maalum kwa kazi hiyo. Nikushukuruni sana Mhe. Shadya na Mhe. Salma kwa michango hii ya kuanzia.

Mhe. Spika, Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza lako Tukufu wakati wa michango yao walijikita zaidi katika masuala yafuatayo. Utawala bora, Mashirikiano Baina ya Sekta ya Umma na Sekta Binafsi (PPP), Ushirikishwaji Wazanzibari wanaoishi nje ya nchi kwa kifupi tunasema (*Diaspora*), uimarishaji wa nyumba za viongozi na nyumba za serikali, uimarishaji wa Ofisi ya Malaka ya Kuzuia Rushwa na Uhujumu Uchumi na Ofisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali.

Maeneo mengine yaliyochangiwa ni pamoja na ukuaji wa uchumi, Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za Wanyonge (MKURABITA). Kwa ufupi hayo ndio maeneo makubwa ambayo tumeyapata kwa waheshimiwa waliochangia.

Lakini suala jengine kubwa sana waheshimiwa wengi walizungumza haja ya kuweka umoja amani na utulivu, takriban waheshimiwa wote walizungumza suala hili na nitalitolea ufafanuzi kwa urefu na undani.

Mhe. Spika, kwa niaba ya Mhe. Rais, kwa mara nyengine tena nawashukuru Wajumbe wote ambao walitoa salamu za rambi rambi kwa Mhe. Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi kutokana na kifo cha dada yake mpenzi, tunamuomba Mwenyezi Mungu aiweke roho ya Marehemu peponi na awape moyo wa subira familia nzima ya Dk.Shein, Amin.

Aidha, Waheshimiwa Wajumbe walitoa pongezi kwa Mhe. Rais kwa juhudi na umahiri wake wa kuwatumikia wananchi katika kuwaletea maendeleo na kusimamia mshikamano, umoja, amani na utulivu katika nchi yetu, nawaahidi

Waheshimiwa Wajumbe kuwa kama nilivyosema hapo awali nitafikisha salamu hizi kwa Mhe. Rais kama mliyoniagiza.

Mhe. Spika, naomba kutoa ufafanuzi wa hoja za Waheshimiwa Wajumbe nikianza na Mhe. Makame Mshimba. Nakubaliana na maoni yake kwamba dhana ya *PPP* ni mpya kwa Zanzibar. Madhumuni ya *PPP* ni kushajihisha ukuaji wa uchumi wa kuongeza mitaji katika sekta zote za uchumi.

Miradi ya *PPP* inapatikana kwa njia mbili. Moja ni miradi inayoanzishwa na serikali yaani *Solicited Projects*, miradi hii inabuniwa na Serikali Kuu pamoja na taasisi zake mbali mbali. Pia kuna miradi inayoasisiswa na mwekezaji binafsi yaani *Unsolicited Projects*.

Vile vile, Mhe. Spika, kuhusu dhana ya kuchelewa utekelezaji wa Miradi ya *PPP* hakutakuwepo ucheleweshaji wa utekelezaji wa miradi ya aina hiyo, kwa sababu miradi yote inayokubalika hufanyika kwa njia ya *PPP* inatekelezwa kwa mujibu wa sheria, sera na kanuni ambazo zote zinasisitiza kuwepo kwa ufanisi, uwazi na muda maalum wa kuidhinishwa na utekelezaji wake.

Lakini vile vile hata sisi serikalini tumeshajipanga upya Mhe. Spika, kwa Miradi ya *PPP* basi suala la urasimu kwa kweli tunalipiga vita, mambo yakija moto moto tuyamalize, ule urasimu wa Kiserikali tumesema usiwepo kabisa, sote kila mmoja awajibike kwa upande wake.

Aidha, kuhusu Mradi wa *SACRONA*, mradi huu ambao Mhe. Makame Mshimba ana shauku nao kuona una haraka sana kutekelezwa, mradi ambao unahusiana na kuzalishwa umeme kutokana na taka taka au kutokana na taka.

Mhe. Spika, kwa mujibu wa Sheria ya *PPP* mwekezaji wa mradi huu unakuwa na sifa ya mradi ambao uliopendekezwa na mwekezaji binafsi yaani *Unsolicited Proposals*. Kwa Mujibu wa Sheria Nam. 1 ya *PPP* ya mwaka 2015 kifungu Nam. 6 kinaelezea mchakato mzima wa mapendekezo ya miradi kama hii ambapo mwekezaji atalazimika kufuata sheria zote za utekelezaji wa Miradi ya *PPP*. Ikiwemo kuingia katika zabuni yaani *tendering* na wawekezaji wengine ambao watawasilisha maombi ya kufanya mradi kama huo. Iwapo mwekezaji atashindwa katika zabuni hiyo atalipwa gharama za kitaalamu alizofanya kwa ajili ya kuandaa mapendekezo ya mradi huo na mwekezaji ambae atabarikiwa na kushinda zabuni.

Hata hivyo, miradi yote ya umeme mbadala itafanyiwa kazi baada ya kupata matokeo ya utafiti unaoendelea kufanywa na taasisi au na Jumuiya ya *EU*. Kwa hivyo, tunamuomba Mhe. Makame Mshimba kidogo avute subira, hatuko mbali

mchakato umeanza na *inshaallah* tutaukamilisha karibuni na yeye pamoja na huu mradi ambao ana shauku nao basi watakuwa na fursa ya kuingia katika mchakato.

Mhe. Spika, Mhe. Makame Mshimba alizungumza unafuu wa kupata *visa* kwa *Diaspora*. Suala hili ni la kisheria, Mhe. Shadya naye pia aliligusia suala hili.

Aidha, tumepokea ushauri wa Ofisi za Viongozi Wakuu, wazo hilo waliwasilisha kama alivyosema Mhe. Hamza na tuliwaahidi kwamba tutalifanyia kazi, si la taasisi moja tu hili, lazima tukae pamoja na tuangalie utaratibu wa sera za masuala ya *Diaspora* kwa upande wa Zanzibar na kwa wenzetu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ili ziwiane kuona namna gani suala hili linafanyiwa kazi.

Mhe. Spika, kuhusu Sheria ya Maadili ya Viongozi Umma, naomba kumuarifu Mhe. Makame Mshimba kwamba sheria hii ipo katika taratibu za mwisho ili iweze kuwekewa saine na Mhe. Rais na kuanza kazi mara moja.

Aidha, ushauri wake wa kuimarisha Kitengo cha *GSO* tumeuchukua na tayari tumeshaanza kuufanyia kazi. Pia ushauri wako wa kuwapatia *radio calls* askari wa usalama barabarani tumeuchukua tutauzingatia na *inshaallah* tutaona vipi tunafanikisha, kwa sababu tunaona wenzetu Bara kule wanazo, kwa nini sisi tusiwe nazo, inabidi askari wabaki barabarani kuzuia gari tu, lakini kwa *radio calls* wanawasiliana vizuri wanajua wakae *strategic point* gani kuzuia gari na kuongoza gari. Ushauri wako kwa kweli ni mzuri na nimesema lazima tuuchukue tuufanyie kazi tuone kwamba tunapata ufanisi.

Mhe. Spika, serikali tayari imeanza kulipatia ufumbuzi suala la usafiri kwa viongozi wakuu wanapokuwepo katika shughuli za kikazi, hasa kisiwani Pemba. Nathubutu kusema kwamba tumeshajipanga vizuri, kwa Pemba kila Kiongozi Mkuu anapokwenda sasa ana gari yake ambayo inahadhi na heshima yake hizo zipo kamili zimetimia. Lakini pia tunashukuru sana kwa msaada ule wa Oman tuliopata hivi majuzi msaada wa gari 10 kutoka Serikali ya Oman nao ni imani yetu kwamba itaimarisha mahitaji kwa magari ya viongozi mbali ya magari yale ya *Land Cruiser* lakini pia kuna *Mercedes Benz* nne ambazo ni imani yetu kwamba zitatusaidia sana.

Mhe. Spika, kwa niaba ya serikali nachukuwa fursa hii kuishukuru sana Serikali ya Oman kwa msaada wake huu na misaada mengine ambayo huwa wanaipatia Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar.

Mhe. Spika, hoja za kuziimarisha Afisi za Mamlaka za kuzuia rushwa na uhujumu uchumi pamoja na Afisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali Zanzibar kiutendaji na kimaslahi, pia limejitokeza katika Baraza lako Tukufu na hili kama

alivyosema tokea katika Kamati zeti Waheshimiwa wenye viti nao Wajumbe wa kamati walikuwa wakituelekeza.

Aidha, hoja hii ilichangiwa na Mhe. Makame Mshimba Mbarouk, Mhe. Hija Hassan Hija, Mhe. Mohammed Haji Khalid na Mhe. Wanu Hafidh Ameir na wengine kwa kweli Waheshimiwa wengi waligusia suala hili. Ushauri wao Mhe. Spika, tumeupokea na tutauzingatia, lakini napenda kutoa taarifa tu au kuwajulisha Waheshimiwa kwamba kwa upande wa hasa kitengo hichi cha kuzia rushwa ile *draft* ya *Scheme of Service*, tayari imeshakamilika imepeleka kwenye taasisi husika wameipitia baadae wakasema aah kuna mapungufu kidogo tuirudishe wakafanyiwe kazi tena. Kwa hiyo, wameirudisha kwenye taasisi yetu tumeifanyia kazi tumeirekebisha halafu tumewarudishia na wao tena. Sasa sasa hivi iko kwao tunasubiri wakati wowote watuite tena kwa utekelezaji.

Kwa kweli hatua nzuri tumeifikia na unajua mchakato ule wa *Scheme of Service* si kitu cha mara moja tu, unajua una *deal* na maslahi ya watu tunaangalia kwanza kwa mujibu wa vyeo vilipo kielimu na udhoefu yote hayo yanaangalia. Kwa hivyo, lazima kwa kweli tutulie tufanye kitu cha uhakika, tukikosa itakuwa kuvunjiana moyo. Suala la msingi nililolizungumza kwamba taasisi hii wapewe hasa Mkurugenzi Mkuu alipwe kwa cheo chake stahiki.

Hilo suala tumelisikia na ni suala la msingi kazi yake ni nyeti mno na kweli ni ya fitina. Kwa hiyo, lazima tumlinde kwa njia zote na halkadhalika na wafanyakazi wengine nao kwa hiyo ushauri wenu tumeusikia Waheshimiwa na *Inshaallah* tutawapa na taasisi husika ili tuone tunafanikisha kitu hichi kwa ufanisi mkubwa.

Naomba kumjulisha Mhe. Mohammed Haji Khalid kwamba utaratibu wa kutoa elimu katika Shehia hufanyika kote kwa Unguja na Pemba kwa mujibu wa ratiba tuliopanga. Aidha, Shehia za Pemba tulizopata mafunzo hayo zinaonekana katika ukurasa wa 80,81 na 82 ya kitabu cha hotuba yangu labda ile *title* tu kwa sababu yale masomo yalikuwa tafauti lakini mengi yanayohusu hii elimu tunayotoa ya kwa ujumla kwa Utawala Bora na Utawala ina fani nyingi haki za binaadamu, *Anticorruption* zote hizo. Lakini ukiangalia *page* hizo nilizozisema utaona vipi Pemba nzima nayo tulivyoi-cover.

Mhe. Spika, Mhe. Hija Hassan Hija alisisitiza umuhimu wa kusimamia amani, umoja na utulivu wa nchi. Katika kutekeleza hili naomba sana Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza hili Tukufu viongozi na wananchi kwa jumla kila mmoja wetu awe balozi mzuri wa kusimamia hili na kuhubiri Amani Umoja, Utulivu na Mshikamano kati yetu. Aidha katika kusimamia hili Mhe. Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi tayari yupo mstari wa mbele katika kuhubiri

amani na utulivu, kazi hii amekuwa akiifanya kupitia hotuba zake mbali mbali katika maadhimisho ya kitaifa.

Naomba ninukuu katika hotuba yake ya maadhimisho ya miaka 51 ya Sherehe za Mapinduzi aliyoitoa Uwanja wa Amani tarehe 12 Januari naomba kunukuu:-

"Vile vile sherehe zetu za leo zinajumuisha kumalizika miaka minne ya Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar awamu wa saba yenye muundo wa Umoja wa Kitaifa. Kwa hakika tumefanikiwa kufanya mengi katika miaka minne hiyo yakiwemo maendeleo ya uchumi wetu na maendeleo ya jamii pamoja na kudumisha amani utulivu na mshikamano. Nawapongeza viongozi na wananchi wote walioshiriki katika kuleta mafanikio haya". (*Makofi*)

Kwa hiyo, Mhe. Rais anatupongeza sote hii ni *collective responsibility* ni yetu sote. Zaidi Mhe. Rais anasema miongoni mwa mafanikio muhimu yaliyopatikana ni kuwepo kwa amani, Umoja na Mshikamano wa Wazanzibari na Watanzania wote kwa jumla mambo ambayo yamechangia sana kuongeza kasi yetu ya maendeleo.

Mhe. Spika, kama alivyosema Mhe. Rais amekuwa daima na siku zote anahubiri. Lakini kwa hili si peke yake namshukuru na Makamu wa Kwanza wa Rais Maalim Seif Sharif Hamad katika Gazeti la Zanzibar leo, la leo Alhamisi tarehe 28 Mei 2015 Maalim nae ametoa na Zanzibar leo wameandika vizuri tu Maalim Seif anasema uchaguzi utakuwa wa amani. Naomba kumnukuu baadhi ya maneno yake. Makamu wa Kwanza wa Rais Maalim Seif Sharif Hamad ambaye ni Katibu Mkuu wa CUF alisema :-

"Haoni sababu ya kuibuka vurugu kabla, wakati na baada ya Uchaguzi Mkuu, endapo sheria na taratibu zitafuatwa katika, kufanikisha zoezi hili la kitaifa ambalo hufanyika kila baada ya miaka 5". (*Makofi*)

Kwa hiyo, viongozi wetu wakuu hawa wote wanahubiri Amani, Umoja, Utulivu. Sasa sisi viroje tena tuseme kuna viashiria shiria vinataka kuchafua . Mimi nafikiri sote tunawafuata viongozi wetu hawa wawili na tuendeleo kwenda nao bega kwa bega kuona kwamba suala la Umoja, Amani na Utulivu nchi mwetu tunalifanikisha kwa manufaa yetu sote.

Mhe. Spika, namuhakikishia Mhe. Hija Hassan Hija kwamba mambo makuu 15 yatatekelezwa na Afisi yangu kwa mwaka wa fedha 2015/16 yatekelezwa na sio mengi ukitilia maani kwamba Afisi hii ni kubwa na Idara zipatazo 16. Aidha kila jambo lilipongwa tayari limeshapangiwa fungu lake la fedha kwa wastani utaona kila idara au taasisi itatelekeza jambo moja tu.

Mhe. Spika, nampongeza Mhe. Wanu Hafidh Ameir kwa maoni yake na ushauri aliotoa pia namuhakikishia Mhe. Wanu Hafidh kwamba Idara ya Utawala Bora tutaipatia usafiri zaidi tayari wanao lakini tutazidi kuwapatia usafiri zaidi ili iweze kutekeleza kazi zake kwa ufanishi.

Kuhusu kuitengenezea *Documentary* kitabu cha miaka minne ya Dr. Ali Mohamed Shein suala hili tayari limeshafanyika na *Documentary* hiyo imesharushwa hewani kwenye ZBC TV na Redio mara kadhaa. Lakini si vibaya tutarudia tena ili watu wengine zaidi waliokuwa hawakuiona au hawakusikia waweze kupata fursa hiyo kuona.

Mhe. Subeit Khamis Faki nawe tunakushukuru sana ulitaka Mamlaka ya kuzuia rushwa na uhujumu wa uchumi iweke wazi utendaji wake ili wana jamii waijue mamlaka hiyo. Naomba nimuhakikishie kwamba moja kati ya majukumu ya kisheria ya mamlaka ni kuhakikisha kwamba jamii inafahamu utendaji wa mamlaka. Aidha, mamlaka imekuwa ikitoa machapisho kwa vipindi kupitia vyombo vya habari vyenye lengo la kuelimisha jamii kama ilivyoidhinishwa katika hotuba yangu ibara ya 120 ukurasa wa 44 na katika kiambatanisho namba 8 ukurasa wa 82 na 83.

Mhe. Spika, namuhakikishia Mhe. Salum Abdalla Hamad kwamba katika utekelezaji wa bajeti ya mwaka 2015/16 Afisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali imetenga bajeti ya kutosha kwa ajili ya kutoa mafunzo maalum kwa Waheshimiwa Wajumbe wa Kamati ya Kusimamia Hesabu za Serikali PAC kama nilivyosema hapo awali.

Aidha, naomba kuwajuilisha kwamba maslahi ya watendaji wote wakiwemo wataalamu na sio wataalamu yameshafanyiwa kazi na serikali yaani *Scheme of Service* ya Afisi hii ilianza kazi tokea mwezi wa Novemba mwaka jana na wafanyakazi wote wanafaidika na maslahi hayo mapya.

Mhe. Spika, Mhe. Saleh Nassor Juma aligusia kuhusu ukaguzi wa mazingira katika maeneo yalijengwa na kiholela karibu na pwani. Kupitia Afisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali utekelezaji wa ukaguzi huu wa mazingira tayari umeshaanza kufanyiwa kazi tokea mwaka jana na ripoti za ukaguzi huo tayari imeshatayarishwa. Miongoni mwa maeneo yaliyoguswa katika ukaguzi huo ni maeneo ya uchimbaji mchanga, ukataji wa mikoko, ukataji wa matofali ya mawe na uharibifu wa mazingira ya pwani katika Mkoa wa Kaskazini Pemba na Kisiwa Panza. Aidha, katika ukaguzi wa mwaka huu Afisi imejipanga kufanya ukaguzi katika maeneo yaliyojengwa mahoteli pembezoni mwa bahari.

Mhe. Spika, Mhe. Mahamoud Muhamed Mussa Mwenyekiti alitaka kujua kuhusu mapato ya Afisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali. Hadi kufikia mwezi Mei mwaka huu Afisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali imekusanya jumla ya shilingi ishirini na mbili milioni ambapo zaidi ya shilingi milioni nne zimeongezeka kutokana na ukaguzi wa baadhi wa Taasisi za Umma zikiwemo Mamlaka ya Bahari Kuu, mradi wa maji mjini na ukaguzi wa miradi inayofadhiliwa na *UNDP* ambayo kabla ya hapo ilikuwa bado haijakaguliwa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali.

Mhe. Spika, nampongeza sana Mhe. Mahamoud Mohammed Mussa kwa kufatilia kwa karibu sana suala la MKURABITA. Naomba kumkumbusha Mheshimiwa kwamba ili kuleta mabadiliko katika utendaji wa sekta isiyo rasmi Tanzania imeamua kuanzisha mpango wa kurasimisha rasiliamali na biashara za wanyonge, kwa madhumuni ya kurahisisha urasimishaji wa rasilimali na biashara zilizo katika mfumo usio rasmi kwa ajili ya kukidhi mahitaji ya kisheria na umuliki wa mali ndani ya mfumo wa uchumi wa kisasa.

Hivyo basi, Wazanzibari wananufaika na Programu hii katika masuala ya ardhi na biashara kwa upande wa Sekta ya Ardhi ni kama ifuatavyo:-

Wananchi wa Shehia ya Limbani tayari wameshafanyiwa urasilishaji kwa kupima maeneo na kutambuliwa umiliki wao. Jumla ya mashamba 500 yamepimwa na kuwekewa mipaka. Kwa upande wa Shehia ya Kiungani Pemba jumla ya mashamba 930 ya wananchi yamepimwa na mamshamba 650 kuwasilishwa kwa mrajisi wa ardhi Pemba kwa ajili ya kusajiliwa. Vile vile kazi ya ujenzi wa Afisi ya Usajili wa Ardhi ya Kiungoni ipo katika hatua za mwisho kukamilika.

Halkadhalika usajili wa ardhi Chwaka umeanza kwa hatua za uhakiki na kufanya uchambuzi wa taarifa. Jumla ya viwanja 750 vimetambuliwa ikiwa ni pamoja na mashamba. Pia zoezi la urasibishaji wa ardhi mijini limefanyika katika Shehia ya Welezo ambapo jumla ya 2500 vya wananchi vimepimwa na taratibu za kupeleka kwa Mrajisi wa ardhi kwa ajili ya usajili zinaendelea. Mwisho katika Shehia ya Jang'ombe jumla la viwanja 930 vimepimwa na wamiliki kujaza fomu za madai.

Kwa upande wa sekta ya biashara Mhe. Spika, jumla ya wafanyabiashara ndogo ndogo wapatao 2000 Unguja 1000 na Pemba 1000 walipatiwa mafunzo ya uendeshaji na usimamizi wa biashara wenye kuleta matokeo yaliyokusudiwa katika Wilaya ya Mjini Magharibi na Kaskazini B kwa Unguja na kwa Pemba ni Chake Chake na Wete.

Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar inaendeleza hatua za kujenga mazingira bora yatakayovutia uwekezaji katika sekta ya viwanda. Hatua hizo ni pamoja na hizi zifuatazo:-

- Kuendelea na hatua ya kufanya mapitio Sera ya Viwanda Zanzibar.

- Hadidu rejea kuhusiana na matayarisho ya Sera ya Maendeleo ya Ujasiriamali zimeandaliwa.

Aidha, rasimu ya awali ya mapendekezo ya kuanda sheria ya maendeleo ya ujasiriamali imeshakamilika. Pia kwa kushirikiana na JICA katika kuimarisha Sekta ya viwanda vidogo vidogo na vya kati timu wa wataalamu imekamilisha ripoti ya awali ya uchunguzi wa juu ya maendeleo ya viwanda hapa Zanzibar.

Mwisho maelezo zaidi kuhusu uimarishaji wa viwanda yatakuja kutolewa na Sekta husika ambayo ni Wizara ya Biashara na Viwanda.

Mhe. Spika, Mhe. Hamza Hassan Juma ameshauri serikali kuimarisha maslahi ya mamlaka ya kuzuia rushwa na uhujumu wa uchumi nafikiri hili nimelizunguza sitaki kulirejea tena. Nataka kuisitiza tu kwamba kweli tumeshalishughulikia na limo kwenye hatua tena za mwisho.

Katika kuweka mazingira mazuri ya utendaji kazi wa mamlaka, serikali imo katika harakati ya kutafuta jengo jengine litakalokidhi mahitaji ya mamlaka. Jengo linalotumika hivi sasa halina vigezo stahiki kwa mahitaji ya mamlaka. Hoja hizi pia zimezungumzwa na Mhe. Saleh Nassor Juma na Mhe. Subeit Khamis pale wamekaa kwa kujishikiza tu hata mabadiliko makubwa ya lile jengo kwa kweli hatuwezi kuyafanya yenye historia ya *Parliament* ya Zanzibar ndio *legco* la mwanzo tunaambiwa liko pale. Kwa hiyo, tunataka tu- *maintain* ile *history* ya jengo lile. Lakini tayari mipango tunayo ya kuwatafutia jengo eneo jengine na michoro ili wawe na mahala pa kudumu kabisa.

Mhe. Spika, naomba kuwahakikishia Wajumbe wote akiwemo Mhe. Makame Mshimba Mbarouk, Mhe. Mohammed Haji Khalid, Mhe. Saleh Nassor Juma, Mhe. Hamza Hassan Juma kwamba serikali itaendelea kuzitunza nyumba za viongozi na nyumba za serikali kwa ujumla. Kwa mwaka wa fedha ujao tumetenga fungu la bajeti kwa kazuia mmongonyoko wa ardhi katika Ikulu ya Mkoani na kuanza ujenzi wa ukuta wa Ikulu ya Bwefumu.

Aidha, Afisi yangu tayari imeshawasiliana na Wizara ya Miundo mbinu na Mawasiliano ambayo wao wana utaalamu wa kudhibiti mmongonyoko na tayari

wameshatuletea makisio yao. Mhe. Spika, kuhusu suala la ujenzi wa Ikulu ndogo ya Micheweni naomba kumuarifu Mhe. Salim Abdalla Hamad kwamba serikali iliwaagiza mawaziri watatu, Waziri wa Fedha, Waziri wa Nchi Afisi ya Rais Ikulu na Utawala Bora na Waziri wa Nchi Afisi ya Rais Tawala za Mikoa na Idara Maalum za SMZ wakae pamoja na muhusika huyo aliekuja kuchukuwa dhima ya **contractor** maana yake huyo **contractor** mwenyewe hasa alifariki Mwenyezi Mungu amuweka mahali pema. Sasa huyu bwana alikuwa London anafanyaka kazi zake na baadae akaja huku akachukuwa marisiti yale makaratasi ndio akajenga hoja.

Sasa serikali ilituagiza mawaziri watatui tukae na huyu bwana tumalizane. Kwa hivyo, tukachukuwa dhima mawaziri watatu tukaa nae tukabadilishana hati yeye akatoa vielelezo vyake vyote marisiti kila kitu ambazo nathubutu kusema kwamba yeye hakuzidfanyia kazi hizo zote hizo zilikuwa za huyo marehemu. Lakini tutakaa nae ili tumpe wasaa na yeye ajieleze na hiyo ilikuwa ni hatua nzuri kwa sababu alikwenda Mahakami kama alivyosema Mhe. Salim na tutakubaliana kwamba ikiwa umekwenda mahakamani basi limalizike mahakama.

Lakini namshukuru sana akawa muungwana akarudi akafuta ile kesi akaiondoa tumalizane kiungwana. Kwa hiyo, tukaa kubadilisha hizo *notes* mpaka tukafika mahala mazuri sana tulipofika sisi upande wa serikali tuka- *prove* kwamba yeye hatudai na sisi pia hatumdai hapo ndio *conclusion* yetu tumefika pazuri sana tumeshakubaliana yeye hatudai na sisi hatumdai.

Sasa kubwa liliopo sisi tunataka ule ujenzi uendelee tukaona hatua ya mwanzo tumalizane nae sasa *alhamdulillah* tumemaliziana nae sasa tukasema tuendelee sasa ndio nilivyosema tukachora michoro mipya pamoja na kuitisha tenda.

Kwa hiyo, sasa hivi michoro imeshawekwa kila kitu usalama pale mahala pameshaangaliwa na sasa tunatangaza tenda na yeye, pia tumemualika aombe kama atashinda tutambarikia au kama atashindwa tena atashukuru Mwenyezi Mungu lakini hapo ndipo tulipofikia.

Sasa Mhe. Salim Abdalla Hamad, kwamba naona kaja tena kwao kufufua mambo ya mahakama naona kwa kweli si jambo la kawaida kwa sababu hilo suala tumelimaliza na mwenyewe tumekaa nae mwisho tulimwachia Waziri wa Fedha tukakubaliana kabisa kila kitu. Sasa mimi nashangaa tena arudi tena.

Mimi nasema nataka tusafiane nae nia ili tumalize ujenzi wetu, pawe pazuri pale kama nilivyosema Micheweni nao wawe na *Rest House* yao. Sasa kama bado hajaridhika sisi tunamkaribisha mawaziri watatu tupo tutakuja tukae nae tumalizane tena. Lakini sisi kwa uamuzi tumeshafika *conclusion*.

Naomba nimuhakikishie pia Mhe. Subeit Khamis Faki na Mhe. Bikame Yussuf Hamad, kwamba wasiwe na khofu kwamba mwaka huu wa fedha, fedha za kutosha zimetengwa za kukamilisha ujenzi wa nyumba ya mapumziko ya Micheweni zipo, pesa zimewekwa za kutosha kumaliza ujenzi ule. Tatizo kwamba tumechelewa kwa hiyo kadhia iliyokuwa imetokezea.

Mhe. Spika, niko ukingoni tena naomba kumuhakikishia Mhe. Abdi Mosi Kombo kuwa serikali huwa inatoa taaluma ya ukuaji wa uchumi na uwezeshaji wananchi kiuchumi kama ifuatavyo. Hili hata Mhe. Mahamoud Mohammed Mussa naye aliuliza kuhusu uchumi mkuu. Tume ya Mipango Zanzibar imekuwa ikitoa taaluma wa ukuaji wa uchumi na mkakati wa kupunguza na kukuza uchumi kupitia maonesho ya Asasi za kiraia vyombo vya Habari na kusambaza nakala mbali mbali za taarifa wa uchumi kwa Zanzibar lenye lugha nyepesi.

Kuhusu uwezeshaji wananchi kiuchumi, wananchi wamekuwa wakipatiwa fursa mbali mbali kupitia Mfuko wa Uwezeshaji Wananchi Kiuchumi katika vikundi vya uzalishaji mali na kuwapatia mikopo nafuu na mbinu za biashara.

Aidha, kupitia MKURABITA na mradi wa Kituo cha Biashara cha kutotolea wajasiriamali Zanzibar ambazo programu zote hizi kwa ujumla zinaendelea kuwawezesha wananchi kiuchumi.

Mwisho ukuzaji wa uchumi kama anavyosema Mhe. Mwakilishi umetokana na maendeleo ya sekta mbali mbali ikiwemo kilimo, huduma, biashara, utalii, fedha, usafirishaji na mawasiliano, umeme na kadhhalika. Serikali imekuwa inaandaa mazingira mazuri katika sekta hizo katika kutekeleza majukumu yao kwa kuziimarisha sekta hizo kwa wananchi.

Mhe. Spika, kama nilivyosema ninamshukuru sana Mhe. Ali Mzee Ali kama ilivyo kawaida yake ametoa darasa nzito ambalo sote tumelifurahia na kuelimika. Hatuna zaidi la kuongeza kwa kuhofia tusije tukachafua darasa lake alilotoa, isipokuwa nimshukuru na kusema ahsante *daddy.(Makofi)*

Aidha, tunamshukuru Mhe. Bikame Yussuf Hamad kwa mchango wake. Hoja yake kuhusu Ikulu ya Micheweni. Kama nilivyoitolea maelezo maelezo ya awali kwamba Wizara yangu imetenga fungu la fedha la ujenzi huo na tayari taratibu za ujenzi zimeshaanza.

Mhe. Spika, tunapokea pongezi za Mhe. Fatma Mbarouk Said na kwa vile yeye ni Makamu Mwenyekiti wa Kamati ya PAC, tulifaidika sana na ushauri wake ndani ya Kamati. Hata hivyo, tunamshukuru yale aliyoyazungumza na ushauri mwingi

aliotupa hasa uzoefu wake wakati alipokuwa kama alivyosema mwenyewe ni staafu wa Kitengo cha Ukaguzi.

Tunamshukuru sana Mhe. Abdalla Mohamed Ali kwa mchango wake kuhusu *DIASPORA*, uchumi na utawala bora. Kwa kweli tunashukuru tumeanza vizuri na wana *DIASPORA* wana utaratibu mzuri umeandaliwa kwa kusaidiana na Benki yetu ya *PBZ*. Kwa kweli michango yao wale waliorudi hapa ya skuli, zahanati, elimu, ndiyo skuli hizo, kwa kweli ni mizuri na inaonekana ipo wazi kabisa.

Mhe. Spika, kwa mara nyengine tena naomba kuwashukuru Waheshimiwa Wajumbe wote kwa michango yao, mapendekezo na ushauri uliotupa. Ninawaahidi tutayafanyia kazi kwa lengo la kuimarisha utekelezaji wa majukumu ya Wizara ya Nchi (OR) na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi.

Mhe. Spika, naomba kutoa hoja. (*Makofi*)

Mhe. Spika: Mhe. Waziri tunakushukuru kwa majumuisho hayo. Hoja ilitolewa tuiamuwe. Na kwa maana hiyo basi sasa niwahoji Waheshimiwa Wajumbe wale wanaokubaliana na hoja hii ya Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Nchi (OR) Ikulu na Utawala Bora kwa mwaka 2015/2016 wanyanyue mikono, wanaokataa.

Waliokubali wote wamekubali. (*Makofi*)

Mhe. Waziri wa Fedha: Mhe. Spika, naafiki.

(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)

Mhe. Waziri wa Nchi (OR) Ikulu na Utawala Bora: Mhe. Spika, kwa kuwa Baraza limejadili na kuikubali hotuba ya bajeti ya Wizara ya Nchi (OR) Ikulu na Utawala Bora, sasa naomba Baraza lako Tukufu likae kama Kamati ya Matumizi ili kuvipitisha vifungu vya matumizi vya wizara yangu.

KAMATI YA MATUMIZI

FUNGU A01 -OFISI YA RAIS, IKULU NA UTAWALA BORA

Kifungu P01 Uratibu wa Shughuli za Mhe. Rais Shs.3,557,389,000/=

Mhe. Mwenyekiti: Hapa alipotaja kifungu ni ulimi tu lakini amekusudia ni programu ndogo, haya programu ndogo hiyo imekubaliwa.

Programu ndogo S02	Programu ndogo Uimarishaji wa Mawasiliano baina ya Serikali na Wananchi	Shs.217,824,000/=
--------------------	---	-------------------

Jumla ya Kifungu **Shs.3,775,213,000/=**

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)

KIFUNGU P02 UTAWALA BORA NA USALAMA WA WATUMISHI WA UMMA

Programu ndogo S01	Uratibu wa Shughuli za Utawala Bora	Shs.178,066,000/=
--------------------	-------------------------------------	-------------------

Programu ndogo S02	Usimamizi wa Usalama wa Watumishi wa Umma	Shs. 37,932,000/=
--------------------	---	-------------------

Jumla ya Kifungu **Shs.215,998,000/=**

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)

KIFUNGU P03 - UTAWALA NA UENDESHAJI WA OFISI YA RAIS, IKULU NA UTAWALA BORA

Programu ndogo S01	Uratibu na Usimamizi wa Shughuli za Ofisi ya Rais, Ikulu na Utawala Bora	Shs.1,239,415,000/=
--------------------	--	---------------------

Programu ndogo S02	Uratibu wa Shughuli za Mipango, Sera na Utafiti za Ofisi ya Rais na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi	Shs. 367,647,000/=
--------------------	---	--------------------

Programu ndogo S03	Uratibu na Usimamizi wa Shughuli za Ofisi na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi Pemba	Shs. 544,827,000/=
--------------------	--	--------------------

Jumla ya Kifungu **Shs.2,151,889,000/=**

Jumla Kuu **Shs.6,143,100,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

**KIFUNGU P01 USIMAMIZI WA MAJUKUMU YA KIKATIBA
NA KISHERIA YA BARAZA LA MAPINDUZI
NA KAMATI YA MAKATIBU WAKUU**

Programu ndogo S01	Uratibu na Kusimamia Shughuli za Baraza la Mapinduzi na Kamati zake	Shs.278,000,000/=
Programu ndogo S02	Tathmini ya Utendaji Kazi na Uwajibikaji wa Taasisi za Umma	Shs. 51,000,000/=
Programu ndogo S03	Uimarishaji, Uwezo wa Utendaji kwa Viongozi wa Ngazi za Juu Serikalini na Sekretarieti ya Baraza la Mapinduzi	Shs. 66,100,000/=
Programu ndogo S04	Kukuza ufanisi wa Kitengo cha Teknolojia ya Habari na Mawasiliano	Shs. 83,852,000/=

Jumla ya Kifungu **Shs.478,952,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

**KIFUNGU P02 - UONGOZI NA UTAWALA KATIKA
OFISI YA BARAZA LA MAPINDUZI**

Programu ndogo S01	Uongozi na Utawala katika Ofisi ya Baraza la Mapinduzi	Shs.1,184,048,000/=
--------------------	---	---------------------

Jumla ya Kifungu **Shs.1,184,048,000/=**

Jumla Kuu **Shs.100,663,000,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

FUNGU A03 - OFISI YA USHIRIKIANO WA KIMATAIFA NA URATIBU WA WAZANZIBARI WANA OISHI NCHI ZA NJE

Programu ndogo S01 Kuratibu Ushirikiano wa Kikanda na
Mashirika ya Kimataifa Shs.389,662,000/=

Mhe. Hamza Hassan Juma: Mhe. Mwenyekiti, katika kuboresha lakini vile vile kutilia mkazo ushauri ambao nilimpa Mhe. Waziri kwa kushirikiana na Mhe. Waziri wa Fedha.

Mhe. Mwenyekiti, ninaridhika sana na hizi programu zilivyo lakini pamoja na hizo *activities* ambazo zilizokusudiwa. Lakini kuna jambo nililishauri Mhe. Mwenyekiti, Mhe. Waziri hakuwahi kulitolea ufafanuzi, kwamba hii Idara ya Uratibu wa Ushirikiano wa Kimataifa, tunategemea hapa mbele si tutakuwa tutapiga kura ya maoni kuhusu Katiba inayopendekezwa.

Katika Katiba hii inayopendekezwa Mhe. Mwenyekiti, baada ya Katiba ile kupita Rais anayekuja atakuwa na haki ya kuunda Wizara ya Ushirikiano wa Kimataifa, siyo Wizara ya Mambo ya Nje kama nilivyosema mwanzo. Zipo nchi zina Wizara ya Mambo ya Nje, halafu kuna Wizara za Ushirikiano wa Kimataifa.

Sasa hapa nilitoa angalizo Mhe. Waziri pamoja na Mhe. Waziri wa Fedha. Je, ikiwa Mhe. Rais katika kipindi kinachokuja akiamua kuunda Wizara ya Ushirikiano wa Kimataifa na fedha tulizozitenga katika Idara hii haziwezi zikakidhi mazingira haya.

Sasa nilitaka maelezo labda tumejiandaa vipi ikiwa itakuja hiyo Wizara. Je, tutaweza kutengeneza vipi utaratibu kwa sababu hiyo ni Wizara mpya, tofauti na hizi Wizara nyengine.

Sasa labda atusaidie tu maelezo, sijakusudia kuzuia fungu lakini nilikusudia maandalizi ya huko mbele. Je, Serikali itakuja kuwa na mchakato gani wa kuhakikisha kwamba hii Idara inakuwa Wizara ambayo itakuwa na uongozi wake kamili.

Mhe. Mwenyekiti, ahsante sana.

Mhe. Waziri wa Fedha: Mhe. Mwenyekiti, ni kweli Mhe. Hamza Hassan Juma, alitoa angalizo hilo na ni kweli Mhe. Waziri katika majibu yake hakuweza kulifafanua.

Mhe. Mwenyekiti, lakini ninataka nijibu suala lake au nilitolee ufafanuzi kwa mambo mawili;

La kwanza baada ya kupita kwa Katiba inayopendekezwa wananchi wa Zanzibar na wananchi wa Tanzania Bara watakaposema ndiyo, baada ya kupita tutakuwa na kipindi cha mpito. Na kiutaratibu tutakuwa na kipindi cha mpito kisichopungua miaka minne.

Kipindi hicho cha mpito tutakuwa tuna nafasi sisi Wazanzibari kurekebisha Katiba yetu ya Zanzibar, kuingiza yale ambayo yameshatolewa katika Katiba ya Jamhuri ili yawemo katika Katiba yetu ya Zanzibar.

Kipindi hicho cha mpito tutakuwa tuna nafasi ya Wazanzibari kurekebisha sheria zetu ili ziendane na Katiba yetu mpya. Hilo ni la kwanza ambalo nilikuwa ninapenda nimsaidie Mhe. Hamza na tumejipanga, tayari Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibari imejipanga katika kipindi cha mpito na tayari tumeshaanza kufanya kazi kuziangalia sheria mbali mbali zitakazohitaji kufanyiwa marekebisho au kuanzishwa kulingana na Katiba inayopendekezwa. (*Makofi*)

Lakini la pili, Mhe. Mwenyekiti, kama kutakuwa kuna ulazima kwa Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi kusema kwamba Wizara ile ambayo Mhe. Hamza ameizungumzia, atapendelea ianze katika mwaka kesho wa fedha, utaratibu tunaweza tukaianzisha na utaratibu wetu ni kwamba Baraza linaturuhusu tuchezee pesa hizi hizi tulizonazo, tuzipange upya lakini tusiongeze za ziada. (*Makofi*)

Kama tunataka kuongeza za ziada Baraza litaturuhusu kuleta *supplementary* ili tuweze kuongeza pesa za ziada. Kwa hivyo, utaratibu wote miwili; kama tunataka kwenda katika kipindi cha mpito tujitayarishe vizuri zaidi tutakwenda lakini kama tutakatuianzishe mwaka kesho vile vile kuna utaratibu ambao unaturuhusu kuweza kuanzisha.

Ninamshukuru sana Mhe. Hamza Hassan Juma na ninadhani mwenzangu alighafilika tu kulitolea maelezo. Tumelipokea vizuri sana.

Mhe. Mwenyekiti, ahsante sana. (*Makofi*)

Mhe. Mwenyekiti: Ninamuona Mhe. Hamza ametabasamu, inaonekana anakubali. Mhe. Hamza.

Mhe. Hamza Hassan Juma: Mhe. Mwenyekiti, ninashukuru kwamba Serikali ipo makini kweli kweli na imeshajiandaa kwa hali yoyote.

Mhe. Mwenyekiti, ahsante sana. (*Makofi*).

Programu ndogo S01 Kuratibu Ushirikiano wa Kikanda na
Mashirikiano ya Kimataifa Shs.389,662,000/=

Jumla ya Kifungu **Shs.389,662,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

**KIFUNGU P02 - URATIBU WA SERIKALI YA MAPINDUZI YA
ZANZIBAR KWA WAZANZIBARI WANAOSHI NCHI ZA NJE**

Programu ndogo S01 Uratibu wa Serikali ya Mapinduzi ya
Zanzibar kwa Wazanzibari Wanaoishi
Nchi za Nje Shs.112,147,000/=

Jumla ya Kifungu **Shs.112,147,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

**KIFUNGU P03 - UTAWALA NA UENDESHAJI WA IDARA YA
USHIRIKIANO WA KIMATAIFA NA URATIBU WA
WAZANZIBAR WANAOSHI NCHI ZA NJE**

Program Ndogo S01 Kuimarisha hali za watendaji mazingira
na kazi na kuwajengea uwezo
watendaji wa idara Sh.161,591,000/=

Jumla ya Kifungu **Sh.161,591,000/=**

Jumla ya Fungu Kuu **Sh.663,400,000/=**

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

FUNGU A04 - TUME YA MIPANGO

**KIFUNGU P01 - KURATIBU MIPANGO YA KITAIFA NA
MAENDELEO YA WATENDAKAZI**

Program Ndogo 01 Uratibu wa mipango ya kitaifa na
kupunguza umaskini Sh.1,473,405,000/=

Program Ndogo 02	Maendeleo ya watenda kazi na masuala ya idadi ya watu	Sh.254,308,000/=
Program Ndogo 03	Tathmini na ufuatiliaji wa mipango Sh.ya maendeleo	Sh. 97,260,000/=
Jumla ya Kifungu		Sh. <u>1,824,973,000/=</u>

KIFUNGU 02 - USIMAMIZI WA UCHUMI MKUU

Program Ndogo 01	Ukuzaji uchumi na sera za kodi	Sh. 13,522,945,000/=
Program Ndogo 02	Mashirikiano baina ya sekta za umma na binafsi	Sh. 50,000,000/=
Jumla ya Kifungu		Sh. <u>13,572,945,000/=</u>

KIFUNGU 03 - UTAWALA NA UENDESHAJI WA TUME YA MIPANGO

Program Ndogo S01	Utawala na uendeshaji wa Tume ya Mipango	Sh. 930,982,000/=
Jumla ya Kifungu		Sh. <u>930,982,000/=</u>
Jumla ya Fungu Kuu		Sh. <u>16,328,900,000/=</u>

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)

FUNGU A05 - MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU

KIFUNGU P01 - UTAWALA UNGUJA

Program Ndogo S01	Utawala Unguja	Sh.28,213,000/=
Jumla Kuu		Sh. <u>28,213,000/=</u>

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)

FUNGU A05 - MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU

KIFUNGU P01 - UDHIBITI WA FEDHA NA RASILIMALI ZA UMMA

Program Ndogo S01	Udhibiti wa fedha na rasilimali za umma	Sh.1,101,888,000/=
Jumla ya Kifungu		Sh. <u>1,101,888,000/=</u>

KIFUNGU P02 - UTAWALA NA UENDESHAJI WA UDHIBITI NA UKAGUZI

Program Ndogo S01	Usimamizi wa uendeshaji wa udhibiti na ukaguzi	Sh. 727,297,000/=
Program Ndogo 02	Udhibiti na ukaguzi Pemba	Sh. 12,415,000/=
Jumla ya Kifungu		Sh. <u>1,239,712,000/=</u>
Jumla ya Fungu Kuu		Sh. <u>2,341,600,000/=</u>

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)

FUNGU A06 - MAMLAKA YA KUZUIA RUSHWA NA UHUFUMU UCHUMI

KIFUNGU P01 - KUPUNGUZA MATENDO YA RUSHWA NA UHUFUMU UCHUMI

Program Ndogo 01	Kupunguza matendo ya rushwa na uhufumu wa uchumi	Sh.111,614,000/=
Jumla ya Kifungu		Sh. <u>111,614,000/=</u>

KIFUNGU 02 - UTAWALA NA UENDESHAJI KATIKA MAPAMBANO YA RUSHWA NA UHUFUMU UCHUMI

Program Ndogo 01	Utawala na uendeshaji katika mapambano ya rushwa na uhufumu uchumi	Sh.725,586,000/=
------------------	--	------------------

Jumla ya Kifungu

Sh.725,586,000/=

Jumla ya Fungu Kuu

Sh.837,200,000/=

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vimepitishwa na
Kamati ya Matumizi bila ya mabadiliko yoyote)*

(Baraza lilirudia)

Mhe. Waziri wa Nchi Ofisi ya Rais Ikulu na Utawala Bora: Mhe. Spika, ilivyokuwa Kamati ya Matumizi imejadili na kupitisha makadirio ya fedha ya wizara yangu bila ya mabadiliko. Sasa naomba kutoa hoja, kwamba Baraza liyakubali makadirio hayo.

Mhe. Spika: Waheshimiwa Wajumbe, sasa niwahoji wale wanaokubaliana na makadirio hayo wanyanyuwe mikonu. Wanaokataa. Waliokubali wameshinda. *(Makofi)*

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na kuafikiwa)*

**Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha
kwa mwaka 2015/2016 - Wizara ya Katiba na Sheria**

Mhe. Waziri wa Katiba na Sheria: Mhe. Spika, naomba kutoa hoja kwamba Baraza lako tukufu likae kama Kamati ya Matumizi, ili liweze kujadili na hatimaye kuidhinisha makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara ya Katiba na Sheria kwa mwaka wa fedha 2015/2016.

Mhe. Spika, naomba nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu mtukufu, kwa kutuwezesha kukutana tena katika hali ya uzima kwenye mkusanyiko huu muhimu, katika kutekeleza jukumu letu la kitaifa la kujadili maendeleo ya nchi yetu.

Mhe. Spika, baada ya shukurani hizo naomba nitumie fursa hii kumpongeza kwa dhati Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, Mhe. Dk. Ali Mohammed Shein, kwa uongozi wake wa busara unaomwezesha kuiongoza nchi yetu katika hali ya amani.

Mhe. Spika, naomba pia nichukue fursa hii kuwapongeza Makamu wa Kwanza wa Rais, Mhe. Maalim Seif Sharif Hamad, na Makamu wa Pili wa Rais, Mhe.

Balozi Seif Ali Iddi, kwa kazi kubwa wanazofanya katika utekelezaji wa majukumu yao, ikiwemo kumshauri Mhe. Rais, ambayo wanaitekeleza kwa ufanisi mkubwa.

Mhe. Spika, naomba uniruhusu kutoa pongezi kwako kwa kuliongoza vyema Baraza letu na kwa ufanisi mkubwa. Vile vile, naomba nitumie fursa hii kuwapongeza watendaji wa Baraza la Wawakilishi wakiongozwa na Katibu wa Baraza, kwa kuifanya kazi yako ya kuliongoza Baraza hili kuwa ya mafanikio.

Mhe. Spika, naomba pia nitoe shukurani maalum na za pekee kwa Wajumbe wa Kamati za Baraza kwa jumla, kwa kutekeleza majukumu yao kwa umahiri mkubwa. Aidha, natoa shukurani kwa Wajumbe wa Kamati ya Katiba, Sheria na Utawala, kwa kuishauri ipasavyo Wizara ya Katiba na Sheria katika mambo mbali mbali, chini ya uongozi imara wa Mwenyekiti Mhe. Ussi Jecha Simai.

Napenda kuchukua nafasi hii ya pekee kumuomba Mhe. Ussi Jecha Simai, apone haraka ili aweze kuendelea na ujenzi wetu wa taifa. (*Makofi*)

Napenda pia kuishukuru Kamati ya PAC kwa ushirikiano wanaotoa kwa wizara, ambao ni nyenzo muhimu inayosaidia uwajibikaji katika masuala ya fedha.

Mhe. Spika, baada ya maelezo hayo, sasa naomba uniruhusu niwashukuru wananchi wenzangu wa Jimbo la Mgogoni, kwa ushirikiano mkubwa wanaonipa pamoja na imani yao kwangu, ambavyo vimeniwezesha kutekeleza majukumu yangu ya serikali pamoja na ya jimbo kwa mafanikio. Nawatakia kila la heri na maisha mema amin.

B. UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA 2014/2015

Mhe. Spika, katika mwaka 2014/15, Wizara ya Katiba na Sheria iliidhinishiwa jumla ya shilingi 10,244,164,000.00. Kati ya fedha hizo, shilingi 6,551,455,000.00 zilipangwa kulipia mishahara na stahiki mbali mbali za watumishi na shilingi 3,692,709,000.00 kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia mwezi Machi 2015 jumla ya shilingi 6,589,077,001.00 (61%) zimepatikana. Kati ya fedha hizo, shilingi 4,861,750,000.00 (74%), kwa ajili ya mishahara na stahiki za watumishi, na shilingi 1,727,327,001.00 (47%) kwa matumizi mengineyo.

Vile vile, wizara ilikadiriwa kutumia ruzuku ya shilingi 765,300,000.00 na hadi kufikia Machi 2015 imepokea shilingi 542,540,611.00 (71%). Aidha, kwa kazi za maendeleo shilingi 2,679,748,700.00 ziliidhinishwa. Kati ya fedha hizo, shilingi 1,100,000,000.00 ni mchango wa serikali na shilingi 1,579,748,700.00 ni msaada kutoka kwa Washirika wa Maendeleo.

Hadi kufikia Machi 2014, shilingi 945,530,050.00 (35%) zimepatikana, ambapo shilingi 315,000,000.00 (29%) ni mchango wa serikali na shilingi 630,530,050.00 (40%) zilitoka kwa Washirika wa Maendeleo. Wizara pia ilikadiria kukusanya shilingi 442,494,000.00 ili kuchangia mapato ya serikali. Hadi Machi 2015, fedha zilizokusanywa ni shilingi 389,396,692.00 (88%) (Viambatanisho nam. 1&3 vinahusika).

Mhe. Spika, sasa naomba nitoe taarifa ya shughuli za Wizara ya Katiba na Sheria kwa mwaka 2014/15 kwa kueleza maendeleo ya utekelezaji wa malengo ya wizara kama ifuatavyo:-

B1 IDARA YA MIPANGO, SERA NA UTAFITI

Mhe. Spika, Idara ya Mipango, Sera na Utafiti ina jukumu la kusimamia na kuratibu masuala ya mipango, miradi, sera na utafiti. Katika mwaka wa fedha wa 2014/15, Idara imetekeleza jukumu lake kwa kuandaa taarifa za utekelezaji wa kazi za wizara za kila robo mwaka, na taarifa za usimamizi wa miradi ya maendeleo na kuziwasilisha kwenye mamlaka na vikao vinavyohusika.

Pia, katika kuratibu na kutekeleza mipango ya wizara na taasisi zake, Idara imefanya uratibu wa matayarisho ya mipango ya kibajeti, ikiwemo mpango wa matumizi wa muda wa kati (*MTEF*) na bajeti inayotumia programu (*Programme Based Budget - PBB*).

Aidha, Idara imeendelea kuratibu utekelezaji wa mpangokazi wa wizara kwa mwaka wa fedha 2014/2015 na kukusanya na kuweka pamoja taarifa za utekelezaji bajeti ya wizara, pamoja na taarifa za miradi ya maendeleo.

Mhe. Spika, Idara pia imeratibu Programu ya Mabadiliko Katika Sekta ya Sheria; Mradi wa Kuimarisha Ofisi ya Mkurugenzi Mashtaka; Mradi wa Kuimarisha Usajili na Upatikanaji wa Takwimu za Matukio ya Kijamii; na Mradi wa Kuimarisha Majengo ya Mahkama. Utekelezaji wa miradi hiyo uko katika hatua mbali mbali na ufafanuzi wa taarifa zake utatolewa kwenye taasisi zinazohusika.

Mhe. Spika, pamoja na kazi hizo, Idara imefanya maandalizi ya kazi za utafiti na sera, kwa kuratibu utafiti wa taarifa za msingi za sekta ya sheria (*Legal Sector Baseline Study*) na utafiti kuhusu njia bora ya utunzaji wa kumbukumbu. Idara pia imeandaa sera ya msaada wa kisheria. Rasimu ya sera hiyo inaendelea kufanyiwa mapitio wizarani na kuwekwa tayari kwa ajili ya kuwasilishwa kwenye vikao vinavyohusika.

Aidha, kupitia mradi wa mabadiliko katika Sekta ya Sheria, idara imeratibu utoaaji wa mafunzo kuhusu uhalifu wa kimtandao, mikataba, utafiti na uandishi wa ripoti za sheria; na utafiti juu ya usimamizi wa kesi. Aidha, yamefanyika mapitio ya mwongozo wa uendeshaji mashtaka; kuhuisha tovuti ya wizara; na ununuzi wa vitabu na ripoti za sheria.

Mhe. Spika, idara vile vile imeratibu mapitio ya Sheria ya Ushahidi na Sheria ya Madai; imeandaa mpangokazi wa mwaka mmoja wa utekelezaji wa Mkakati wa Mabadiliko Katika Sekta ya Sheria; imeratibu maandalizi ya utafiti wa msingi kwa ajili ya uwezekano wa kununua mashine ya uchunguzi wa vinasaba (*Deoxyribonucleic Acid - DNA*), na inaendelea kuratibu matayarisho ya nyaraka za miradi ya maendeleo, itakayokwenda sambamba na Programu ya Mabadiliko katika Sekta ya Sheria.

Aidha, idara imesimamia mradi wa ujenzi wa jengo la wizara huko Mazizini ambao umekamilika. Hata hivyo, mradi huo haukukamilika kwa wakati uliopangwa kutokana na upungufu wa fedha za malipo ya Mkandarasi.

Mhe. Spika, Idara iliendelea kuwapatia stahiki wafanyakazi wake watano walioko masomoni katika ngazi ya shahada ya uzamili, na shahada ya kwanza. Kati ya hao mfanyakazi mmoja ameripoti kazini baada ya kumaliza masomo yake katika ngazi ya stahada ya uzamili.

Mhe. Spika, katika mwaka 2014/15 Idara ya Mipango, Sera na Utafiti iliidhinishwa shilingi 224,252,000.00 ambapo kati ya fedha hizo, shilingi 128,784,000.00 kwa ajili ya mishahara na stahiki kwa watumishi na shilingi 95,468,000.00 kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia Machi 2015, shilingi 109,567,550.00 (49%) zimepatikana.

Kati ya fedha hizo, shilingi 84,923,500.00 (66%) zimetumika kwa malipo ya mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 24,644,050.00 (26%) kwa matumizi mengineyo. Aidha, shilingi 1,729,748,700.00 ziliidhinishwa kwa kazi za Maendeleo. Hadi kufikia Machi 2015, fedha zilizopatikana ni shilingi 680,530,050.00 (39%). Kati ya fedha hizo, shilingi 50,000,000.00 (33%) ni kutoka Serikalini na shilingi 630,530,050.00 (40%) kutoka kwa Washirika wa Maendeleo (Viambatanisho Nam 1&2 vinahusika).

B2 IDARA YA UENDESHAJI NA UTUMISHI

Mhe. Spika, Idara ya Uendeshaji na Utumishi ina dhamana ya kusimamia na kuratibu shughuli zote za uendeshaji na utumishi kwa idara na taasisi za wizara. Katika mwaka wa fedha wa 2014/15, Idara ya Uendeshaji na Utumishi imeendelea

kuzifanyia mapitio taarifa za watumishi, kuzirekebisha na kuziingiza katika “data base” ya wizara. Vilevile, Idara imesimamia shughuli za uajiri na kutayarisha mafao ya wastaafu. Jumla ya wafanyakazi wanane wameajiriwa katika taasisi za wizara na tayari wameanza kazi. Idara pia imeratibu mipango ya mafunzo na kumbukumbu za ofisi na za wafanyakazi. Aidha, Idara kwa kushirikiana na Wizara Nchi (AR) Kazi na Utumishi wa Umma imefanikisha kazi ya kurekebisha mishahara ya wafanyakazi wenye uzoefu.

Mhe. Spika, Idara imeandaa mikutano miwili ya Kamati ya Uongozi, mikutano mitano ya Kamati Tendaji, na vikao sita vya Bodi ya Zabuni. Vilevile, Idara imeendelea kusimamia kazi ya kuandaa Mkataba wa Utoaji wa Huduma kwa Mteja kwa kufanya vikao vya kazi vitano vya Kamati ya Utumishi ya Wizara. Pamoja na shughuli hizo, Idara ya Uendeshaji na Utumishi inasimamia utendaji wa vitengo vinne vya Wizara ambavyo ni:- Ukaguzi wa Ndani, Uhasibu, Ununuzi na Kitengo cha Mwasiliano.

Mhe. Spika, kazi za ukaguzi wa ndani wa hesabu zimefanyika kwa ufanisi ambapo Ripoti za Ukaguzi za Julai – Septemba na Oktoba – Disemba 2014/15 zimewasilishwa kwenye Kamati ya Ukaguzi ya Wizara na kujadiliwa. Ripoti ya Januari – Machi 2015 ipo kwenye hatua ya maandalizi. Kwa upande mwingine, Kitengo cha Uhasibu kimetekeleza kazi zake za kawaida ikiwemo kutoa ufafanuzi wa hoja za Wakaguzi wa Hesabu, kuandaa ripoti ya mwaka ya upatikanaji wa fedha (*Financial Statement*) na kuiwasilisha kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali.

Mhe. Spika, Idara imeendelea na usimamizi wa upatikanaji wa vitendea kazi pamoja na huduma muhimu za uendeshaji wa ofisi ikiwemo huduma za mawasiliano, usafiri, vitendea kazi, maji, umeme pamoja na matengenezo madogo madogo ya magari na jengo la ofisi. Idara pia imeratibu masuala ya upatikanaji wa habari kwa kutoa mafunzo kwa Kamati ya Uhariri ya taarifa za mtandao, kutayarisha matangazo ya TV, vipeperushi vya Mkakati wa Mabadiliko katika Sekta ya Sheria na mikutano ya Mhe. Waziri na Waandishi wa Habari.

Mhe. Spika, katika kuratibu masuala mtambuka, Idara imeendesha mafunzo maalum kwa Maafisa wa Wizara juu ya masuala yanayohusu shughuli za Watu Wenye Ulemavu na mapambano dhidi ya UKIMWI na mazingatio yake katika mipango ya kazi.

Mhe. Spika, Idara imeendelea kuwalipia gharama za masomo wafanyakazi wawili wanaoendelea na masomo katika ngazi ya shahada ya uzamili ya sheria na shahada ya rasilimali watu. Aidha, wafanyakazi wawili wamehudhuria mafunzo ya muda mfupi nchini India na Tanzania Bara kwa ajili ya kuongeza ufanisi.

Mhe. Spika, katika Mwaka 2014/15, Idara ya Uendeshaji na Utumishi iliidhinishiwa jumla ya shilingi 716,161,000.00 kwa kazi za kawaida ambapo kati ya fedha hizo, shilingi 465,723,000.00 ni kwa ajili ya mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 250,438,000.00 kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia mwezi Machi, 2015 fedha zilizopatikana ni shilingi 392,275,000.00 (55%). Kati ya fedha hizo, shilingi 287,680,750.00 (62%) zilitumika kulipia mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 104,594,250.00 (42%) kwa matumizi mengineyo (**Kiambatanisho Nam. 1** kinahusika).

B3 MAHKAMA

Mhe. Spika, Mahkama ina jukumu la kusimamia utoaji wa haki. Katika kufanikisha jukumu hilo Mahkama imesikiliza kesi mbalimbali za madai na jinai pamoja na rufaa za Mahkama Kuu. Kwa kipindi cha Julai - Machi 2014/15 Mahkama imepokea na kusajili kesi 6783 kutoka Mahkama zote Unguja na Pemba.

Mhe. Spika, katika kipindi hicho, Mahkama Kuu imepokea mashauri mapya 163. Ukijumuisha na mashauri 116, imekuwa na jumla ya mashauri 279. Mashauri manne yametolewa uamuzi. Katika Divisheni ya Mahkama ya Kazi, yamepokelewa mashauri mapya 11 na kuifanya divisheni hiyo iwe na mashauri 18 kwa kujumuisha na mashauri saba yaliyosajiliwa kabla. Hakuna mashauri yaliotolewa maamuzi katika mahkama hiyo.

Mhe. Spika, katika Mahkama za Mkoa, mashauri mapya 221 yamepokelewa na kufanya Mahkama hizo ziwe na jumla ya mashauri 537, kwa kujumuisha na mashauri mengine 316 yaliyosajiliwa kabla. Mahkama za Mikoa zimetoea maamuzi kwa mashauri 47.

Mhe. Spika, kwa upande mwingine, Mahkama za Wilaya zilipokea mashauri mapya 2,504 na kufikisha jumla ya mashauri 4,893 yanapojumuishwa na mashauri 2,389 yaliyosajiliwa kabla. Katika kipindi cha Julai 2014 hadi Machi 2015, Mahkama hizo zimetoea uamuzi mashauri 1,865.

Mhe. Spika, Mahkama za Mwanzo zilipokea mashauri mapya 2,783 na kufikisha jumla ya mashauri 5,385 yanapojumuisha mashauri 2,602 yaliyosajiliwa kabla. Katika kipindi cha Julai hadi Machi 2015 Mahkama hizo zimetoea uamuzi mashauri 2,448.

Mhe. Spika, Mahkama ya Kadhi wa Rufaa imepokea mashauri mapya 37, na kuifanya iwe na jumla ya mashauri 72 yanapojumuishwa na mashauri 38 yaliyosajiliwa kabla. Mashauri 17 kati ya hayo yametolewa uamuzi. Vilevile, Mahkama za Kadhi wa Wilaya zilipokea mashauri mapya 1,033 na kuwa na jumla

ya mashauri 2,013 yanapojumuishwa na mashauri 980 yaliyosajiliwa kabla. Mashauri 459 kati ya hayo yametolewa uamuzi.

Mhe. Spika, Mahakama ya Rufaa ya Tanzania kwa mwaka wa fedha 2014/15 ilikuwa na idadi ya mashauri kumi yaliyosalia kutoka miaka ya nyuma. Kufikia Machi 2014 Mahkama hiyo imepokea mashauri sita na kufikisha jumla ya mashauri 16. Hadi kufikia Machi 2015 jumla ya mashauri sita yalitolewa uamuzi.

Mhe. Spika, Mahkama ya Watoto ilianza mwaka wa fedha 2014/15 ikiwa na idadi ya mashauri 23 yaliyosalia kutoka miaka ya nyuma na kupokea mashauri mapya 28 na hivyo kufanya idadi ya mashauri kufikia 51. Katika kipindi cha Julai 2014 hadi Machi 2015 Mahkama ya Watoto imetoa uamuzi kwa mashauri 9. Uchache huo unatokana na kukosekana kwa mashahidi.

Mhe. Spika, kwa uchambuzi huo, Mahkama imepokea na kusajili jumla ya mashauri 6,783 kutoka mahkama zote kwa kipindi cha Julai 2014 hadi Machi 2015 ambapo idadi ya mashauri yaliyosikilizwa na kutolewa uamuzi ni 4,854 sawa na 72% (*Viambatanisho nam. 5a & 5b vinahusika*).

Mhe. Spika, ili kupunguza mrundikano wa kesi, Mahkama imeendelea na utaratibu wake wa kukutana na wadau wa kesi kupitia kamati yake ya kusukuma kesi ambapo vikao viwili vilifanyika. Vilevile *UNICEF* kupitia Mpango wa Mabadiliko Katika Haki za Mtoto iliwapatia mafunzo baadhi ya Majaji, Mahakimu na Makarani wa Mahkama juu ya namna ya kutumia kanuni za Mahkama za watoto na jinsi ya kushughulikia kesi za watoto.

Mhe. Spika, katika kuelimisha jamii, Mahkama imechapisha na kusambaza kwa wananchi toleo la 3 la Jarida la Mahkama na kuendesha vipindi kupitia televisheni ya *ZBC*. Katika kusherehekea maadhimisho ya nne ya Siku ya Sheria Zanzibar (*Law Day*), Mahkama ilifanya mdahalo uliowekea msisitizo kaulimbiu ya “Mahkama huru ni msingi wa utawala bora.”

Mhe. Spika, katika kuwajengea uwezo wafanyakazi wake, Mahkama imewapatia fursa ya masomo wafanyakazi tisa katika fani za utawala, uwekaji wa kumbukumbu na sheria. Aidha, ili kuwezesha shughuli za kila siku za Mahkama, mahitaji na vitendea kazi vya ofisi vimenunuliwa.

Mhe. Spika, Mahkama imeendelea kuimarisha majengo yake kwa kuanza matengenezo ya jengo la Mahkama Chake Chake Pemba. Matengenezo yaliyokwishafanyika ni pamoja na kuzekwa kwa jengo lote na kurekebisha mfumo wa umeme. Matarajio ni kuendelea na ujenzi huo hali ya upatikanaji wa fedha itakaporuhusu.

Mhe. Spika, katika mwaka wa fedha 2014/15, Mahkama iliidhinishiwa jumla ya shilingi 5,036,700,000.00 kwa kazi za kawaida zikiwemo shilingi 3,536,700,000.00 kwa mishahara na stahiki, na shilingi 1,500,000,000.00 kwa matumizi mengineyo. Jumla ya shilingi 700,000,000.00 ziliidhinishwa kwa kazi za Maendeleo na kupitia Mpango wa Mabadiliko Katika Haki za Mtoto, Mahkama ilipatiwa jumla ya shilingi 55,242,000. Aidha, shilingi 95,000,000.00 zilikadiriwa kukusanywa ili kuchangia mapato ya Serikali.

Mhe. Spika, hadi kufikia mwezi Machi, 2015 Mahkama iliingiziwa shilingi 3,325,366,205.00 (66%) kwa matumizi ya kazi za kawaida, zikiwemo shilingi 2,739,663,400.00 (77%) zilizotumika kulipia mishahara na stahiki za wafanyakazi na shilingi 585,702,805.00 (39%) kwa matumizi mengineyo. Kwa kazi za maendeleo, Mahkama iliingiziwa shilingi 200,000,000.00 (29%) kutoka Serikalini. Shilingi 128,346,107.00 (135%) zimekusanywa kuchangia mapato ya Serikali (Kiambatanisho nam. 1 & 3 kinahusika.)

B4 AFISI YA MWANASHERIA MKUU

Mhe. Spika, jukumu la msingi la Afisi ya Mwanasheria Mkuu ni kuishauri Serikali kwa mambo ya kisheria ikiwemo kuandaa mikataba ya kitaifa na kimataifa, kutayarisha miswada ya sheria, kusimamia mashauri ya madai kwa niaba ya serikali na kuandaa hati na nyaraka za kisheria.

Mhe. Spika, katika mwaka wa fedha 2014/15, Afisi ya Mwanasheria Mkuu imetayarisha rasimu za miswada ya sheria nne kwa lengo la kupata sheria mpya ambazo baadhi yao zimepitwa na wakati na nyengine zilikuwa hazipo kabisa. Lengo ni kuweka nguvu za kisheria katika masuala ya uwakala na usimamizi wa amana na wasia (*Kiambatanisho Nam. 6.*) Vilevile, Afisi imeandaa na kuchapisha kanuni za sheria mbalimbali, matangazo ya kisheria (*Legal Notice*), imesimamia mikataba 50 kwa ajili ya wizara na taasisi za Serikali na hati za maelewano (*MOU*) yaliyoingiwa na Serikali. Wakati huo huo, Afisi inaendelea kusimamia kesi 60 za madai zilizofunguliwa dhidi ya Serikali.

Mhe. Spika, Afisi ya Mwanasheria Mkuu imekusanya na kuyaweka pamoja magazeti rasmi ya serikali kuanzia mwaka 1910 hadi mwaka 1955. Kazi hiyo inaendela na lengo ni kukusanya magazeti rasmi hadi kufikia mwaka 1963.

Mhe. Spika, ili kutekeleza masharti ya kifungu cha 11 cha Sheria namba 6 ya 2013 ya Kuanzisha Afisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali, Afisi imeanza kuwateuwa Mafisa Sheria kumi na tano kutoka wizara za SMZ kuwa Mawakili wa Serikali ili kushirikiana na wanasheria kutoka Afisi ya Mwanasheria Mkuu katika kutekeleza

majukumu ya Afisi ya Mwanasheria Mkuu.

Mhe. Spika, Afisi siliandaa warsha kuhusiana na utakasishaji wa fedha haramu kwa lengo la kutoa uwelewa kwa watendaji wake pamoja na mahakimu, maafisa sheria wa taasisi mbalimbali za Serikali na watendaji kutoka taasisi za fedha nchini. Kwa upande mwingine, Afisi ya Mwanasheria Mkuu imeendelea kuwasomesha watendaji wake ambapo wafanyakazi wanne wamepatiwa mafunzo katika fani ya sheria na utawala kwa kiwango cha shahada na stashahada. Kupitia Programu ya Mabadiliko Katika Sekta ya Sheria, Afisi pia imewapatia mafunzo wanasheria wa Afisi ya Mwanasheria Mkuu na Maafisa Sheria kutoka wizara na taasisi mbalimbali za serikali, yanayohusiana na masuala ya mikataba na utatuzi wa migogoro.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha 2014/15 Afisi ya Mwanasheria Mkuu iliidhinishiwa shilingi 999,300,000.00 zikiwemo shilingi 461,900,000.00 za mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 537,400,000.00 kwa matumizi mengineyo. Kufikia Machi 2015, jumla ya shilingi 621,349,575.51 (62%) zilipatikana zikiwemo shilingi 311,192,025.00 (67%) kwa ajili ya mishahara na shilingi 310,157,550.51 (58%) kwa matumizi mengineyo (*Kiambatanisho nam. 1 kinahusika*).

B5 TUME YA KUREKEBISHA SHERIA

Mhe. Spika, Tume ya Kurekebisha Sheria Zanzibar ina jukumu la kuzifanyia mapitio Sheria za Zanzibar na kupendekeza marekebisho yake. Utekelezaji wa jukumu hilo unahusisha utafiti na kuwashirikisha wananchi katika hatua mbalimbali hadi kupendekeza marekebisho ya sheria zinazohusika. Tume pia inatoa elimu kwa umma juu ya Sheria za Zanzibar ili wananchi waweze kuelewa haki na wajibu wao.

Mhe. Spika, katika kipindi kifupi tangu kuimarishwa upya kwa Tume, sheria kumi na mbili zimefanyiwa mapitio kama ifuatavyo; Sheria ya Ushahidi sura ya 5/1917, Sheria ya Vileo sura ya 163, Sheria ya Tume ya Kurekebisha Sheria namba 16/1986, Sheria ya Rasilimali Mifugo namba 11/1999, “*The Legal Practitioners Decree*” sura 28/1941, “*The Notaries Public Decree*” sura ya 29/1948, Sheria ya Usafirishaji Bidhaa kwa njia ya Bahari sura 155/1926, Sheria ya Ukomo sura ya 12/1917, Sheria ya Mikataba sura ya 149/1917 “*The Succession Decree*” sura ya 21/1917, “*The External Probates Decree*” sura ya 22/1918, na “*The Vagrancy Decree*” sura ya 21/1962”.

Mhe. Spika, kwa mwaka 2014/15, Tume ilipanga kufanya mapitio ya sheria 4, ambazo ni “*The Succession Decree*” sura ya 21/1917, “*The External Probates Decree*” sura ya 22/1918, *The Vagrancy Decree* sura ya 21/1962 na Sheria ya

Utalii kama ilivyorekebisha na sheria namba 7/2012. Mpaka kufikia Machi, 2015 mapitio ya sheria tatu yamekamilika na mapitio ya Sheria ya Utalii yamesita kutokana na mabadiliko ya Sera ya Utalii yanayoendelea kufanywa chini ya uongozi wa wizara inayohusika.

Mhe. Spika, Tume imetayarisha na kurusha vipindi sita vya redio na vitatu vya televisheni ili kutoa elimu kwa umma kuhusu matumizi ya Sheria za Zanzibar. Aidha, Tume imefanya Semina kuhusu mapitio ya Sheria kwa wadau mbalimbali wakiwemo Mahakimu, Mawakili wa kujitegemea, Wanasheria wa Serikali, Askari Polisi, Viongozi wa Dini, Walimu, Wanafunzi, na Asasi za Kiraia zikiwemo Kituo cha Huduma za Sheria (ZLSC) na Wanasheria wa Chama cha Wanasheria Zanzibar (ZLS).

Mhe. Spika, katika kudumisha ushirikiano kitaifa na kimataifa, Tume inaendelea kuwa mwanachama wa Tume za Kurekebisha Sheria wa Afrika Mashariki, Kusini na Kati (ALRAESA) na Umoja wa Tume za Kurekebisha Sheria wa Jumuiya ya Madola (CALRAS). Vilevile, Tume imeendelea na ushirikiano na taasisi zilizo katika nchi mbalimbali kama vile Uganda, Uingereza na India, ili kubadilishana uzoefu kwa kushiriki katika mikutano yenye lengo la kuijengea Tume mustakbali mzuri kiutendaji.

Mhe. Spika, Tume ya Kurekebisha Sheria imewapatia mafunzo watendaji wake wanne katika kada tofauti kama ifuatavyo:- Wafanyakazi watatu walipata mafunzo mafupi ya miliki ubunifu (*Intellectual Property Rights*) nchini China, mfanyakazi mmoja anaendelea na mafunzo ya stashahada ya uhifadhi na uwekaji wa kumbukumbu, na wafanyakazi wanne wanatarajiwa kuhitimu mafunzo yao mwezi Julai 2015 katika kada ya sheria, uhasibu, kompyuta na ukatibu muhtasi.

Mhe. Spika, katika mwaka wa fedha 2014/15, Tume ya Kurekebisha Sheria iliidhinishiwa jumla ya shilingi 498,000,000.00. Kati ya fedha hizo, shilingi 158,000,000.00 kwa ajili ya mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 340,000,000.00 kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia Machi 2015 shilingi 250,044,850.00 (50%) zilipatikana, zikiwemo shilingi 123,184,850.00 (78%) kwa ajili ya mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 126,860,000.00 (37%) kwa matumizi mengineyo.

AFISI YA MKURUGENZI WA MASHTAKA

Mhe. Spika, Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka ina jukumu la usimamizi wa mashtaka ya jinai Zanzibar. Kwa mwaka wa fedha 2014/15 afisi imeendelea kusimamia kesi za jinai na kutoa ushauri wa kisheria kwa Jeshi la Polisi na taasisi mbalimbali za serikali pamoja na raia. Katika kipindi cha Julai 2014 hadi Machi

2015 jumla ya kesi za jinai 5,321 zimefunguliwa katika Mahkama mbalimbali Unguja na Pemba. Kati ya kesi hizo, kesi 4,312 zimeshatolewa uamuzi na kesi 1,009 zinaendelea katika hatua tofauti.

Mhe. Spika, katika mwaka 2014/15 Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka ilipanga kuimarisha na kuendeleza uendeshaji wa Mashtaka Kiraia kwenye Wilaya ambazo bado hazijafikiwa na huduma hiyo. Katika kutekeleza azma hiyo, afisi imeajiri wanasheria wapya watano ili kufanya kazi katika Mahkama mbalimbali za Unguja na Pemba.

Aidha, afisi imeendelea kutekeleza mpango wake wa kujenga nyumba za makaazi ya waendesha mashtaka huko Makunduchi, Mwera na Mkokotoni, ambapo kwa kipindi hiki afisi imemaliza ujenzi wa nyumba iliyopo Madungu Chake Chake Pemba.

Mhe. Spika, kazi ya uendeshaji wa mashtaka inahitaji mashirikiano baina ya taasisi zinazosimamia haki za jinai. Katika kutekeleza suala hilo, Afisi imefanikiwa kupunguza mwanya uliopo baina ya wadau kwa kujenga ukaribu kati ya Afisi na wadau wengine wa jinai ikiwemo Jeshi la Polisi, Mahkama, Mawakili wa Utetezi na jamii kwa ujumla. Afisi imefanya mikutano kumi iliyohusisha waendesha mashtaka na wapelelezi.

Mhe. Spika, katika jitihada za kuendeleza taaluma zinazohusu uwanja wa sheria, Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka, kupitia Kituo cha Mafunzo na Utafiti wa Sheria, inaendelea kutoa mafunzo ya usimamizi wa sheria kwa watendaji mbalimbali wa serikali na taasisi binafsi wakiwemo wanasheria. Miongoni mwa mafunzo yaliyotolewa ni uandishi wa sheria (*Legislative Drafting*) na usimamizi wa sheria ya wafanyakazi wa umma (*Public Service Law Training*). Katika kipindi cha mwaka 2014/15, kituo kimefanikiwa kutoa mafunzo ya stahhada ya sheria pamoja na cheti.

Mhe. Spika, Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka imeendelea na hatua ya kutoa elimu kwa umma kuhusu masuala mbalimbali ya haki za jinai kwa kurusha hewani vipindi vya redio na televisheni. Katika kukuza uwezo wa Afisi kiutendaji, jumla ya wafanyakazi 14 wamepatiwa mafunzo ya muda mrefu katika nyanja mbalimbali zikiwemo sheria, utawala na maktaba. Kati ya hao wanaume ni wanane na wanawake ni sita. Jumla ya wanasheria kumi walihudhuria warsha mbalimbali za mafunzo ya muda mfupi ambayo yamewaongezea ujuzi wa kutekeleza majukumu ya kazi.

Mhe. Spika, katika mwaka wa fedha 2014/15 Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka iliidhinishiwa jumla ya shilingi 1,288,500,000.00 kwa kazi za kawaida, ambapo

shilingi 871,900,000.00 ni kwa malipo ya mishahara na stahiki za wafanyakazi na shilingi 416,600,000.00 kwa matumizi mengineyo. Afisi pia iliidhinishiwa shilingi 200,000,000.00 kwa kazi za maendeleo na shilingi 77,500,000.00 za ruzuku.

Hadi kufikia mwezi wa Machi 2015, fedha zilizopatikana kwa kazi za kawaida ni shilingi 1,071,016,950.00 (83%). Kati ya fedha hizo, shilingi 714,666,950.00 (82%) ni kwa ajili ya mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 356,350,000.00 (86%) kwa matumizi mengineyo. Shilingi 50,000,000.00 (25%) na shilingi 37,500,000.00 (48%) za ruzuku zimepatikana. **(Kiambatanisho Nam. 1 kinahusika).**

Mhe. Spika, kwa mwaka 2014/15, Kituo cha Mafunzo ya Sheria na Utafiti kilijipangia kukusanya shilingi 80,000,000.00. Hadi kufikia Machi 2015, kituo hicho kimekusanya jumla ya shilingi 42,371,500.00 sawa na (53%), na kwa mwaka 2015/16 kinatarajia kukusanya shilingi 80,000,000.00.

AFISI YA MUFTI

Mhe. Spika, Afisi ya Mufti wa Zanzibar ina dhamana kisheria ya kuratibu na kusimamia shughuli za Kiislamu, ikiwemo kutoa fatwa na kusimamia miongozo kuhusu masuala ya kidini.

Mhe. Spika, kwa mwaka wa fedha wa 2014/15, Afisi ya Mufti imetekeleza malengo yake kwa kufanya Mikutano ya Baraza la Ulamaa, kuratibu na kusimamia Kamati ya Kitaifa ya kuthibitisha kuandama kwa Mwezi, kufanya ziara za misikiti na vyuo vya Qur-ani, kujibu maswali ya wananchi, kutatua migogoro ya kidini pamoja na kuhamasisha amani na utulivu.

Mhe. Spika, katika juhudi za kupata takwimu sahihi za misikiti na vyuo vya *Qur-an*, Afisi ya Mufti imeweka utaratibu wa kugawa fomu kwa Masheha kupitia kwa Wakuu wa Wilaya ili wazijaze. Jumla ya fomu 215 za misikiti na 215 za madrasa zimesambazwa na fomu 159 za misikiti na madrasa zimerejeshwa. Kupitia fomu hizo jumla ya misikiti 1,018 na madrasa 1,097 vimetambuliwa kuwepo kwake katika shehia za Unguja. Vilevile Afisi ya Mufti imethibitisha usajili wa Misikiti 43 na Vyuo 56.

Mhe. Spika, kwa upande mwingine, jumla ya vyuo vya *Qur-an* 46 na misikiti 39 vimetembelewa Unguja na Pemba, kwa lengo la kushauriana juu ya maendeleo ya taasisi hizo. Aidha, Afisi imepokea migogoro minane ya misikiti na mmoja wa Madrasa. Kati ya migogoro hiyo, saba imetatuliwa. Aidha, migogoro ya ndoa 83 imepokelewa na kupatiwa ufumbuzi.

Mhe. Spika, Afisi ya Mufti imeendelea kutoa elimu kwa umma. Jumla ya masuala 152 yanayohusiana na ndoa, talaka, pamoja na mirathi yamejibiwa na vipindi 72 vya masuala na majibu vimerushwa kupitia ZBC Redio. Pamoja na vipindi hivyo, Afisi imetoa nasaha na mawaidha yanayohusu maadili mema, kudumisha amani na utulivu, uongozi misikitini na umuhimu wa kushukuru neema za Mwenyezezi Mungu.

Mhe. Spika, Baraza la Ulamaa ni chombo chenye jukumu la kumsaidia Mheshimiwa Mufti kutoa fatwa. Kwa kipindi cha Julai - Machi 2014/15, Baraza hilo limekutana mara mbili na ajenda mbalimbali zilijadiliwa. Aidha, Kamati ya Kitaifa ya Kuthibitisha Kuandama kwa Mwezi imefanya vikao viwili na kutoa taarifa kwa wakati.

Mhe. Spika, Afisi ya Mufti kwa kushirikiana na Kamati ya Zafa ya Kitaifa iliandaa matembezi rasmi ya kidini (zafa) ya kuukaribisha mwaka mpya wa Kiislamu 1436 Hijria na kusherehekea kuzaliwa kwa Mtume Muhammad (S.A.W). Sherehe hizo ziliwashirikisha walimu na wanafunzi wa vyuo vya *Qur-an*, viongozi wa dini ya Kiislamu, pamoja na waumini kutoka maeneo mbalimbali.

Mhe. Spika, mashirikiano mema na taasisi nyenginezo za kidini ndani na nje ya nchi hukuza udugu kwa waumini. Afisi ya Mufti kwa kushirikiana na Kamati ya Amani na Utulivu pamoja na Taasisi ya *Friends of Zanzibar* imefanya mikutano miwili Unguja na Mkutano mmoja Pemba. Mikutano hiyo ililenga kusisitiza kuwepo umoja, mshikamano, amani na utulivu katika nchi yetu. Aidha, Afisi imehudhuria mkutano nchini Uturuki na imefanya ziara ya kikazi katika visiwa vya Comoro.

Vile vile, Afisi imepokea wageni kutoka *International Islamic Relief Organisation (IIRO)*, Jumuiya ya Ulaya, *UNDP*, *Global Peace Foundation*, *Anti Tribalism Movement*, Uganda, India, Pakistan, Misri, Saudia Arabia, Iran na Algeria. Afisi pia imepokea mabalozi wa Amerika, Uingereza, Ujerumani na Ireland ya Kaskazini waliopo nchini Tanzania kwa lengo la kushauriana njia bora za kudumisha amani na utulivu nchini.

Mhe. Spika, katika kujenga uwezo, Afisi imewapeleka masomoni wafanyakazi wawili kwa ngazi ya shahada na wawili katika ngazi ya stahhada kwa Unguja na Pemba. Sambamba na hilo Afisi inaendelea na uimarishaji wa Maktaba ya Kiislamu, kwa kununua makabati ya kuwekea vitabu na kutafuta vitabu vyengine muhimu kwa ajili ya maktaba hiyo.

Mhe. Spika, katika kipindi cha mwaka wa fedha 2014/15, Afisi ya Mufti iliidhinishiwa jumla ya shilingi 500,610,000.00. Kati ya fedha hizo, shilingi

367,544,000.00 zilitengwa kwa malipo ya mishahara na stahiki nyengine za watumishi, na shilingi 133,066,000.00 kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia Machi 2015, fedha zilizopatikana ni shilingi 306,193,489.00 sawa na asilimia (61%). Kati ya fedha hizo shilingi 232,985,625.00 sawa na asilimia (63%) zilitumika kwa kulipa mishahara na stahiki, na shilingi 73,207,864.00 sawa na asilimia (55%) kwa matumizi mengineyo (*Kiambatanisho Nam.1* kinahusika).

WAKALA WA USAJILI WA BIASHARA NA MALI

Mhe. Spika, Afisi ya Wakala wa Usajili wa Biashara na Mali '*Business and Property Registration Agency*' (*BPRA*) ina jukumu la kufanya usajili wa biashara, hati za mali za ubunifu, pamoja na usajili wa nyaraka mbalimbali zinazowahusu wananchi na wageni wanaofanya shughuli zao Zanzibar.

Mhe. Spika, katika mwaka wa fedha wa 2014/15, Wakala wa Usajili wa Biashara na Mali ilipanga kutekeleza malengo yafuatayo:-

- Kuimarisha mazingira ya kazi kwa ajili ya kutoa huduma bora;
- Kuandaa kanuni za sheria za Wakala wa Usajili wa Biashara na Mali;
- Kufanya Usajili wa Taasisi za Biashara na Usajili wa Dhamana za Mali zinazohamishika na;
- Kuendelea na uwekaji wa mifumo ya kisasa ya usajili.

Mhe. Spika, kwa kipindi cha Julai - Machi 2014/15 Wakala wa Usajili wa Biashara na Mali imesajili Kampuni 202, Majina ya Biashara 618, Alama za Biashara 719, Nyaraka 819 na Jumuiya za Kiraia 63.

Mhe. Spika, kwa kuzingatia mabadiliko mbalimbali yanayotokea ulimwenguni, *BPRA* inaendelea kuimarisha miundombinu ya usajili ili kuleta ufanisi katika kutekeleza majukumu yake. Vilevile, Afisi inaendelea na kazi ya kukamilisha sera ya mali za ubunifu kwa kushirikiana na *WIPO*. Aidha, *BPRA* imetengeneza rasimu za kanuni za Sheria ya Wakala wa Usajili Biashara na Mali Zanzibar na kanuni za Sheria ya Usajili wa Taasisi za Biashara pamoja na kuandaa muongozo wa usajili wa biashara Zanzibar "*Business Registration Manual*".

Mhe. Spika, katika kuwajengea uwezo wa kiutendaji wafanyakazi wake, *BPRA* inaendelea kusomesha wafanyakazi watatu katika ngazi ya shahada ya sheria, stahhada ya ugavi na manunuzi, na shahada ya takwimu. Aidha wafanyakazi wanne wamepatiwa mafunzo ya muda mfupi katika fani ya huduma kwa wateja na uhifadhi kumbukumbu kwa kutumia kompyuta "*Electronic Document Management System*".

Mhe. Spika, katika kipindi cha mwaka wa fedha 2014/15, BPRA iliidhinishiwa jumla ya shilingi 313,267,000.00. Kati ya fedha hizo, shilingi 170,189,000.00 zilitengwa kwa ajili ya mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 143,078,000.00 kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia mwezi wa Machi, 2015 fedha zilizopatikana ni shilingi 180,058,519.00 (57%). Kati ya fedha hizo, shilingi 127,634,400.00 (75%) zilitumika kulipa mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 52,424,119.00 (37%) kwa matumizi mengineyo.

Hadi kufikia Machi 2015, Wakala ilipata shilingi 15,000,000.00 kutoka Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko kwa ajili ya kazi za maendeleo. Vilevile, Afisi ilikadiriwa kukusanya shilingi 126,494,000.00. Hadi kufikia Machi 2015, shilingi 107,139,150.00 (85%) zilikusanywa (*Viambatanisho Nam. 1,3&4* vinahusika).

AFISI YA MRAJIS WA VIZAZI NA VIFO

Mhe. Spika, Afisi ya Mrajis wa Vizazi na Vifo ina dhima kisheria ya kusajili vizazi na vifo pamoja na kutunza kumbukumbu zinazotokana na usajili huo. Afisi hii pia inawajibika kuishauri Serikali kuhusu masuala ya usajili wa vizazi na vifo, kutoa mafunzo yanayohusiana na usajili kwa watendaji na wakala wa usajili pamoja na kuelimisha jamii kuhusu masuala ya usajili wa vizazi na vifo.

Mhe. Spika, kwa mwaka 2014/15, Afisi ya Mrajis wa Vizazi na Vifo imesajili vizazi 43,501. Kati ya hao wanawake ni 21,418 na wanaume ni 22,083. Pia Afisi imesajili vifo 2,425; wakiwemo wanaume 1,327 na wanawake 1,098. Kutokana na takwimu hizo ni wazi kwamba uandikishwaji wa vifo ni mdogo. Hali hiyo inatokana na mwamko mdogo wa jamii kuhusu umuhimu wa kufanya usajili wa vifo.

Afisi ya Mrajis wa Vizazi na Vifo inaendelea na utaratibu wa kuhamasisha jamii kuhusu umuhimu wa usajili wa vizazi na vifo. Ninachukua fursa hii pia kuwashauri Wajumbe wa Baraza lako tukufu kusaidia kuendeleza juhudi za kuelimisha wananchi katika maeneo yao.

Mhe. Spika, Afisi pia inaendelea na marekebisho ya mfumo wa usajili ili kuelekea kwenye usajili na uhifadhi kumbukumbu unaotumia kompyuta. Katika kutekeleza hilo, Afisi ilifanya majaribio ya mfumo huo katika Wilaya ya Magharibi Unguja na kuweza kugundua kasoro ambazo tayari imechukua hatua za kuzirekebisha.

Kazi hiyo ya marekebisho inafanywa kupitia mkataba uliosainiwa na Afisi ya Mtakwimu Mkuu wa Serikali Zanzibar na wataalamu elekezi waliounda mfumo huo kutoka Norway. Sambamba na kazi hiyo, Afisi inafanya jitihada za kuingiza taarifa za miaka ya nyuma kwenye kompyuta, kutoa mafunzo kwa mawakala wa

usajili na kuihamasisha jamii kupitia vyombo vya habari.

Mabadiliko haya yatakapokamilika yatasaidia upatikanaji wa kumbukumbu na vyeti kwa njia rahisi na ya haraka. Katika hatua za kuziandaa afisi za usajili wilayani ili kuupokea mfumo mpya wa usajili, Afisi imekamilisha ukarabati wa Afisi za Chake Chake na Mkoani pamoja na kujenga upya Afisi ya Micheweni. Aidha Afisi pia imefunga makabati ya kutunzia kumbukumbu na kuweka samani mpya katika Afisi hizo.

Mhe. Spika, katika kujenga uwezo kiutendaji, Afisi imeendelea kumpatia mfanyakazi mmoja mafunzo ya stashahada ya utunzaji na uhifadhi wa nyaraka na watumishi wawili wamepatiwa mafunzo ya muda mfupi ya huduma kwa wateja. Aidha Afisi imeendelea kushiriki kikamilifu katika kikao cha pamoja cha wadau wa taasisi za usajili zinazojumuisha Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa, Uhamiaji, Wizara ya Nchi Ofisi ya Rais Tawala za Mikoa na Idara Maalum, Afisi ya Usajili wa Mzanzibari Mkaazi na Mfuko wa Hifadhi ya Jamii Zanzibar. Kikao hicho hufanyika kila baada ya miezi mitatu kwa lengo la kujadili changamoto, mafanikio na ushirikiano unaohitajika ili kuongeza ufanisi katika usajili na utambulisho.

Mhe. Spika, katika kipindi cha mwaka wa fedha 2014/15, Afisi ya Mrajis wa Vizazi na Vifo iliidhinishiwa jumla ya shilingi 418,083,000.00. Kati ya fedha hizo, shilingi 232,923,000.00 zilitengwa kwa ajili ya kulipia mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 185,360,000.00 kwa ajili ya matumizi mengineyo. Hadi kufikia Machi 2015, fedha zilizopatikana ni 178,862,553.00 (43%) kwa kazi za kawaida, ambapo shilingi 122,606,500.00 (53%) ni kwa ajili ya mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 56,256,053.00 (30%) kwa matumizi mengineyo.

Aidha, jumla ya shilingi 50,000,000.00 ziliidhinishwa kwa ajili ya shughuli za maendeleo kutoka Serikalini na zilizopatikana ni shilingi 15,000,000.00 (30%). Afisi pia ilikadiriwa kukusanya mapato ya shilingi 221,000,000.00. Kufikia Machi 2015, jumla ya shilingi 153,911,435.00 (70%) zilikusanywa (**Viambatanisho Nam. 1,3&4** vinahusika).

AFISI YA MSAJILI WA HAKIMILIKI

Mhe. Spika, Afisi ya Msajili wa Hakimiliki ina jukumu la kusimamia matumizi halali ya hakimiliki ili kuhakikisha hali, hadhi na maslahi ya wabunifu na wasanii vinaimarika. Katika kutekeleza jukumu hilo, Afisi inakusanya mirabaha kutoka kwa watumiaji wa kazi hizo kibiashara na kuigawa kwa wabunifu na wasanii waliojisajili.

Mhe. Spika, hivi karibuni Afisi imefanya mgawo wa fedha za mirabaha zinazokusanywa kutokana na matumizi ya kazi za sanaa na ubunifu. Katika mgawo huo, jumla ya shilingi 41, 876,881.00 za mirabaha ziligaiwa kwa wabunifu na wasanii wapatao 1,124. Mbunifu aliyepata kiwango cha juu zaidi alipata shilingi 575,500.00 na kiwango cha chini kilikuwa shilingi 13,000.00.

Mhe. Spika, Afisi inaendelea kukabiliana na changamoto za ulipaji wa mirabaha hasa kwa vituo binafsi vya utangazaji. Afisi inatoa elimu kwa wasanii, wabunifu, watumiaji wa kazi na jamii kwa jumla ili dhana ya simamizi wa pamoja iweze kufikiwa. Aidha, Afisi imeshirikiana na misheni ya Utalii kufanya mazungumzo na watumiaji wa kazi za hakimiliki ili waweze kulipia mirabaha ambapo Hoteli 84 zilifikiwa. Kati ya hoteli hizo, ni hoteli tisa tu ndizo zilifanya malipo.

Kwa upande wa vituo vya utangazaji, Zanzibar *Cable Television* walifanya malipo na Shirika la Utangazaji la Zanzibar (ZBC) lilipunguza kiasi cha deni linalodaiwa. Nachukua fursa hii kuwaomba ZBC kulipa deni lililobakia ili kwa pamoja tuchangie kulinda haki za wabunifu wetu. Afisi imejipanga kuimarisha mashirikiano na Tume ya Utangazaji ya Zanzibar, ili iweze kupata taarifa za awali za vituo vya utangazaji vinavyoomba leseni ya kurusha matangazo yao hapa Zanzibar. Lengo la ushirikiano huu ni kuiwezesha Afisi ya Hakimiliki kuwaelimisha wamiliki hao juu ya kufanya matumizi halali ya hakimiliki katika vituo vyao.

Mhe. Spika, kwa kipindi cha Julai- Machi, 2014/2015, Afisi ya Msajili wa Hakimiliki imeingiza taarifa za kazi za usajili na uhifadhi wa kumbukumbu katika mfumo wa *WIPOCOS (WIPO Software for Collective Management Organization)*, ambapo jumla ya kazi 138 za hakimiliki zimesajiliwa. (Kiambatanisho Nam. 8 kinahusika).

Mhe. Spika, nchi yetu inakabiliwa na changamoto ya picha chafu. Afisi imeligundua hili wakati wa operesheni zake za kawaida za kupunguza uharamia wa hakimiliki. Jukumu la kupambana na suala hili ni la taasisi zinazosimamia mila na utamaduni, vyombo vya ulinzi na jamii kwa ujumla inazipa hamasa taasisi hizo zishirikiane nasi, ili kwa pamoja tuweze kulidhibiti suala hili.

Mhe. Spika, Afisi kwa kushirikiana na Shirika la Mali Ubunifu Ulimwenguni (*WIPO*) ilifanya mikutano miwili juu ya mapendekezo ya marekebisho ya Sheria ya Hakimiliki (Nam. 14) ya mwaka 2003 kwa wadau wakiwemo wasimamizi wa Sheria na baadhi ya Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi.

Kwa upande mwingine, Afisi imeendelea kualikwa kutoa mihadhara katika Chuo Kikuu cha Zanzibar katika somo la Ujasiriamali na Miliki Ubunifu. Katika

kujiimarisha kiutendaji, Afisi imewapatia wafanyakazi watatu mafunzo ya muda mfupi juu ya usimamizi wa hakimiliki.

Mhe. Spika, katika mwaka wa fedha 2014/15, Afisi ya Msajili wa Hakimiliki iliidhinishiwa ruzuku ya shilingi 170, 000,000.00. Kati ya fedha hizo, shilingi 85, 647,600.00 zilitengwa kulipia mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 84,352,400.00 kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia Machi 2015, fedha zilizopatikana ni shilingi 105,575,430.00 (62%), ambapo kati ya hizo shilingi 63,139,400.00 (74%) zilipatikana kwa ajili ya mishahara ya watumishi na shilingi 42,436,030.00 (50%) kwa matumizi mengineyo (Kiambatanisho nam. 1 kinahusika).

B11 KAMISHENI YA WAKFU NA MALI YA AMANA

Mhe. Spika, jukumu la Kamisheni ya Wakfu na Mali ya Amana ni kusimamia mali za wakfu, mali za amana, mirathi ya waislamu, sala na mabaraza ya Iddi kitaifa, Hijja, zakka, sadaka na misaada ya kheri.

Mhe. Spika, Kamisheni imeendelea kutekeleza majukumu yake ya kawaida, ikiwemo kukusanya na kugawa zakka, sadaka na misaada ya kheri. Kwa kipindi cha Julai - Machi 2014/2015, misaada ya kheri yenye thamani ya shilingi 573,646,000.00 imekusanywa. Kati ya missada hiyo, misaada yenye thamani ya shilingi 299,372,000.00 imegawiwa kwa wanufaika mbalimbali.

Aidha, Kamisheni imetembelea na kufanya vikao 26 vya kuelimisha na kuhamasisha wanufaika wa mali hizo kuzitunza. Kamisheni ya Wakfu na Mali ya Amana, imeendelea kushirikiana na taasisi mbalimbali za kidini kufanikisha upatikanaji wa misaada ya kheri. Miongoni mwa misaada iliyopokelewa ni nyama ya kondoo, nyama ya mbuzi, tende na nguo.

Mhe. Spika, Kamisheni imeendelea kutoa taaluma kuhusu Wakfu na Amana. vipindi viwili vya *Zanzibar Cable Television (ZCTV)*, vinne vya *ZBCTV* na 14 vya *ZBC Radio* vimerushwa hewani. Mikutano mitano ya wadau imefanywa ikijumuisha minne kwa wilaya za Pemba na mmoja kwa Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza la Wawakilishi.

Vitabu 57 vya mwongozo wa Wakfu na mwongozo wa Zakka vimegaiwa. Aidha, kazi ya utafiti wa kuzitambua mali za wakfu, kutafuta nyaraka zilizopotea, kujua wasia wa wakfu hizo pamoja na kuwatambua wanufaika halali imeendelea. Kwa mujibu wa utafiti huo, nyakfu mpya 14 zimepatikana na kusajiliwa.

Mhe. Spika, katika kusimamia mirathi, Kamisheni imefungua mafaili 905 ya

mirathi na mafaili 413 yenye thamani ya shilingi 6,037,171,495.00 yamefunguliwa na warathi kupatiwa haki zao. Katika kurithisha hujitokeza mizozo ambayo hulazimu kutafutiwa ufumbuzi. Katika kipindi cha Julai hadi Machi 2014/15 mizozo 86 imeshughulikiwa, kati ya hiyo mizozo 15 imepatiwa ufumbuzi, mizozo kumi inaendelea na jumla ya kesi 61 zimesimamiwa mahakamani.

Mhe. Spika, Kamisheni imeendelea kuwawekea mazingira mazuri wapangaji wa nyumba za wakfu ili waweze kulipa kodi vizuri na wanufaika waweze kufaidika na mali zilizowekwa wakfu. Katika kipindi hiki, kodi zenye thamani ya shilingi 246,628,342.00 za nyumba za wakfu, shilingi 2,195,000.00 za mashamba na shilingi 42,905,060.00 za nyumba za amana zimekusanywa Unguja na Pemba.

Fedha hizo tayari zimegawiwa kwa wanufaika. Aidha, Kamisheni imezikagua nyumba 153 na msikiti mmoja. Matokeo ya ukaguzi huo yalionyesha kwamba nyumba 22 zilikuwa zinahitaji matengenezo ya haraka yaliyogharimu shilingi 93, 653,980.00.

Mhe. Spika, Kamisheni ya Wakfu na Mali ya Amana pia ina jukumu la kusimamia Sala na Mabaraza ya Iddi Kitaifa. Kwa mwaka wa fedha 2014/15 sala na mabaraza ya Iddi kitaifa yaliratibiwa vyema na kufanyika kwa ufanisi. Sala ya Iddi El Fitri ilisaliwa kwenye Viwanja vya Maisara na Baraza la Idd lilifanyika katika Ukumbi wa Salama Hoteli ya Bwawani, wakati sala ya Iddi el Hajj ilisaliwa Konde na Baraza la Idd lilifanyika Chuo cha Kiislamu Micheweni Pemba.

Mhe. Spika, Kamisheni imeendelea na kazi ya kusimamia safari za Hija kama ilivyo kawaida, jumla ya mahujaji 1,086 walisafirishwa na vikundi tisa vya Zanzibar. Vikundi vipya vitano vimeruhusiwa kusafirisha mahujaji katika kipindi hiki. Aidha, katika kufanikisha kazi hiyo, Kamisheni 29 imeelimisha jamii na wadau wa Hijja kwa kurusha hewani kipindi, kufanya vikao vinane na kuandaa makala katika gazeti. (**Kiambatisho Nam. 7** kinahusika).

Mhe. Spika, Kamisheni imeanzisha na kuendeleza mahusiano na mashirikiano na taasisi za ndani na nje ya nchi kwa maslahi ya taifa. Aidha, mkutano mmoja wa majadiliano na taasisi ya “*World Monument Fund*” kuhusiana na udhamini wa mafunzo ya urithi wa dunia (*World Heritage*) ulifanyika na hivi sasa watendaji wetu wawili wanahudhuria mafunzo ya miezi saba katika Chuo Kikuu cha Dar es Salaam.

Katika kuimarisha ofisi kiutendaji wafanyakazi kumi wamelipiwa mafunzo ya muda mrefu na mfupi. Vilevile jumla ya Wafanyakazi 19 wamepatiwa mafunzo ya ndani ya Kanuni za Utumishi 2014 na sheria ya mirathi.

Katika kipindi cha mwaka 2014/15 Kamisheni iliidhinishiwa ruzuku ya shilingi 517,800,000.00. Kati ya fedha hizo, shilingi 378,634,000.00 zilitengwa kulipia mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 139,166,000.00 kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia Machi 2015 fedha zilizoingizwa ni shilingi 399,465,181.00 (77%). Kati ya fedha hizo, shilingi 265,329,266.00 (70%) zilitumika kwa malipo ya mishahara na stahiki za wafanyakazi na shilingi 134,135,915.00 (96%) zilitumika kwa matumizi mengineyo. (**Kiambatanisho Nam. 1** kinahusika).

B12 AFISI KUU PEMBA

Mhe. Spika, Afisi Kuu Pemba ni mhimili mkuu katika kusimamia shughuli za utendaji wa wizara pamoja na taasisi zake kisiwani Pemba. Katika kipindi cha mwaka 2014/15, Afisi Kuu Pemba imetekeleza majukumu yake ya kusimamia shughuli za wizara kama ifuatavyo:-

Mhe. Spika, Afisi imeendelea kuratibu masuala ya Idara zilizopo chini ya wizara kwa upande wa Pemba kwa lengo la kuzidisha uwajibikaji. Vilevile, Afisi imefanya mikutano miwili ya robo mwaka kwa watendaji wakuu wa idara za wizara zilizoko Pemba. Mbali ya majukumu hayo, Afisi Kuu Pemba pia imeshiriki vikao vya wizara vinavyohusu utekelezaji wa majukumu ya wizara, imetoa mwongozo kuhusu utunzaji na uhifadhi wa kumbukumbu za wafanyakazi na imetayarisha *Nominal Roll*.

Mhe. Spika, miongoni mwa kazi za Afisi Kuu Pemba ni kuratibu shughuli za Jumuiya zisizo za Kiserikali (*NGOs*). Afisi kupitia kitengo cha jumuiya za kiraia imezikagua baadhi ya jumuiya ili kuona maendeleo ya jumuiya hizo. Aidha, Afisi imekutana na viongozi wa jumuiya hizo kwa lengo la kutathimini utendaji na kuhamasisha matumizi mazuri ya fedha wanazozipata katika miradi mbalimbali ya maendeleo.

Mhe. Spika, katika kuwajengea uwezo watendaji, Afisi imewasomesha wafanyakazi watano, wakiwemo wanawake wawili na wanaume watatu katika ngazi ya shahada ya pili, shahada ya kwanza na cheti. Aidha, Afisi Kuu Pemba imelifanyia matengenezo madogo jengo lake na kununua vifaa vya kufanyia kazi.

Mhe. Spika, katika mwaka wa fedha 2014/15 Afisi Kuu Pemba ilikadiria kutumia jumla ya shilingi 249,291,000.00 kwa kazi za kawaida. Kati ya fedha hizo, shilingi 157,792,000.00 ni kwa ajili ya mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 91,499,000.00 kwa matumizi mengineyo. Hadi kufikia Machi 2015, jumla ya shilingi 154,342,310.00 zimepatikana (62%), ambapo shilingi 117,212,000.00 (74%) ni kwa ajili ya mishahara na stahiki za watumishi na shilingi 37,130,310.00

(41%) kwa matumizi mengineyo.

C. MWELEKEO WA MATUMIZI YA BAJETI INAYOTUMIA PROGRAMU

Mhe. Spika, Wizara ya Katiba na Sheria inasimamia Mafungu matano ambayo ni Fungu la Wizara (G01), Fungu la Mahkama (G02), Fungu la Afisi ya Mwanasheria Mkuu (G03), Fungu la Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka (G04) na Fungu la Tume ya Kurekebisha Sheria (G05). Katika mwaka wa fedha 2015/2016, Wizara ya Katiba na Sheria itatumia jumla ya shilingi 14,216,700,000.00 kwa ajili ya kutekeleza programu zilizobainishwa katika mafungu haya.

Mhe. Spika, ninaomba sasa uniruhusu nizichambue programu zinazotarajiwa kutekelezwa na Wizara ya Katiba na Sheria kama ifuatavyo:-

Fungu G01 - Wizara ya Katiba na Sheria

Mhe. Spika, Fungu la Wizara linazo Programu mbili ambazo ni Programu ya Usajili na Usimamizi wa Masuala ya Dini na Programu ya Uendeshaji wa Sekta ya Sheria. Programu ya Usajili na Usimamizi wa Masuala ya Dini imegawika katika Programu Ndogo nne ambazo ni Usajili wa Matukio ya kijamii, Usajili wa Biashara na Mali, Usimamizi wa Hakimiliki na Usimamizi wa masuala ya dini. Matokeo yanayokusudiwa kufikiwa katika utekelezaji wa programu hii ni kuimarika kwa mifumo ya usajili wa matukio ya kijamii, biashara na mali, usimamizi wa hakimiliki na usimamizi masuala ya dini ili kuongeza ufanisi.

Mhe. Spika, Programu ya Uendeshaji wa Sekta ya Sheria imegawika katika programu ndogo tatu ambazo ni Uongozi na Uendeshaji, Mipango, Sera na Utafiti, na Uratibu na Uendeshaji wa Sekta ya Sheria Pemba. Kwa mwaka wa fedha 2015/2016, Fungu G01 limepangiwa kutumia shilingi 5,909,300,000.00 na fedha hizi zitasimamiwa na Katibu Mkuu. Ufafanuzi zaidi unapatikana katika Kitabu cha Bajeti ya Serikali.

Fungu G02 - Mahkama

Mhe. Spika, Fungu G02 linahusu Programu ya Usimamizi na Upatikanaji wa Haki. Jukumu la Programu hii ni kuhakikisha kuwa haki inasimamiwa vyema na inapatikana kwa wakati. Matokeo yanayotarajiwa katika kutekeleza programu hii ni kupungua kwa muda wa usikilizaji mashauri na utoaji hukumu katika ngazi mbalimbali za Mahkama ili kufikia upatikanaji wa haki.

Fungu G02 linasimamia pia Programu ya Usimamizi wa Shughuli za Uendeshaji

na Utawala wa Mahkama. Matokeo yanayotarajiwa katika kutekeleza programu hii ni kuimarika kwa utekelezaji wa kazi za uendeshaji shughuli za mahkama. Fungu G02 limepangiwa kutumia jumla ya shilingi 5,143,100,000.00 na linasimamiwa na Mrajis wa Mahkama.

Fungu G03 – Mwanasheria Mkuu wa Serikali

Mhe. Spika, Fungu G03 linahusu Programu ya Utoaji Huduma za Kisheria ambayo jukumu lake ni kushauri na kusimamia masuala yote ya kisheria yakiwemo mashauri ya madai yanayoihusu serikali, uandaaji wa mikataba ya kitaifa na kimataifa, miswada ya sheria, na hati na nyaraka za kisheria. Matokeo ya programu hii ni kuimarika kwa huduma za Kisheria.

Fungu G03 pia linahusu Programu ya Uendeshaji wa Afisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali. Matokeo yanayotarajiwa katika kutekeleza programu hii ni kuimarika kwa utekelezaji wa kazi za uendeshaji za Afisi ya Mwanasheria Mkuu. Fungu G03 limepangiwa kutumia jumla ya shilingi 1,010,200,000.00 na linasimamiwa na Mwanasheria Mkuu.

Fungu G04 – Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka

Mhe. Spika, Fungu G04 linahusu Programu ya Uendeshaji na Usimamizi wa Kesi za Jinai ambayo inahusu usimamizi wa mashtaka ya jinai. Matokeo ya programu hii ni kupatikanaji wa haki za jinai ili kuimarisha amani, utulivu na maendeleo ya kiuchumi. Programu hii pia inahusika na kutoa ushauri wa kisheria juu ya haki za jinai na kuratibu shughuli za uendeshaji wa mashtaka.

Aidha, Programu ya Mipango na Uendeshaji wa Afisi ya Mkurugenzi wa Mashtaka inatekelezwa chini ya Fungu G04. Mbali na shughuli za mipango na uendeshaji, programu hii inahusu utekelezaji shughuli za uendeshaji mashtaka Pemba. Fungu G04 limetengewa jumla ya shilingi 1,627,100,000.00 na litasimamiwa na Mkurugenzi wa Mashtaka.

Fungu G05 – Tume ya Kurekebisha Sheria

Mhe. Spika, Fungu G05 linahusu Programu ya Mapitio ya Sheria za Zanzibar na kupendekeza marekebisho yake kwa lengo la kuzifanyia sheria hizo ziende sambamba na mabadiliko ya kisiasa, kiuchumi na kiutamaduni. Mapitio hayo yanahusisha ushiriki wa wananchi wa wadau wa sheria ambao ndio watumiaji wa sheria hizo. Matokeo ya utekelezaji wa programu hii ni kuwepo kwa sheria zinazokwenda na wakati kulingana na mazingira ya sasa.

Programu nyengine inayotekelezwa chini ya Fungu G05 inahusu Uendeshaji na Utawala wa Afisi ya Tume ya Kurekebisha Sheria na lengo lake ni kuimarisha utendaji kazi za kila siku za Tume. Fungu hili limepangiwa kutumia shilingi 527,000,000.00 na linasimamiwa na Katibu wa Tume ya Kurekebisha Sheria.

D. SHUKURANI

Mhe. Spika, baada ya kutoa maelezo hayo, natoa shukrani nyingi sana kwa Mwenyezi Mungu kwa kunijaalia kuweza kuwasilisha hotuba hii mbele ya Baraza lako tukufu. Naomba pia niwashukuru kwa dhati wadau na washirika mbalimbali wa maendeleo kwa ushirikiano mzuri walioutoa kwa Wizara ya Katiba na Sheria na kurahisisha utekelezaji wa shughuli zake. Miongoni mwao ni:- *UNDP*, Jumuiya ya Ulaya (*EU*), *UNICEF*, *UNFPA*, Shirika la Kimataifa la Mali za Ubunifu (*WIPO*), Shirika la Mali Bunifu la Afrika (*ARIPO*), Benki ya Dunia, *African Muslim Agency*, Benki ya Maendeleo ya Kiislam (*IDB*), na Benki ya Maendeleo ya Afrika (*AfDB*). Tunawashukuru pia *Save the Children UK*, Wizara za Wakfu za Oman na Qatar, Taasisi ya Al-Rahma ya Falme za Kiarabu (*UAE*) na Shirika la *Dan Mission* la Denmark.

Wizara ya Katiba na Sheria inazishukuru nchi ya Saudi Arabia, Oman, na Egypt; na Taasisi za nchi ya Uturuki zikiwemo *The Humanitarian Aid Foundation (IHH)*, *Turkey Cooperation and Coordination Agency (TIKA)*, *Turkey Dianet Vakfi* na *Turkey Directorate of Foundation*. Wizara inatoa shukrani kwa Vyombo vya Sheria vya Jamhuri ya Muungano zikiwemo Mahkama, Tume ya Kurekebisha Sheria, Afisi ya Mwanasheria Mkuu, na Jeshi la Polisi.

Vile vile, tunatoa shukrani kwa Chama cha Wanasheria Zanzibar (*ZLS*), Kituo cha Huduma za Sheria Zanzibar (*ZLSC*), na Chama cha Wanasheria Wanawake (*ZAFELA*); Vikundi vilivyosafirisha Mahujaji, Jumuiya na Taasisi mbalimbali za kidini; wafanyakazi wa Wizara ya Afya, Masheha na wananchi wote kwa jumla.

Mhe. Spika, vile vile, kwa ujumla naomba niwashukuru wote walioisaidia Wizara ya Katiba na Sheria katika utekelezaji wa majukumu yake kwa ufanisi. Aidha, ninawashukuru Watendaji Wakuu na Wafanyakazi wote wa Wizara ya Katiba na Sheria kwa ushirikiano nilioupata kutoka kwao katika kipindi chote tulichokuwa pamoja.

Aidha, naomba kuwaambia washirika wetu kwamba wizara itaendelea kuthamini sana michango yao ya hali na mali pamoja na ushirikiano wanaotupatia kila tulipokuwa tukiwahitaji. Ninachoweza kusema kwao ni ahsanteni na tunawathamini sana na kushukuru kwa yote. Kwa niaba ya Wizara ya Katiba na Sheria na serikali kwa jumla tunaomba mzipokee shukurani zetu, ahsanteni na

Mungu atawabariki.

E. HITIMISHO

Mhe. Spika, naomba nimalizie kwa kukumbusha kuwa Sekta ya Katiba na Sheria inayo dhima ya kuhakikisha kuwa masuala yanayohusu haki za wananchi na wageni wanaofanya shughuli zao hapa Zanzibar zinalindwa kupitia vyombo vyake vya sheria, dini pamoja na usajili. Utekelezaji wa Mkakati wa Mabadiliko Katika Sekta ya Sheria unalenga kuongeza ushiriki wa wananchi katika masuala ya kisheria.

Ili Wizara ya Katiba na Sheria iweze kutekeleza programu zake vyema, naomba Wajumbe wa Baraza lako tukufu wachangie hotuba hii, watushauri ipasavyo na hatimaye watuidhinishe jumla ya shilingi 14,216,700,000.00 kwa matumizi ya Wizara ya Katiba na Sheria kwa mwaka wa fedha wa 2015/16. Naomba pia Baraza lako liikubalie wizara ichangie shilingi 725,064,000.00 kwenye Mfuko Mkuu wa Serikali (Viambatanisho Nam 2,3 & 4 vinahusika).

Mhe. Spika, naomba kutoa hoja.

Mhe. Spika: Mhe. Waziri tunakushuru kwa kuwasilisha hutoba hiyo kwa muda kama wa saa 1.05. Mwenyekiti, ananieleza hapa kwamba muda wa dakika 25 hazimtoshi, nadhani tumkubalie. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wajumbe nichukuwe nafasi kuwashukuru tena kwa mashirikiano makubwa na kwa kuwa muda uliobaki hautamtosha Mwenyekiti wa Katiba na Sheria na Utawala kuweza kuwasilisha maoni ya Kamati, basi tustitise shughuli zetu kuanzia hapa na kwa maana hiyo sasa nikiahirishie kikao hiki hadi kesho tarehe 29/05/2015 saa 3.00 barabara za asubuhi.

(Saa 1.22 usiku Baraza liliahirishwa hadi tarehe 29/05/2015 saa 3.00 asubuhi)

